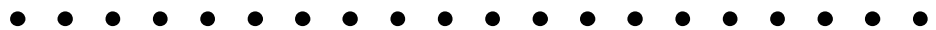

KURDIÄITI SUOMESSA

- Kurdiäitien kokemuksia vanhemmuudesta, lasten kasvatuksesta, vuorovai-
kutuksesta lasten päivähoidon kanssa
ja kotoutumisesta

Herskoi, Sari
Ihamäki, Nina

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

KURDIÄITI SUOMESSA

- Kurdiäitien kokemuksia vanhemmuudesta, lasten kasvatuksesta, vuorovaikutuksesta lasten päivähoidon kanssa ja kotoutumisesta

Herskoi Sari ja Ihamäki Nina
Sosiaali
Opinnäytetyö
lokakuu, 2009

Herskoi Sari, Ihamäki Nina

KURDIÄITI SUOMESSA - kurdiäitien kokemuksia vanhemmuudesta, lasten kasvatuksesta, vuorovaikutuksesta lasten päivähoidon kanssa ja kotoutumisesta

Vuosi

2009

Sivumäärä 78 + liitteet 1

Opinnäytetyössämme tuomme esiin kurdiäitien kokemuksia lasten päivähoidosta ja kotoutumisesta. Tutkimuksemme keskeiset kysymykset ovat: millaisia kokemuksia kurdiäideillä on vuorovaikutuksesta lasten päivähoidon kanssa, millaisia kokemuksia kurdiäideillä on lasten kasvatuksesta Suomessa ja millaisia kokemuksia kurdiäideillä on kotoutumisesta. Tarkoituksemme on tuoda kurdinaisten oma ääni kuuluviin ja lisätä tietoa kurdeista. Tutkimus tuottaa tietoa lasten päivähoitoon sekä maahanmuuttajien parissa työskenteleville. Tutkimuksessa haastatelimme pakolaisina Suomeen tulleita kurdinaisia. Tutkimuksemme aihe nousi omista kokemuksistamme työskennellessämme monikulttuuristen perheiden kanssa.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkielma. Teoreettinen viitekehuksemme koostuu vanhemmuudesta ja äitiydestä, lasten kasvatuksesta, kasvatuskumppanuudesta, vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välisestä vuorovaikutuksesta, kurdeista ja kurdinaisten asemasta, kotoutumisesta ja syrjinnästä. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastattelut toteutimme yksilöhaastatteluin.

Tutkimukseemme osallistuneet kurdiäidit ovat asuneet Suomessa jo useita vuosia. Suomea pidetään hyvänä maaperänä äitiydelle. Naiset elävät Suomessa normaalia elämää, johon kuuluu työssäkäynti, opiskelu tai hoitovapaa. Naiset ovat rakentaneet elämänsä Suomeen, vaikka ikävöivätkin kotimaataan ja siellä asuvia sukulaisia. Naisten puheista kuuluu, että he kokevat itsensä suomalaisiksi kurdeiksi. Kuitenkin he kertoivat syrjinnän ja toiseuden kokemuksista, jotka leimaavat heitä ulkopuolisiksi ja vieraisiksi. Naiset kertovat olevansa tyytyväisiä, että asuvat Suomessa, koska täällä he kokevat itsensä vapaammiksi naisina. Kurdikulttuurin arvot ovat heille tärkeitä ja he haluavat kasvattaa lapsensa niiden mukaisesti. Samalla he kertovat kokevansa suomalaisessa kulttuurissa monia hyviä piirteitä. Täällä tytöt ja pojat saavat tasa-arvoisen mahdollisuuden koulutukseen, ja lasten koulumenestys onkin kurdiäideille tärkeää. Äidit ovat tyytyväisiä suomalaiseen lasten päivähoitoon. Vuorovaikutuksessa päivähoidon henkilökunnan kanssa he kokivat ongelmia, jotka liittyvä lähinnä yhteisen kielen puuttumiseen.

Asiasanat vanhemmuus, äitiys, varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, kurdit, kotoutuminen, syrjintä

Herskoi Sari, Ihamäki Nina

Kurdish mother in Finland - her experiences on integration, parenting, child-rearing and interaction with children's day care

Year 2009

Pages 78 + 1

This thesis focused on experiences of Kurdish mothers concerning integration and children's day care. The key questions of the study were the following. What kind of experiences do Kurdish mothers have of interaction with children's day care, what kind of experiences do they have of child-rearing in Finland and how do they see their integration into the Finnish culture? The purpose of the thesis was to let the Kurdish women to be heard and to increase information and understanding of Kurdish people. This study offers information for day care personnel and people working with immigrants. The interviewees consisted of Kurdish women who had arrived in Finland as refugees, and the need for the study emerged from working with multicultural families.

The theoretical framework of this qualitative study is based on parenthood and motherhood, child-rearing, nurturing partnership, interaction between parents and day care staff, the situation of Kurdish people and especially women, integration, and discrimination. The research material was collected by theme interviewing each interviewee.

The Kurdish mothers participating in the study have lived in Finland for several years. In general, Finland is considered a good place for motherhood. The women lead normal lives in Finland, enjoying working, studying, or taking parental leave. They have built their lives in Finland, even though they miss their home countries and relatives there. Their narrative reflects the fact that their self-image is that of a Finnish Kurd. However, they also told about feelings of discrimination and being outsiders, being the other.

The women told they are happy to live in Finland, as here they can feel free as women. The Kurdish cultural values are important to them and they prefer to raise their children accordingly. They can also see a lot of positive things in the Finnish culture. In Finland, girls and boys have an equal opportunity for education, and the success at school is important to the mothers. They are also happy with the Finnish day care system. However, they considered interaction with day care staff problematic, usually because of the lack of common language.

Keywords: parenting, motherhood, early childhood education, nurturing partnership, Kurds, integration, discrimination

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VANHEMMUUS JA VARHAISKASVATUS	8
	2.1 Vanhemmuus ja äitiys.....	8
	2.2 Varhaiskasvatus Suomessa.....	10
	2.3 Vuorovaikutuksen merkitys yhteistyössä vanhempien kanssa.....	11
3	KURDIT	14
	3.1 Kurdiyhteisö	16
	3.2 Lasten kasvatusta kurdiperheessä.....	18
	3.3 Kurdinaiset.....	19
4	KOTOUTUMINEN	21
	4.1 Pakolaisuus.....	21
	4.2 Kotoutumissuunnitelma.....	22
	4.3 Kurdinaiset ja akkulturaatio	22
	4.4 Kielitaito kotoutumisen mahdollistajana	24
	4.5 Maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksessa	25
	4.6 Syrjintä	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	29
	5.1 Tutkimuskysymykset	30
	5.2 Tutkimusmenetelmä	31
	5.3 Haastattelut	31
	5.4 Haastattelutilanteiden toteutuminen.....	33
	5.5 Aineiston analyysi.....	34
6	TUTKIMUSTULOKSET	35
	6.1 Kokemukset päivähoitosta	36
	6.2 Vanhemmuus	39
	6.3 Kotoutuminen	45
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
	7.1 Kurdiäitien kokemuksia vuorovaikutuksesta lasten päivähoiton henkilökunnan ... kanssa.....	59
	7.2 Kurdiäitien kokemuksia lasten kasvatuksesta Suomessa	61
	7.3 Kurdiäitien kokemuksia kotoutumisesta	62
8	POHDINTA	67
	8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	67
	8.2 Tulosten pohdintaa ja kehitysehdotuksia	69
	LÄHTEET	76
	LIITE 1	80

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoa kurdeista ja heidän kulttuuristaan sekä tuoda näkyväksi kurdiäitien kokemuksia äitiydestä Suomessa, lasten kasvatuksesta, päivähoiton kanssa tehtävästä yhteistyöstä, kasvatuskumppanuudesta sekä kotoutumisesta. Tutkimuksessa kurdiäidit kertovat myös, millaista on elää naisena Suomessa ja kokemastaan syrjinnästä.

Suomen mediassa käydään keskustelua maahanmuuttajista ja maahanmuuton eri näkökulmista. Maahanmuuton tuomat uhkakuvat ja negatiiviset asiat ovat keskustelujen näkyvintä sisältöä. Mielestämme maahanmuuttajia ei nähdä yksilöinä eikä oman kulttuurinsa edustajina vaan yhtenä isona joukkona, joka aiheuttaa ongelmia suomalaiselle yhteiskunnalle. Tutkimuksellamme haluamme tuoda maahanmuuttajien omia kokemuksia ja näkemyksiä mukaan keskusteluun.

Teoriaosuudessa avaamme tutkimuksemme avainkäsitteitä: vanhemmuus ja äitiys, kasvatuskumppanuus, vuorovaikutus, kurdit, kotoutuminen ja syrjintä. Osuuden aluksi pohdimme vanhemmuutta ja äitiyttä. Mitä on hyvä vanhemmuus ja millaisia käsityksiä on äitiydestä? Tämän jälkeen kerromme, mitä on varhaiskasvatus Suomessa: miten se määritellään laeissa ja miten sitä toteutetaan lasten päivähoitossa.

Vuorovaikutuksen onnistuminen asiakkaan ja työntekijän välillä on oleellinen osa kasvatuskumppanuutta. Tutkimme, miten kurdiäiti kokee vuorovaikutuksen päivähoiton henkilökunnan kanssa. Kurdiosuudessa kerromme kurdeista, heidän kulttuuristaan ja kurdinaisten asemasta Kurdistanissa. Kotoutumisesta käydään yhteiskuntatasolla vilkasta keskustelua. Kotoutumislakia ollaan uusimassa ja työryhmät ovat tutkineet maahanmuuttajien kotoutumisen onnistumista. Kotoutumisosassa kerromme, miten kurdinaiset ovat kotoutuneet tutkimusten valossa ja asiantuntijahaastattelun Väestöliiton monikulttuurisuuden asiantuntijan Mina Zandkari-min ajatuksia. Teorian lopuksi puhumme syrjinnästä: mitä se on ja miten se ilmenee yhteiskunnassamme.

Tutkimuksemme on laadullinen ja empiirisen aineiston keräsimme haastattelemalla viittä kurdiäitiä pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksen toteutumisosiossa avaamme käyttämämme tutkimusmenetelmät ja kerromme, kuinka haastattelut toteutettiin. Tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä kerromme omana kokonaisuutenaan. Naisten ääni tulee kuuluviin analyysiosuoksissa, joihin olemme tietoisesti valinneet paljon suoria lainauksia haastatteluista. Niissä naiset kertovat omia kokemuksiaan ja näkemyksiään tutkimuskysymysten aihealueista. Johtopäätöksissä kokoamme haastattelujen tuloksista nousseet asiat yhteen. Tulokset jaotelimme tutkimuskysymyksistä käsin. Kiteytämme pohdinnassamme meille oleellisimpina nous-

seet ajatukset ja tuomme pohdinnan päätöksenä oman ratkaisuehdotuksemme tutkimuksessa esiin nousseisiin ongelmiin.

Yhdistämme tutkimuksessamme omat erikoistumisopintomme varhaiskasvatuksen sekä marginalisaation ja syrjäytymisen. Halusimme molemmat lisätä tietouttamme maahanmuuttajanaisten asemasta Suomessa. Meitä kiinnostaa, miten patriarkalisesta kulttuurista tuleva nainen kokee suomalaisen yhteiskunnan ja tasa-arvon. Miten se vaikuttaa häneen ja hänen perheeseensä? Onko lasten kasvatus erilaista Suomessa? Miten naiset kotoutuvat ja kokevat suomalaisen yhteiskunnan? Muun muassa näihin kysymyksiin kurdiäidit tuottavat vastauksia tässä tutkimuksessa.

2 VANHEMMUUS JA VARHAISKASVATUS

Aluksi kerromme lyhyesti vanhemmuudesta ja varhaiskasvatuksesta. Vanhemmuuteen liitämme vahvasti äitiyden, koska tutkimuksen pääpaino on äitiyden näkökulmassa. Varhaiskasvatuksen osuudessa painotamme lain antamia määräyksiä sekä paneudumme hyvän vuorovaikutuksen tärkeyteen vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden välisessä yhteistyössä.

2.1 Vanhemmuus ja äitiys

Tutkimuksemme tarkoituksena ei ole tutkia kurdilapsia vaan heidän äitejään. Tutkimalla ja sitä kautta paremmin ymmärtämällä äitejä, voimme luoda lapsille paremmat olosuhteet hyvään kasvuun. Vanhemmuuden ja äitiyden teorian kautta nostamme esiin asioita, jotka kuuluvat tasapainoiseen vanhemmuuteen. Kurdiäideillä on monia haasteita vanhemmuudessa ja äitiydessä, kun he samanaikaisesti tasapainottelevat kotoutumisprosessissaan (Zandkarimi 2009).

Jari Sinkkonen kuvaa lapsen riittävän hyvään kasvuun kuuluvan seuraavia asioita. Vuorovaikutuksen tulee olla riittävän hyvää, jotta aikuinen pystyy tavoittamaan lapsen tunnetilat myös käyttäytymisen taustalla. Ei-kielellisen viestinnän merkitys korostuu hänen mielestään lasten kanssa vuorovaikutuksessa. Struktuuria ja johdonmukaisuutta hän pitää myös tärkeänä lapselle, jotta lapsi pystyy ennakoimaan tilanteita ja tuntee olonsa turvalliseksi. Kun lapsi on turvallisesti kiintynyt, hän kestää pettymyksiä ja perusuottamus elämään säilyy vastoinkäymisistä huolimatta. Lapsen ei tarvitse itse selvitä kaikista tunteistaan, vaan aikuinen on hänen tukenaan tarvittaessa. Jotta lapsen identiteetti muodostuisi hyvin, on hänen tärkeä tietää omat juurensa. Vanhempien tehtävänä on siirtää sukunsa perinteet lapselle. (Sinkkonen 2008: 269-274.)

Irene Kristeri puhuu perusturvallisuuden tärkeydestä lapselle. Hän uskoo riittävien kokemusten turvallisesta sylistä auttavan lasta selviämään hyvin elämässä. Hän kuvaa turvallisen sylin ikään kuin asettuvan lapsen sisälle ja muuttuvan sisäiseksi syliksi, joka mahdollistaa lapsen irtautumisen vähitellen äidistään. Hän korostaa myös ammattilaisen mahdollisuutta auttaa lasta saavuttamaan tämä tunne kohtaamalla lapsi, hänen tunteensa ja tarpeensa, ja siten saada kokemus turvallisesta aikuisesta. (Kristeri 1999: 132.)

Lain mukaan lapselle tulee turvata yksilölliset tarpeet täyttävä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Erityisesti vanhempien ja lapsen väliset myönteiset ja läheiset ihmissuhteet tulee turvata. Hyvä hoito ja kasvatus tulee turvata sekä tarpeellinen valvonta ja huolenpito ikään ja kehitystasoon nähden. Kasvatuksessa pitää ottaa huomioon lapsen tarvitsemat turva, hellyys ja huolenpito. Lapsen ruumiillinen kurittaminen ei ole sallittua, eikä lasta saa muuten-

kaan alistaa tai kohdella kaltoin. Vastuullisuuteen ja aikuisuuteen kasvamista sekä itsenäistymistä tulee tukea. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.)

Kokemustemme mukaan äitiyteen liittyvät käsitykset ovat yhteiskunnassamme tabu. Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa puhutaan muun muassa yksilökulttuurin äitiydestä. Esimerkiksi kun puhutaan syyllisyydestä, ajatellaan suomalaisessa kulttuurissa, että jokainen ihminen on itse vastuussa kokemistaan tunteista. Ajatellaan, että kukaan toinen ei voi tehdä ihmistä onnelliseksi. Erityisen herkkiä voimakkailla tunteilla ovat hoiva- ja kasvatuskysymykset. (Sinkkonen 2001: 38-39.) Olemmekin huomanneet työssämme, että vanhempia tulee lähestyä hienovaraisesti kasvatusasioissa. Vaikka päivähoiton työntekijä on ammattilainen ja tietää lasten kasvatuksesta teoriatasolla, on tärkeää huomioida, että vanhemmat ovat oman lapsensa kasvatuksessa asiantuntijoita ja työntekijänä voi vain ehdottaa neuvoja tai kertoa oman näkemyksensä asiasta.

Suomalaisessa kulttuurissa naisen yksilöllistymisen seurauksena perinteiset sukupuoliroolit ovat joutuneet uudelleenmäärittelyn kohteeksi. Äitiyteen naisen yksilöllistyminen on vaikuttanut huomattavasti. Yleinen käsitys ihanneäidistä, joka on aina perheen saatavilla, muuttuu kun äidillä on lastenhoidon lisäksi myös perheen ulkopuolisia omia toiminnan alueita. (Hautamäki 2008: 118-119.) Myös suomalaisten vanhempien tulkinta äidistä ensisijaisena kasvattajana koetaan vahvana Maarit Alasuutarin (kts. 2003) väitöskirjassa.

Kristiina Berg on tutkinut äitiyttä kulttuurisina odotuksina. Tutkimuksessa oli tavoitteena etsiä merkityksiä ja kerätä kokemuksia äitiydestä toisaalta lastensuojelun perhetyöntekijöiden näkökulmasta ja toisaalta median näkökulmasta. Ammattilaiset tulkitsevat äitiyttä usein lapsen edun näkökulmasta. Riittävään äitiyteen ammattilaiset liittävät lapsen ensisijaiseksi asettamisen, kodin luomisen sekä kiintymyssuhteen rakentamisen. Bergin aineistosta nousi esiin, kuinka äitiyden idealistiset odotukset ja stereotypiat saattavat paikoin vaikuttaa ammattilaisten tulkintoihin äitiydestä. Mediapuheessa äitiyttä arvioidaan usein julkisuuteen päässeiden äitien kautta. Hyvään äitiyteen liitetään äidin itsenäisyys ja oma aika, persoonalliset valinnat ja ammatillinen identiteetti sekä rikkaus sosiaalisessa elämässä. (Berg 2008: 27-35.)

Yhteisöllisessä kulttuurissa käsite on toisenlainen. Pääsääntöisesti äiti kasvattaa lapset. Kun lapsi ei kuuntele äitiä, uhkailaan isällä. Kurdikulttuurissa on äidin syy, jos lapsella on jokin huonosti. Kurdien kasvatukseen kuuluu tiukkojen rajojen pitäminen lapselle. Patriarkaalisessa perheessä, jossa isällä on paljon valtaa, lapsi ei välttämättä tottele äitiä, mutta isää kunnioitetaan. (Zandkarimi 2009.)

2.2 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta pienten lasten kanssa. Sen tarkoituksena on edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten voimin. Jotta kasvatustehtävä muodostaisi mielekkään kokonaisuuden, on kiinteällä yhteistyöllä, kasvatuskumppanuudella tärkeä rooli. Varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuspalveluina esimerkiksi päiväkodeissa sekä perhepäivähoidossa. Muun muassa kunnat, seurakunnat, järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat tuottavat varhaiskasvatuspalveluja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:11.)

Suomessa varhaiskasvatus perustuu valtakunnallisiin linjauksiin ja säädöksiin. Varhaiskasvatuksen toteuttamista määrittävät lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset (katso Laki lapsen päivähoitosta 19.1.1973/36). Yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet näkyvät varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa linjauksessa. Vanhemmilla on lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Kunnan tehtävänä on tukea vanhempien kasvatustehtävää ja vanhemmilla on oikeus valita varhaiskasvatuspalveluita omalle perheelleen sopivat vaihtoehdot. (Sosiaali- ja terveysministeriö.) Lasten päivähoitosta asetetun lain (Laki lapsen päivähoitosta 19.1.1973/36) mukaan vanhemmilla on oikeus hakea kunnallista lasten päivähoitoa heti vanhempainrahakauden päätyttyä. Kunnan velvollisuus on tarjota päivähoitopaikka joko päiväkodista tai perhepäivähoidosta (Sosiaali- ja terveysministeriö). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista voi nähdä, miten valtakunnallisen varhaiskasvatuksen laatua ja sisältöä seurataan (Stakes 2005).

Lapsuuden itseisarvoista luonnetta on tärkeää painottaa varhaiskasvatuksessa. Tärkeimpänä tavoitteena varhaiskasvatuksella on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoinnilla lapsella on parhaat edellytykset kasvaa, oppia ja kehittyä. Lapsen tulee saada olla lapsi, joka nauttii yhdessäolosta, leikistä sekä kiireettömästä ja turvallisesta ilmapiiristä. Perustarpeista huolehtiminen sekä terveyden ja toimintakyvyn vaaliminen kuuluvat lapsen hyvinvoinnin edistämiseen. Kokemus arvostuksesta ja omana itsenään hyväksymisestä edesauttavat hyvän itsetunnon kehitystä. Myös yksilöllinen kohtaaminen on tärkeää riippumatta lapsen sukupuolesta, sosiaalisesta tai kulttuurillisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 15.)

Yksilöllisen hoidon ja kasvatuksen takaamiseksi kasvattajien on otettava huomioon, että koko elämää koskevat kolme kasvatuspäämäärää toteutuvat: Itsenäisyyden asteittainen lisääntyminen siten, että lapsi pystyy ikätasoisesti huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä tekemään omaa elämäänsä koskevia päätöksiä. Toiseksi sellaisten käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen, jotka vaikuttavat toisen ihmisen huomioon ottamiseen. Tämä tarkoittaa kasvatuspäämääränä sitä, että lapsi pystyy ottamaan toimissaan toiset ihmiset huomioon ja

välittää heistä sekä näkee itsensä positiivisesti ja suhtautuu myönteisesti ympäristöönsä ja toisiin kulttuureihin. Kolmantena päämääränä on edistää henkilökohtaista hyvinvointia, jonka tulee näkyä jokaisen lapsen yksilöllisyyden kunnioittamisena, jotta lapsi saa kasvaa omaksi ainutlaatuiseksi itsekseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 13-15.)

Väestöliiton Kotipuun selvitysten mukaan varhaiskasvatuksessa ei oteta yhdenmukaisesti huomioon maahanmuuttajien tarpeita. Ongelmakohtia on muun muassa tiedottamisessa ja siinä, että lasten asioista neuvotellaan ainoastaan perheen miesten välityksellä. (Aaltonen, Joronen & Villa 2008.) Omat kokemuksemme ovat samansuuntaisia tilanteissa, joissa lasten päivähoitossa isät hoitavat yhteistyön henkilökunnan kanssa. Kontaktit äiteihin jäävät olemattomiksi, jolloin kasvatuskumppanuus ei toteudu tavoitteiden mukaisesti.

Positiivisena esimerkkinä mainittakoon Kasvuturveprojekti, joka toimi kokeiluna laajentaa perhetyötä päivähoitoon. Tavoitteena projektissa oli juurruttaa lapsiperheitä ympäristöönsä ja tukea perheen keskinäistä vuorovaikutusta sekä vanhemmuutta. Projektista saatiin tuloksiin oltiin tyytyväisiä niin kokeilussa mukana olleiden perheiden kuin päivähoiton henkilökunnankin taholla. Perheiden kokemukset projektista olivat positiivisia, koska perhetyö koettiin matalan kynnyksen palveluna, josta sai tukea perheen pienempiinkin ongelmiin. Päivähoiton työntekijät saivat projektista enemmän valmiuksia tukea vanhemmuutta työssään kuin ennen. (Keskinen & Virjonen 2004.)

2.3 Vuorovaikutuksen merkitys yhteistyössä vanhempien kanssa

Ihmissuhdetyön peruslähtökohtana voidaan pitää vuorovaikutusvastuuta. Tänä päivänä se on ammattitaidon perusedellytys. Työntekijän asenne vaikuttaa hyvän vuorovaikutuksen toteutumiseen. Asenteessa tulee näkyä aito kiinnostus asiaan ja olemassa oleva idea tai ajatus, miksi työtä tehdään sekä sen näkyminen käytännössä. Arvot toimivat työssä eräänlaisina viittoina, jotka ohjaavat asiakastyötä. Vastuu vuorovaikutuksesta on aina työntekijällä, vaikka vanhemmat ovatkin pääasiallisesti vastuussa lastensa kasvatuksesta. (Kiesiläinen 1998: 29, 79, 81.)

Kirjassaan *Vuorovaikutus, dialoginen asiakastyö*, Kaarina Mönkkönen selventää dialogisuuden merkitystä asiakastyössä. Asiakkaan kanssa yhteiselle tietämättömyyden viivalle asettuminen vaatii työntekijältä rohkeaa asennetta. Rauhallinen ja avoin asennoituminen edesauttavat ymmärtämään asiakkaan lähettämiä viestejä. (Mönkkönen 2007:28-29.)

Sari Hammar-Suutari on tutkinut kulttuurien välistä viranomaisyhteistyötä, tavoitteenaan löytää eri kulttuurien väliseen viranomaisyhteistyöhön liittyviä oleellisia kehittämistarpeita. Tut-

kimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla esimerkiksi työvoimatoimiston virkailijoita, jotka osallistuivat työyhteisön kehittämiskokeiluun sekä eri etnisiä ryhmiä edustavia asiakkaita. Tutkimuksen mukaan viranomaiset kokivat yleensä eri kulttuurista olevat asiakkaat positiivisesti, mutta asenteissa ennakkoluulot ja stereotyyppinen ajattelu nousivat usein esille. Tämä saattaa johtua tietämättömyydestä ja epävarmuudesta. Virkailijoiden tietoisuuden lisääminen erilaisuuden kohtaamiseen liittyvistä kysymyksistä nousi tutkimuksesta kehittämistarpeena esille. (Hammar-Suutari 2006: 70.)

Lapsen kannalta mielekkään elämänkokonaisuuden muodostavat vanhempien ja kasvatushenkilökunnan kesken jaettu kasvatustehtävä, jota kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuus on myös vanhempien ja kasvatushenkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta ja sen tavoitteena on avoimen dialogisen, vastavuoroisen vuoropuhelun luominen kodin ja kasvatusyhteisön välille. Kohtaamisia vanhempien ja kasvattajien välillä on tarkoitus syventää asteittain. Kun kasvatushenkilökunnan ammatillinen asiantuntemus ja vanhempien oman lapsensa tuntemus käyvät dialogia, syntyy koko ajan syvenevää sisältöä keskusteluille, joka vaikuttaa positiivisesti lapsen kehitykseen ja kasvuympäristöön. (Kaskela & Kekkonen 2007: 17.)

Maarit Alasuutari (2006: 90) on tutkimuksessaan haastatellut päivähoidossa olevien lasten vanhempia. Tutkimuksessa vanhemmat kertovat seuraavien asioiden vaikuttavan olennaisesti kasvattajan ja vanhemman väliseen yhteistyöhön. Kasvattajan tulee suhtautua myönteisesti lapseen. Kasvattajan tulee ymmärtää, että vanhemmuus ja perhe-elämä ovat hyvin henkilökohtaisia asioita vanhemmille ja että vanhempi nähdään omien ihmissuhteidensa asiantuntijana. Tärkeimmäksi asiaksi nousee se, että ammattitaitoisimpina kasvattajina pidetään sellaisia kasvattajia, jotka ottavat vanhemman näkökulman huomioon keskusteluissa ja osoittavat aidosti kuuntelevansa vanhempaa.

Kodin ja päivähoidon aikuis- ja vertaissuhteet luovat pohjan lapsen kahden kasvuympäristön kokonaisuudelle. Tämän vuoksi on tärkeää, että suhteet toimivat hyvin. Lapsen näkökulmasta ammattilaisten on hyvä seurata vuorovaikutusta suhteessa vanhempiin, mutta myös suhteissa, joita hän on luonut päivähoiton hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa. Lapsi rakentaa vuorovaikutussuhteita myös perheen ihmissuhteiden rinnalle ja päivähoitoympäristö on olennainen osa lapsen jokapäiväistä arkea. Kasvatuskumppanuudessa ajatellaan, että lapsi rakentaa varhaisen kasvun ja kehityksen keskeisimmät rakennusaineet lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen jatkeeksi. Kasvatuskumppanuudessa kasvattaja antaa lapsen ja vanhemman suhteelle omalla toiminnallaan ja puheellaan arvon, tilan ja tuen. Vastuu kasvatuskumppanuuden toteutumisesta kuuluu varhaiskasvatuksen henkilöstölle. (Kaskela & Kekkonen 2007: 11, 13, 18.) Myös Zandkarimi (2009) painottaa vuorovaikutusvastuuta päivähoiton henkilökunnalta ja uskoo päivähoiton rooliin kotoutumisen tukijana, jossa esimerkiksi päivähoiton hen-

kilökunta huomioi kurdiäidin, vaikka yhteistä kieltä ei olisi. Tärkeää on, että äiti tuntee tulevansa kuulluksi ja hyväksytyksi.

Kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi ovat kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita. Vuoropuhelussa toisen kuuleminen on keskeisin asia. Siinä keskitytään aidosti kuuntelemaan toisen asiaa ja pystytään myös eläytymään hänen tunnetilaansa. Myönteinen ja turvallinen ilmapiiri luovat onnistuneen vuoropuhelun, jossa kuuntelu on keskiössä. Uskallus ottaa vastaan toisen kertoma asia, vaatii kuulijalta monenlaisia tunnetaitoja. Esimerkiksi vihan ja surun tunteet siirtyvät helposti kuulijaan, jolloin kuulijan on otettava ne vastaan. (Kaskela & Kekkonen 2007: 32.)

Kunnioitus kasvatuskumppanuutta ohjaavana periaatteena tarkoittaa toisen hyväksymistä ja arvostamista ilman ehtoja. Erilaisuuden kohtaamisessa kunnioittavan suhteen luominen on haasteellista. Ihmisen on helpompi hyväksyä itselleen ominaiset tavat toimia, sen sijaan kaikki erilainen nähdään helposti uhkana tai muuten pelottavana. Todellisen vuorovaikutuksen syntyä helpottaa kunnioitus, jolloin on helpompi tuoda esille asioita peittelemättä. Rehellisesti ja avoimesti toimimalla osoitetaan toiselle kunnioitusta. (Kaskela & Kekkonen 2007: 34.) Kunnioitusta osoittaa myös kasvattajan rehellisyys niissä asioissa, joissa hän on itsekin epävarma. Ei ole järkevää esittää tietävänsä jotain asiaa virkansa puolesta, jos ei oikeasti tiedä.

Kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteista rakentuu luottamus. Tämä tarkoittaa sitä, että luottamuksen syntyyn tarvitaan monia kohtaamisia, aikaa ja vuoropuhelua. Dialogi on mahdollista saavuttaa kuulevassa vuoropuhelussa. Eriävät mielipiteet, suorapuheisuus ja rehellisyys mahdollistuvat dialogissa. (Kaskela & Kekkonen 2007: 38.)

Karila (2006: 108) toteaa artikkelissaan kasvatuskumppanuuden toteutumisen olevan haasteellinen niin vanhemmille kuin päivähoiton ammattilaisillekin. Vaikka tavoite on yhteinen, ovat kasvatuskumppanien erilaiset roolit kasvattajina lähtökohdiltaan huomattavan poikkeavia. Kirsi Könönen soveltavan kasvatustieteen laitokselta tutki maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta. Hänen mukaansa maahanmuuttajilla on kykyä ja halua keskustella kasvatuskumppanuudesta. Tarvitaan halua ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, jotta voidaan tukea lasten kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla kulttuurien kohdatessa. (Könönen 2007.)

Kaskela ja Kekkonen (2007: 20) kiteyttävät kasvatuskumppanuuden lähtökohdan ajatuksen:

”Lapsi kantaa kehossaan, mielessään, muistissaan ja tunteissaan kodin ja päivähoiton kasvuympäristöjen todellisuuksia rakentaen niistä oman elämänsä ja persoonallisuutensa kokonaisuutta.”

Päivähoidossa tavoitteena on kasvatuskumppanuus kaikkien perheiden kanssa. Se on perusajatuksena hyvä. Kuitenkin eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen asiakastyössä on haastavaa ja yllättävän vaikeaa. Yhteisen kielen puuttuessa voidaan huomata, että muun muassa tasavertaisuus ei kaikilta osin täyty. Kun yhteistä kieltä ei ole, luottamuksen rakentamiseen vaaditaan työntekijältä asiakkaan erilaista kohtaamista ja läsnäoloa.

3 KURDIT

Tässä osuudessa kuvaamme kurdeja ja heidän kulttuuriaan etsien niitä yhdistäviä piirteitä, tapoja, normeja, arvoja jotka kuvaavat heidän etnisyyttään nimenomaan kurdeina. Tehtävä on haasteellinen, koska kurdit tulevat eri maista ja heidän kulttuurinsa on sekoittunut valtakulttuureihin. Wahlbeck (1999: 3) toteaa kurdien muodostavan hyvin heterogeenisen ryhmän, jonka liittää yhteen vahva kurdi-identiteetti. Olemme kartoittaneet tietoa kurdeista ja heidän kulttuureistaan eri kirjallisuuslähteistä. Lisäksi kävimme haastattelemassa Väestöliiton Kotipuun monikulttuurisuuden asiantuntija Mina Zandkarimia, joka on itse Iranin kurdi.

Kurdit ovat etninen ryhmä vailla omaa maata. Kurdit asuvat pääosin Turkin, Syyrian, Irakin ja Iranin raja-alueilla, alueella, jota he kutsuvat Kurdistaniksi. (Nerweyi 1991, Leitzinger 1999.) Alueen tarkkoja rajoja on vaikea määritellä. Kurdistanin alueella kurdit ovat kansana enimmäkseen enemmistönä. Kurdeja asuu myös Armenian, Azerbaidzhanin ja Gruusian alueilla (Nerweyi 1991: 12).

Kurdistanin kartta (Elison 2009).

Kurdien tarkkaa määrää ei tiedetä, mutta arviot liikkuvat 20 - 30 miljoonassa Kurdistanin alueella. Lisäksi kurdeja asuu hajallaan ympäri maailmaa. Kurdien määrää on vaikea arvioida, koska tilastoissa heidät tilastoidaan kurdin kielen mukaan. Lisäksi useimmat kurdit ovat kaksikielisiä toisen kielen riippuessa heidän kotimaastaan, joten heidät voidaan luokitella myös tämän toisen kielen mukaan. (Leitzinger 1999). Kurdish Human Rights Project eli KHRP (2009) sivustolla kurdien lukumääräksi kerrotaan seuraavaa: Turkki 15 miljoonaa, Iran 6,5 miljoonaa, Irak 5,5 miljoonaa ja Syyria 360 000.

Kurdit tulevat monista eri heimoista. He puhuvat eri murteita ja tunnustavat eri uskontoja. Nerweyi (1991: 47-49) toteaa, että kurdit muodostavat marginaaliryhmän asuinmaissaan. Heidän etninen identiteettinsä muodostuu yhteisestä kielestä, uskonnosta, kansan alkuperästä ja yhteisestä alueesta, jonka he kokevat omakseen. Tutkija Leitzingerin (1999: 7) mukaan kurdien kansallinen identiteetti on vasta vahvistumassa ja ajatus omasta itsenäisyydestä on suhteellisen uusi. Itsenäistymisen tavoitteeseen ovat johtaneet vallankumoukset Turkissa ja Iranissa sekä Irakin vallankaappaukset. McDowall (1996: 4) pitää kurdien kansallisen identiteetin syntymistä niinkin uutena kuin vuonna 1918, joskin kurdikansan etninen historia pohjautuu kaukaa menneisyydestä. Leitzinger (1999: 28) toteaa, että Kurdistanit rajat määriteltiin ensimmäisen kerran 1919, kun kurdit toimittivat Pariisin rauhankokoukselle muistion aluevaati-

muksistaan. Ihmisoikeusrikkomukset kurdien asumissa maissa ovat aiheuttaneet sen, että he ovat joutuneet pakenemaan asuinsijoiltaan. Irakissa kurdit ovat saavuttaneet itsehallinnon Kurdistanin alueella. Kurdit ovat poliittisesti aktiivisia ja esimerkiksi Leitzinger valottaa tutkimuksessaan Kurdistan (1991) kurdien järjestäytymistä. Kurdien itsenäistymispolitiikkaa johdetaan myös Kurdistanin ulkopuolelta, sillä monet kurdijohtajat asuvat maanpaossa.

Wahlbeck (1999: 179) toteaa, että kurdien yhteisöjen elämä kotimaan ulkopuolella voidaan luokitella diasporaksi. Hänen tutkimuksensa tulokset tukevat tätä näkökulmaa, joita hän vertaa Shfranin kuvaukseen diasporasta: pakotettu maasta lähtö, myytit ja muistot kotimaasta, ulkopuolisuuden tunto oleskelumaassa, toive paluusta, kotimaan jatkuva tukeminen ja kollektiivinen identiteetti sidoksissa kotimaahan.

Suurin osa kurdeista tunnustautuu sunnimuslimeiksi. Myös shiiamuslimeja on paljon esimerkiksi Iranin puolella. Tämä ei kuitenkaan ole aiheuttanut ristiriitoja kurdien välille. Tärkeämpänä kurdit pitävät kurdikansansa yhtenäisyyttä. (Nerweyi 1991: 50.) Kurdeissa on myös kristittyjä. Zandkarimin (2009) mukaan kurdit eivät ole uskonnossaan kovin tiukkoja. Koivusen (2007: 30) mukaan ramadanin aikainen paastoaminen liittyy kurdien kulttuuriin siinä määrin, että myös kurdit, jotka eivät ole muslimeja, paastoavat.

Yhtenä etnisen yhtenäisyytensä tekijänä kurdit pitävät kieltään. Kurdin kieli kuuluu muun muassa persian kanssa indoiranilaiseen haaraan indoeurooppalaisissa kielissä. Kieli jakautuu murteisiin ja päämurteita on neljä: kurmandzi, jota puhuu suurin osa kurdeista, luri, gorani ja zaza. Näistä neljästä on syntynyt monia alamurteita. Kurdit asuvat eri valtioiden alueilla ja näiden valtioiden kielet vaikuttavat kurdien kieleen. Tämän vuoksi kurdit eivät aina ymmärrä toisiaan. (Nerweyi 1991: 58-60.) Zandkarimi (2009) kertoo, että hän itse tulee Iranista ja puhuu gorania, jota puhutaan myös Irakissa. Hän kyllä ymmärtää kurmandzin kielestä noin 80 %, mutta puhuminen on vaikeaa.

Kurdeja on Suomessa noin 5900 (Väestörekisterikeskus 2008). Kurdit ovat asettuneet ympäri Suomea. He eivät Zandkarimin (2009) mukaan muodosta yhtenäistä joukkoa, vaan heidät jakaa eri ryhmiin heidän kotimaansa, kielensä ja poliittinen kanta.

3.1 Kurdiyhteisö

Kurdit elävät suurperheiden yhteisöissä, joissa perheeseen lasketaan kuuluvaksi isä, äiti ja lapset sekä koko isänpuoleinen suku serkkuihin ja pikkuserkkuihin (Swanberg 2002). Sukulaisista on monta kurdisanaa, joista käy ilmi sukulaissuhde perheeseen. Esimerkiksi sanalle täti löytyy monta eri ilmaisua kertomaan tädin sukulaissuhteesta (Koivunen 2001: 57). Suur-

perhe toimii yhteisössään myös poliittisena yksikkönä, joten perheellä on merkittävä rooli. Perheen ylimpänä on perheen vanhin mies, joka yleensä on perheen neuvonantaja sosiaalisissa suhteissa, toimii perheen yhteyden säilyttäjänä sekä omistaa perheen omaisuuden ja päättävällän. (Nerweyi 1991: 39.) Kurdikulttuuri on yhteisöllistä, jossa jokainen yhteisön jäsen on vastuussa tekemisistään yhteisölle (Nerweyi 1991: 41, 65).

Wahlbeck (1998) on tutkinut kurdien elämää diasporassa. Hän toteaa kurdien elävän transnationaalisessa perheyhteisössä, jossa nykytekniikka mahdollistaa sen, että maailmalla hajallaan asuva kurdiyhteisö on läsnä kurdiperheiden arjessa maasta ja etäisyyksistä riippumatta. Pakolaisuudessa elävän yhteisön yhteisöllisyys säilyy ja kontakti kotimaahan on jatkuvaa. Wahlbeck (1999: 106) huomioi kurdien transnationaalisten verkostojen sisällä jatkuvasti kulkevan sekä tietoa, ideoita, pääomaa ja ihmisiä. Zandkarimi (2009) kertoo, että yhteisöllisessä kulttuurissa yhteisö on koko ajan läsnä. Hän kuvailee tätä niin, että vaikka pakolainen asuu itsenäisenä esimerkiksi Suomessa, on hän jatkuvasti yhteydessä omaan yhteisöönsä, hän on huolissaan ja kantaa vastuuta sukulaisistaan toisella puolella maailmaa. Hän ei elä pelkästään itselleen eikä tee omia valintojaan ja ratkaisujaan yksin, vaan yhteisö on läsnä kaikkialla ja vaikuttaa jokapäiväiseen elämään.

Koko suku on kiinnostunut ja seuraa suvun nuorimmaisten jäsenten elämää. On erityisen tärkeää pitää yllä suvun kunniaa. Kurdien alueellinen hajanaisuus tuo kurdien kulttuuriin erilaisia piirteitä. Osassa kurdikulttuuria yhteisön säännöt nuorten käyttäytymiselle julkisesti ovat hyvin tiukat. Esimerkiksi pojan ja tytön seurustelu tai rakastuminen ei ole sallittua ja perheen vanhimmat määrittelevät nuorten tulevat aviopuolisot, eikä näihin valintoihin nuorilla itsellään ole vaikutusvaltaa. Kurdiperheet päättävät yleensä lastensa avioliitoista. Liitto solmitaan usein sukulaisen kanssa ja ihanteellisinta on avioituminen isän veljen lasten kanssa. Avioliiton elämä ja sen ristiriidat koetaan yhteisiksi ja niinpä perheet ovat mukana asioiden selvittelyssä. (Koivunen 2001: 56-62.) Joissakin kurdiyhteisöissä noudatetaan tiukkoja kunniaan (namus) liittyviä normeja ja niitä rikkova voi joutua kunniaaväkivallan tai kunniamurhan uhriksi (vrt. Kurdish Media 2008, Härkönen 2004, Swanberg 2002, Luopajarvi 2003, Amnesty International 2008, Shahrzad 2001). Yhteisöllisessä kulttuurissa perheen ristiriidat ja asiat kuuluvat yhteisölle, joihin yhteisö myös puuttuu. Yksityisyys ei kurdeille merkitse juuri mitään. Naapureihin tutustutaan ja uudet perheet toivotetaan tervetulleiksi ja kutsutaan iltapäiväteelle. Suomalainen kulttuuri, jossa naapurit pitävät kiinni yksityisyydestään on vierasta kurdikulttuurissa. (Zandkarimi 2009.)

3.2 Lasten kasvatus kurdiperheessä

Vaikka kurdien kulttuuriin tulee tapoja ja vivahteita valtakulttuureista, yhdistää heitä kurdina oleminen ja jotkut perinteet ja tavat ovat yleisiä kurdien kesken. Kurdien yhteisöllinen kulttuuri on patriarkaalista. Miehellä on valta perheessä ja hän tekee päätökset. Patriarkalisessa kulttuurissa eläminen suomalaisessa yhteiskunnassa tuo perhedynamiikkaan ja yhteiseen elämään väistämättä muutoksia, jotka heijastuvat lastenkasvatukseen. Zandkarimi (2009) pitää tämän vuoksi kurdiperheitä riskiryhmäperheinä, jotka tarvitsevat erityistukea.

Kurdiäiti kasvattaa lapset. Isä puuttuu kasvatukseen yleensä vain silloin, jos äiti ei saa lasta kuriin. Tällaisissakin tilanteissa lapselle yleensä riittää, että äiti vain uhkaa kertoa isälle lapsen käytöksestä. Lapset kasvatetaan riippuvaisiksi vanhemmistaan. Lasta syötetään kotona mieluummin kuin annetaan hänen sotkea ja lapselle puetaan vaatteet päälle, koska se on viisaampaa ja tulee valmista nopeammin. Jos lapsi käyttäytyy huonosti, äiti on tähän syypää kurdiyhteisön jäsenien mielestä. Äitiä syytetään ja ihmetellään, millainen kasvattaja hän on. Äiti kantaa näin perheen kunniaa mukanaan jatkuvasti. (Zandkarimi 2009.)

Zandkarimi (2009) kertoo, että kurdiperheessä pojat saavat enemmän vapautta nuorina kuin tytöt. Tytöt käyvät koulussa ja mahdollisesti harrastamassa jotain, jonka jälkeen heidän tulee olla kotona ja käyttää vapaa-aika äidin auttamiseen keittiössä. Pojat saavat viettää aikaa kavereidensa seurassa. Kurdien lastenkasvatuksessa on tärkeää, että lapsi oppii olemaan kohtelias ja kunnioittamaan aikuista. Kurdilapsi kuuntelee ja tottelee aikuista. Kurdien keskuudessa koetaan pahaksi, jos lapsi kyseenalaistaa aikuisen. Lapsi tottelee ja kuuntelee vanhempaansa koko elämänsä ajan. Kurin pitäminen kuuluu kurdien kasvatuskulttuuriin ja siitä, miten sitä toteutetaan, riippuu perheestä ja lähinnä lasten isän metodeista. Uskonnon merkitys kasvatukseen on Zandkarimin mukaan vähäinen kurdien keskuudessa riippuen kuitenkin perheestä. Lähinnä hän näkee uskonnon vaikutuksen siinä, että tytöille asetetaan tiukat rajat esimerkiksi juuri liikkumisen suhteen.

Zandkarimin (2009) kokemuksen mukaan muutokset perheen isän osallisuudesta lasten kasvatukseen heidän asuessa suomalaisessa yhteiskunnassa ovat vähäiset. Lasten kasvatukseen osallistuvat miehet muodostavat vähemmistön. Ruotsissa kurdeista tehdyssä tutkimuksessaan Kakabaveh (2004) toteaa, että perheen dynamiikka toimii paremmin ja harmonia perheessä on parempi, kun molemmat sukupuolet osallistuvat sekä kotitöihin että lasten kasvatukseen. Tämä hyvinvointi heijastuu myös yhteiskuntaan. Omassa tutkimuksessaan hän tutki yhdeksän Ruotsissa asuvan kurdivanhemman käsityksiä sukupuolirooleista. Tutkimuksesta ilmeni, että ruotsalainen yhteiskunta on vaikuttanut heidän käsityksiinsä ja muuttanut heidän toimintaansa, koska molemmilla on mahdollisuus huolehtia perheestä. Isät olivat ottaneet enemmän vastuuta lasten kasvatuksesta kuin kurdikulttuurissa yleensä ja tämä myötävaikutti naisten ase-

maan ja elämään. Naisilla on mahdollisuus opiskeluun ja töissä käymiseen. Tämä kaikki taas vaikuttaa siihen, että lapset kasvavat kodissa, jossa mies ja nainen elävät tasa-arvossa. Näin vanhemmat ovat esikuvina lapsilleen.

3.3 Kurdinaiset

Naisten asemaa kurdiyhteisöissä määrittelee yhteisön historia, kulttuuri ja uskonto. Nerweyin (1991: 44) mukaan yksi naisen asemaa ratkaisevasti määrittelevä tekijä on islamilainen kulttuuri, jonka tulkinta poikkeaa jonkin verran kansoittain ja alueittain. Kurdinaiset ovat kuitenkin Nerweyin (1991: 44) ja Koivusen (2007) mukaan aktiivisia sekä poliittisesti että sosiaalisesti. Kurdinaisia tapaa sekä aktiivisina naisasianaisina, että PKK:n sisseinä (Koivunen 2007). Levottomat olot kurdien asuttamilla alueilla esimerkiksi Turkissa, ehkäisevät sorrettujen naisten aseman kehittymistä paremmaksi (Nerweyi 1991: 46).

Amnesty Internationalin (2008) raportissa todetaan, kuinka Iranin kurdinaiset taistelevat oikeuksistaan haasteellisissa oloissa eläen marginaalissa sekä Iranin yhteiskunnassa että naisina patriarkaalisisissa kurdiyhteisöissä. Raportissa kuvataan kuinka kurdinaisten lukutaito on heikointa koko maassa. Perheen päänä oleva mies päättää, saako tytär, sisko tai vaimo mennä kouluun, töihin tai liikkumisesta yleensäkin. Tiukat sosiaaliset säännöt, jotka pohjautuvat sekä perinteistä että uskonnosta, oikeuttavat naisten ihmisoikeuksien kieltämisen. Anzia (2008) on artikkelissaan Women News Networkin sivuilla huolissaan kurdinaisten oloista ja siitä, että Irakin, Iranin ja Azerbaizhanin alueella naisten polttoitsemurhatapaukset ovat lisääntyneet. Tämä kuvaa hänen mielestään sitä, että naiset elävät epätasa-arvoisissa oloissa sekä kotonaan että yhteiskunnassa. Samalla Anzia on huolissaan Euroopassa elävien kurdinaisten sekä fyysisestä terveydestä että mielenterveydestä. Naiset tulevat olosuhteista, joissa he ovat kokeneet väkivaltaa, sotaa ja muuton pois kotoaan. Nämä usein johtavat posttraumaattisiin stressioireisiin. Uudessa maassa naiset elävät ulkomaalaisina eristyksissä, eivätkä välttämättä voi uskoutua kenellekään ja kertoa kokemuksistaan. Tähän pelkoon vaikuttaa myös leimaantumisen paineet heidän omista sosiaalisista yhteisöistään. Kurdinaiset ovat kautta historian kantaneet ylpeyttä ja vastuuta yhteisöistään. Jo vuonna 1919 perustettiin järjestö Society for the Advancement of Kurdish Women auttamaan kurdileskiä ja lapsia selviytymään sodan jälkeen. Irakin Kurdistanissa avattiin niin ikään vuonna 1919 The Nawa Center for Women in Distress, johon perhesuhde- ja kunniaväkivaltaa kokeneet naiset voivat hakeutua. Vuonna 2004 perustettiin Kurdistanin ulkopuolella järjestö Kurdish Women's Rights Watch - KWRW, joka työskentelee ihmisoikeuksien ja naisten oikeuksien puolesta. Kurdinaiset ovat Irakissa olleet aktiivisesti mukana hallinnossa ja heidän lukumääränsä lakimiehinä on nousussa.

Kurdinaisten tämän päivän asemaa ja olosuhteita kiteyttää ja kuvaa Shahrzad (2001: 147). Lainauksen olemme suomentaneet itse hänen teoksestaan.

”Tämän päivän kurdinaiset kohtaavat monia esteitä kuten kurdipuolueiden patriarkaallinen politiikka, Islamististen ryhmien naisviha, poliittinen repressio hallituksilta, jatkuva sota, romahtanut talous ja yhteiskunta.”

Hänen mukaansa vallitsevat olosuhteet houkuttelevat naisia poliittiseen ja sotilaalliseen aktiivisuuteen. Yhteiskunnassa on samanaikaisesti läsnä feministinen tietoisuus ja patriarkaallinen nationalismi. Yhteisö pitää kiinni vanhanaikaisista sukupuolirooleista ajassa, jossa tapahtuu laajaa kaupungistumista ja modernisoitumista. Suurin osa kurdinaisista on vielä maataloustöissä ja kotiäitejä samaan aikaan, kun heidän oppineet sisarensa muuttavat poliittista ilmapiiriä ja sosiaalista elämää Kurdistanissa. (Shahrzad 2001: 147.) Myös Koivunen (2007: 77-84) valottaa naisten asemaa kurdien keskuudessa samansuuntaisesti. Hän kertoo kirjassaan naisaktivisteista ja naisyhdistyksistä ja näiden työstä naisten aseman parantamiseksi. Naisten asemassa patriarkaalisessa heimoyhteiskunnassa on tapahtunut paranemista. Kuitenkin edelleen on perheväkivaltaa ja tapahtuu naisten murhia, joita suku pitää itsemurhina.

Zandkarimi (2009) kuvailee kurdinaisten asemaa Suomessa vaikeaksi. Naiset elävät patriarkaalisessa perheyhteisössä, jossa mies pitää kiinni asemastaan ja vallastaan. Zandkarimin mukaan patriarkaalisen kulttuurin miesten on vaikea ymmärtää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa. Kurdinainen näkee ympärillään suomalaisnaisten olevan itsenäisiä ja osallistuvan tasa-arvoisesti päätösten tekemiseen. Tämä vaikuttaa kurdinaiseen ja muuttaa perheen dynamiikkaa. Ristiriitatilanteeseen joudutaan, kun mies yrittää pitää kiinni vallastaan ja nainen kyseenalaistaa sen. Tämä vaikuttaa koko perheeseen ja näin myös lasten kasvatukseen. Naiset ovat Zandkarimin (2009) mukaan hukassa kotoutumisprosessissaan ja koti-ikävässään. Tässä tilanteessa hän näkee tärkeänä, että kurdiäiti huomioidaan ja hänelle puhutaan päiväkodissa, joka saattaa olla hänelle ainoa kontakti suomalaiseen yhteiskuntaan päivän aikana.

Nainen huolehtii kodin sisäpuolella olevista asioista. Miehet osallistuvat harvoin kotitöihin. Lasten saaminen on kurdimiehelle tärkeää. Mikäli vaimo ei saa lapsia, ottaa mies toisen vaimon (Koivunen 2007: 73). Turkissa laki sallii vain yhden vaimon, joten vain ensimmäinen avioliitto rekisteröidään ja muut solmitaan islamin lain mukaisesti. Jos kurdivaimon mies kuolee, tulee kuolleen miehen veljen naida leski naisen ja lasten elatuksen turvaamiseksi. (Koivunen 2007: 88.) Avioero naiselle on haasteellista, sillä erotessaan hänet leimataan yhteisössään ja hän joutuu jättämään lapset isälle. Tämän vuoksi kurdinainen yleensä jää vaikeankin avioliittoon. Tässä tilanteessa Zandkarimin (2009) mukaan naista autetaan parhaiten ottamalla mies mukaan yhteistyöhön.

4 KOTOUTUMINEN

Sana kotoutuminen on otettu Suomessa käyttöön vierasperäisen integraatio-sanasta. Kotoutumalla maahanmuuttaja osallistuu uuteen yhteiskuntaan siten, että hän samalla säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa (Martikainen & Tiilikainen 2007). Kotoutuminen on kaksisuuntaista vuorovaikutusta, jossa maahanmuuttaneella on mahdollisuus yhteiskunnan palvelujen käyttöön, ja ympäröivä yhteisö mukautuu ja muuttaa toimintaansa yhdenvertaiseksi ja syrjimättömäksi. Kotouttaminen tähtää siihen, että maahanmuuttaja on pääsääntöisesti samassa asemassa Suomen kansalaisen kanssa suhteessa oikeuksiin ja velvollisuuksiin. (Valtioneuvoston selonteko 2008.) Kotoutumisprosessi on usein elinikäinen (Alitolppa-Niitamo 1993) ja siihen vaikuttavia tekijöitä Martikaisen ja Tiilikaisen (2007: 15) tutkimusten mukaan ovat muun muassa sukupuoli, koulutus, ikä, kielitaito ja omat henkilökohtaiset ominaisuudet. Valtioneuvoston selonteossa (2008: 58) todetaan pakolaisten kotoutumisen kestävän yleensä kauemmin, mikä johtuu muun muassa heidän traumaattisista kokemuksistaan. Zandkarimin (2009) mukaan kotoutumiseen vaikuttavat myös omat odotukset ja asenteet sekä perheen tuki. Pentikäinen (2005) toteaa tärkeäksi ympäristön merkityksen kotoutumisen mahdollistajana. Lisäksi hän pitää tärkeänä ystävyysuhteita, kielitaitoa ja työllistymistä. Kotoutumiseen vaikuttavat myös ne odotukset, jotka ympäröivä yhteiskuntamme asettaa kotoutumiselle. Toivomme, että maahanmuuttajista tulisi kotoutumisen kautta mahdollisimman itsenäisiä, oman elämänsä hallitsevia veroja maksavia työntekijöitä ja yhteiskunnastamme vastuuta kantavia. Kotiäiteihin suuntaamme odotukset kasvattajina, jotta lapset ja nuoret kasvavat tasapainoisiksi. Martikainen ja Tiilikainen (2007: 22) toteavat, että maahanmuuttajanaiseen kohdistuvat monenlaiset odotukset monelta eri taholta. Kohtaavatko nämä odotukset hänen omat odotuksensa, suunnitelmansa ja toiveensa?

4.1 Pakolaisuus

Tutkimuksessamme tutkimme pakolaisina Suomeen tulleiden kurdiäitien kokemuksia ja näkemyksiä. Yksi näistä äideistä ei ole itse pakolainen vaan hän on tullut Suomeen naituaan täällä asuvan pakolaismiehen. Pakolaiseksi määritellään henkilö,

"jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa tai mielipiteensä vuoksi tai sen takia, että hän kuuluu tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään, ja joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja joka tällaisen uhan vuoksi ei voi tai halua palata kyseiseen maahan." (UNHCR 2009.)

Suomessa pakolaisasema myönnetään ulkomaalaiselle henkilölle, joka 1. saa turvapaikan Geneven yleissopimuksen perusteella (Ulkomaalaislaki 2004/301, 87§) tai 2. on tullut pakolaiskiintiössä Suomeen (Ulkomaalaislaki 2004/301, 90§) tai 3. on tullut perheen yhdistämisen kautta eli on pakolaisaseman saaneen perheenjäsenenä (Ulkomaalaislaki 2004/301, 106§).

4.2 Kotoutumissuunnitelma

Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta (2008: 15) todetaan sosiaalisen kotoutumisen olevan avain ihmisten ja eri ryhmien väliseen läheiseen vuorovaikutukseen. Onnistuneessa kotoutumisessa maahanmuuttaja saavuttaa yhteenkuulumisen tunteen yhteiskuntaan. Edellä mainitsimme asioita, jotka vaikuttavat maahanmuuttajan kotoutumiseen. Koska jokainen maahanmuuttaja on yksilöllinen omine taustoineen ja voimavaroineen, on tärkeää, että hänen kotoutumistaan voidaan auttaa joustavasti ja yksilöllisesti.

Kotoutumista tuetaan yhteiskunnan taholta yleensä kolme vuotta ja sitä voidaan pidentää enintään kaksi vuotta laissa mainituilla perusteilla. Kotoutumisen prosessi on kuitenkin yksilöllinen ja jatkuu vuosia. Kotouttamiseen osallistuu sekä valtio, kunta että kolmas sektori, jonka vastuulle jää yleensä liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminnat. Itse kotouttamislaki ei säädi kotouttamiseen kuuluvista sisällöistä tai niiden tuottamisesta vaan antaa lähinnä välineitä niiden järjestämiseen. Lain mukaan kunta vastaa muun muassa työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävien kotiäitien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta sekä kotouttamissuunnitelman toteuttamisesta. Kunnan tehtävä on järjestää suunnitelman vaatimat palvelut ja toimenpiteet sekä näiden toteutuksen seuranta. Kotoutumissuunnitelma sisältää lain mukaan henkilökohtaisen suunnitelman siitä, miten maahanmuuttaja opiskelee suomen kieltä, suuntautuu mahdollisiin jatko-opintoihin, työllistyy ja asettuu maahan. Suunnitelma laaditaan yleensä yhdessä maahanmuuttajan, kunnan ja työvoimatoimiston kanssa.

4.3 Kurdinaiset ja akkulturaatio

Kurdiin tullessa Suomeen he tulevat ympäristöön, jossa on erilainen kulttuuri kuin heidän kotimaassaan. Toimintamallit, arvostukset ja asenteet ovat toisenlaiset. He joutuvat opettelemaan uuden kulttuurin piirteitä sopeutuakseen. Alitolppa-Niitamon (1993: 24-25) mukaan tämä on usein elinikäinen prosessi, joka vaikuttaa eri ihmisiin eri tavalla. Joillekin uuden opettelu voi olla vaikeaa ja jotkut kokevat sen vahvistavana ja uusien asioiden mahdollistajana. Sopeutumiseen vaikuttaa ihmisen persoona ja asenteet. Tärkeää ovat myös ne kokemukset, jotka koetaan siitä, kuinka tulee hyväksytyksi ja tervetulleeksi. Lisäksi sopeutumiseen

vaikuttaa se, kuinka paljon muuttaja on valmis ottamaan vastaan uusia vaikutteita ja miten paljon vanhoista, opituista malleista halutaan pitää kiinni.

Akkulturaatio on kulttuurien muutosta niiden kohdatessa. Yleensä tässä muutoksessa toinen kulttuuri hallitsee voimakkaammin. Tässä kulttuurisessa kohtaamisessa ihminen tekee valintoja siitä, miten paljon hän haluaa säilyttää omaa kulttuuriaan ja miten tärkeäksi hän kokee suhteet yhteiskuntaan ja valtaväestöön. Tätä problematiikkaa kutsutaan akkulturaatioasenteeksi ja siinä voidaan erottaa eri suuntautumisvaihtoehtoja: integraatio, assimilaatio, separatismi ja marginaalisuus. Näistä parhaimpana yksilölle psykologisesti pidetään integraatioasennetta, jossa sekä säilytetään omaa että pidetään yllä suhteita valtakulttuuriin. Asenteet voivat kuitenkin vaihdella sekä ajallisesti että eri elämänalueilla. (Liebkind 1994: 24–29.)

Zandkarimi (2009) kertoo, kuinka kotoutumisprosessissa aluksi kaikki uusi kiehtoo ja tilanne koetaan hyväksi. Tämä ihastumisen aika jää kuitenkin lyhyeksi. Maahanmuuttokriisi seuraa ihastumisvaihetta. Muuttaja kokee, ettei hän selviä uusista tilanteista vanhoilla opituilla tavoilla ja ajautuu kriisiin (Cullberg 1991). Tämä kriisinvaiheen läpikäymiseen menevä aika riippuu ihmisen omista lähtökohdista, hänen kohtaamistaan menetyksistä sekä siitä, kuinka ympäristö häntä tukee. Maahanmuuttokriisi kestää yleensä kauemmin kuin muun elämäntapahetken aiheuttama kriisi. (Alitolppa-Niitamo 2004.) Pakolaisena maahan tulleilla on monesti takanaan traumaattisia kokemuksia, jotka saattavat laueta uudelleen kriisiytymisen aikana. Zandkarimin (2009) mukaan kurdinaiset ovat haavoittuvassa asemassa, sillä he eivät koe hyötyvänsä psykiatrisesta avusta silloinkaan, kun sitä olisi saatavilla. Naiset eivät ehkä uskalla kertoa kokemuksistaan leimaantumisen pelossa tai he eivät ole tietoisia psykiatrisen avun keinoista. Zandkarimi (2009) toteaa, että kurdinaiset ovat usein hukassa, sillä heidän oletetaan sopeutuvan uuteen yhteiskuntaan samanaikaisesti, kun he painiskelevat kieliongelmien kanssa, tiedostavat miesten ja naisten välisen tasa-arvon, ajautuvat kulttuurishokkiin ja maahanmuuttokriisiin.

Niin ikään valtioneuvoston selonteossa (2008: 36–46) todetaan naisten haastava asema kotoutumisessa, mikä voi johtua esimerkiksi kulttuuriin liittyvistä olosuhteista ja perhemalleista, koulutuksesta tai kielitaidon puutteesta. Selonteon mukaan kotona lapsiaan hoitavat äidit ovat vaarassa syrjäytyä ja jäädä yhteiskuntamme ulkopuolelle. Äitien kontaktit muihin kuin oman etnisen ryhmän jäseniin jäävät usein vähäisiksi. Vanhempien tuki lapsille on haasteellista, jos he itse kokevat yhteiskunnan vieraaksi.

Perheen eriaikainen kotoutuminen muuttaa perheen sisäistä dynamiikkaa. Lapset menevät päivähoidon ja kouluun, jossa he oppivat kielen ja uusia tapoja. Martikainen ja Tiilikainen (2007: 28) toteavat, että lasten ja nuorten nopeampi sopeutuminen ja kotoutuminen voivat johtaa sukupolvien ja sukupuolten välisiin ristiriitoihin. Patriarkaalisisissa perheissä tyttöjen

kunnia on kontrollin kohteena, ja heidän liikkumistaan ja sosiaalisia suhteitaan rajoitetaan enemmän kuin poikien. Tämä asettaa tytöt ristiriitaiseen asemaan valtakulttuurin ja kurdikulttuurin tapojen välissä. Vanhemmat etenevät kotoutumisprosessissaan yksilöllisesti eivätkä välttämättä opi tuntemaan valtakulttuurin piirteitä samassa ajassa kuin nuoret, jolloin negatiiviset asiat ympäristössä voivat aiheuttaa epätietoisuutta siitä, mikä on normaalia. Vanhemmat pelkäävät, että heidän omat lapsensa omaksuvat paheksuttavia asioita, kuten päihteiden käytön. Kotona pienten lasten kanssa olevien äitien haasteeksi nousee muun muassa kielitaidottomuus, kun he eivät pääse opiskelemaan kieltä heti.

Kurdit elävät yhteisöllisessä kulttuurissa, jossa ensisijaisena tulee yhteisön etu (Zandkarimi 2009). Kun kurdiperhe tulee Suomeen, he edelleen jatkavat yhteisöllistä elämäänsä pitämällä yhteyttä yhteisönsä jäseniin maantieteellisten rajojen yli. He muodostavat transnationaalisen perheen, jossa esimerkiksi apua ja neuvoja voidaan kysyä sukulaisilta, jotka asuvat eri maassa. Samoin päätökset tehdään edelleen yhteisön jäseniä kuunnellen. Transnationalismi tarkoittaa kurdiperheiden kohdalla sitä, että heidän sosiaaliset suhteensa toimivat yli maantieteellisten, kulttuuristen ja poliittisten rajojen. Kurdien verkostot käsittävät usein siten sekä asuinmaan että kotimaan sosiaaliset verkostot. Tämä suhde kotimaahan ei rajoitu muistoihin vaan on jatkuvaa yhteydessä oloa, jopa niin, että kotimaan poliittiset kehitykset vaikuttavat pakolaisten elämään Suomessa. (Wahlbeck 1998.) Perhe ja yhteisö perheen tukena ovat tärkeitä tukijoita kurdinaisille myös kotoutumisessa, joten on merkityksellistä perheen kaikille jäsenille, että he voivat hyvin ja pystyvät tukemaan ja auttamaan toisiaan. Zandkarimin (2009) mukaan perheen isällä on merkittävä rooli vaimon tai tyttären kotoutumisessa.

Kurdinaisten asema pakolaisina on vaikeampi verrattuna kurdimiehiin. Perhe sosiaalisena institutiona ja siinä vallitsevat roolit vaikuttavat voimakkaasti naisten elämään. Wahlbeckin mukaan arvot kurdiperheissä koettiin erilaisiksi Suomessa ja Englannissa. Kurdistanissa ystävät, sukulaiset ja perheenjäsenet ovat lähellä osallistuen jokapäiväiseen elämään sekä auttavat vaikeuksissa. Suomessa ja Englannissa, joissa Wahlbeck toteutti tutkimuksensa, perhearvot koettiin erilaisiksi: avioero ja perheiden pirstoutuminen ovat ristiriidassa syvällä kurdikulttuurissa valitseviin käsityksiin avioliitosta ja perheestä. Kurdikulttuurissa miehet suuntautuvat sosiaalisissa suhteissaan perheen ulkopuolelle julkiseen elämään, kun naiset taas hoitavat perheen ja sen sisäiset suhteet. (Wahlbeck 1999: 116-122.)

4.4 Kielitaito kotoutumisen mahdollistajana

Maahanmuuttopolitiikka, kotoutuminen ja sen onnistuminen ovat lähiaikoina olleet esillä julkisessa keskustelussa. Selvitysmies Pentti Arajärvi (2009) toteaa raportissaan, että kotoutumissuunnitelmat tulisi laatia yksilöllisesti ja koko kotoutumisprosessia tulisi selkeyttää. Ara-

Järvi toivoo lisää voimavaroja kotouttamiseen ja painottaa kielikoulutuksen merkitystä kotoutumisessa. Kielikoulutusta tulisi kehittää niin, että maahanmuuttaja pystyisi saavuttamaan riittävän kielitaidon.

Alitolppa-Niitamo (2004: 46) toteaa kielen oppimisen tärkeäksi erityisesti vanhemmuudelle. Kielitaidottomuus aiheuttaa sen, ettei ympäröivään yhteiskuntaan päästä kiinnittymään eikä sitä tunneta. Tämä alentaa tunnetta oman elämän hallitsemisesta ja vaikuttaa vanhemmuuteen sekä omaan identiteettiin. Samanaikaisesti perheen lapset oppivat kielen ja kulttuuriset tavat vanhempiaan nopeammin päivähoitossa ja koulussa. He kasvavat ja hakevat rajoja normaalin kehityksensä puitteissa. Ristiriitatilanne tuo haasteita vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen. Äiti on kielitaidottomana riippuvainen miehestään ja lapsistaan. Kielitaidottomana hänen mahdollisuutensa jäävät rajallisiksi.

Kieli koettiin merkittäväksi tekijäksi yhteiskuntaan kiinnittymisessä myös Pentikäisen (2005) tutkimuksessa, jossa hän haastatteli somalialaisten ja vietnamilaisten kokemuksia. Kielen hallinta mahdollistaa perheen ulkopuolisen elämän. Pakolaiset kertoivat, että lapset oppivat kielen nopeammin ja tästä seurasi ristiriitoja. Lapset auttoivat vanhempiaan tilanteissa, joissa vanhempien kielitaito ei riittänyt. Tämä muutti perheissä sisäistä hierarkiaa.

Tutkimuksessamme keräämme kurdiäitien kokemuksia kotoutumisesta. Kiinnostavaa on saada kuulla, minkälaisia merkityksiä he antavat kielen oppimiselle ja kuinka he kokevat kielitaidon merkityksen.

4.5 Maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksessa

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa on tärkeää, että kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilakin on mahdollisuus kasvaa oman kulttuuripiirinsä ja ympäröivän yhteiskunnan jäseniksi. Tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen mukana lapsi kuuluu normaalikokoiseen lapsiryhmään, jossa hänen sosiaalisia kontaktejaan tuetaan. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista keskusteleminen ja kertominen vanhemmille ovat erityisen tärkeitä muistaa. Perheellä on ensisijainen vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin opettamisesta. Lisäksi varhaiskasvatuksessa rohkaistaan lasta käyttämään omaa äidinkieltään. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kielitaustaista lasta suomen kielen oppimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 39-41.) Oman kokemuksemme mukaan lapselle annetaan tavoitteellista suomenkielen opetusta. Kielellisistä ja kulttuurisista asioista sovitaan yhdessä vanhempien ja kasvatushenkilöstön kesken tehtävässä varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lapsen oman kulttuurin tulee näkyä jokaisena päivänä varhaiskasvatuksessa. Siihen tulee päivähoitossa perehtyä muun muassa elämäntapojen näkö-

kulmasta ja kulttuuria tulee arvostaa. Lapsen oman identiteetin vahvistumisen tukemiseksi ne ovat tärkeitä asioita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 39-41.)

Helsingin päivähoiton maahanmuuttotyön asiantuntija puhuu Lastentarha-lehdessä Suomen päivähoitojärjestelmän ainutlaatuisuudesta, jonka vuoksi maahanmuuttajat tarvitsevat ennen kaikkea tietoa suomalaisesta päivähoidosta ja sen mahdollisuuksista. Myös kasvatuskumppanuuden ideologiaa on hänen mukaansa tärkeä valottaa maahanmuuttajataustaisille asiakkaille. Asiallinen tieto molemmin puolin helpottaa vuorovaikutusta ja yhteistyötä. (Marttila 2008.)

Pääkaupunkiseudulla on järjestetty erilaisia hankkeita monikulttuuristen lasten tukemiseksi. Esimerkiksi Moniku-hanke on varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden teemaan liittyvä kehittämishanke. Hankkeen tuloksena syntyivät pääkaupunkiseudun kunnille yhtenäiset toimintamallit sekä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen materiaalipaketti, joka on tarkoitettu päivähoiton työntekijöille. (Moniku-hanke 2007.)

Eri kulttuurien välille syntyy helposti törmäyksiä lastenkasvatuksessa ihan pienistäkin asioista. Zandkarimi (2009) kertoi muun muassa kurdien auttavan lapsiaan mieluiten mahdollisimman pitkään, kun Suomessa lapsista kasvatetaan jo varhain itsenäisiä. Lapsen auttaminen on kurdien kulttuurissa äidin velvollisuus. Jos äiti ei ole täyttänyt velvollisuuttaan, esimerkiksi pukeut lapselleen vaatteita oikein, syytetään äitiä helposti huonoksi äidiksi. Tällaisten törmäysten välttämiseksi on suomalaisen kasvatushenkilökunnan hyvä olla tietoinen kunkin kulttuurin erityispiirteistä sekä asioista, joita he pitävät kulttuurissaan arvossa.

Patriarkaalisista kulttuureista tulevien maahanmuuttajavanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on haasteellista suomalaiselle työntekijälle. Asiantuntija Zandkarimin (2009) mukaan kasvatust keskusteluihin pitäisi ehdottomasti ottaa lapsen äiti mukaan, koska tämä vastaa pääsääntöisesti lapsen kasvatuksesta. Työntekijälle tämä on haasteellista järjestää, koska isät tulevat yleensä keskusteluihin yksin.

4.6 Syrjintä

Suomessa syrjintään ja rasismiin puututaan sekä syrjinnän vastaisella lainsäädännöllä että laajalla asennetyöllä, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisten asenteisiin ja lisäämään tietoisuutta syrjinnästä. Lait, joihin on kirjattu keskeisimmät säännökset syrjinnän vastustamiseksi, ovat perustuslaki (731/1999), rikoslaki (39/1889), laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja yhdenvertaisuuslaki (21/2004). Ihmisoikeusliiton raportissa Syrjintä Suomessa 2008 (Aaltonen, Joronen & Villa 2008) määritellään syrjintä sellaiseksi toiminnaksi

tai ei toimimiseksi, joka on edellä mainituissa laeissa kielletty ja että tuloksena syrjinnästä, ihminen tai ryhmä ihmisiä joutuu eriarvoiseen asemaan muihin verrattuna ilman hyväksyttävää syytä. Syrjinnän kieltävät lait myös määrittävät viranomaisille velvoitteita, joilla tulee edistää yhdenvertaisuutta aktiivisesti, sekä säätävät elimistä, jotka valvovat lakia. Lait yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta sisältävät konkreettisimmat edistämivelvoitteet.

Yhdenvertaisuuslaki 6 §: "Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." (Yhdenvertaisuuslaki 2004.)

Yhdenvertaisuuslaki yhdessä tasa-arvolain kanssa kieltää kaikki syrjinnän ilmenemismuodot. Syrjintää esiintyy välittömänä ja välillisenä sekä häirintänä ja ohjeena tai käskynä syrjiä. Häirintä voi ilmetä esimerkiksi loukkauksina, joilla voidaan saada aikaan uhkaava vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Syrjintää esiintyy myös moniperusteisena, kumulatiivisena syrjintänä, jossa syrjintää kohdataan tilanteessa monella tapaa. Esimerkiksi maahanmuuttajanaisilla tällaista voi esiintyä työmarkkinoilla sukupuolisesti ja etnisesti. Lisäksi moniperusteinen syrjintä voi olla risteävää esimerkiksi muslimimiehiin kohdistuvat terrorismiin liittyvät ennakkoluulot yhdessä erilaisten syrjintämuotojen kanssa kuten ikä, uskonto tai sukupuoli, jotka kaikki vaikuttavat lopputulokseen. (Aaltonen, Joronen & Villa 2008.)

Tutkimusten perusteella syrjintä kumpuaa yhteiskunnassa vallitsevista ennakkoluuloista, joita kohdistetaan yleistäen tiettyihin ihmisryhmiin kuten maahanmuuttajiin. Tiedot ovat usein vääristyneitä eivätkä vastaa todellisuutta. Yleistyksen eli stereotyyppien juurtuvat yhteiskuntaan ylläpitäen syrjintää. Esimerkiksi käsitykset maahanmuuttajista, jotka tulevat Suomeen nauttimaan laajasta sosiaaliturvastamme ja elävät veronmaksajien kustannuksella, voidaan luokitella tällaisiksi stereotyyppioiksi. Nämä käsitykset voivat vakiintua voimakkaasti niin, että tiettyihin ryhmiin kohdistuu rakenteellista syrjintää (Aaltonen, Joronen & Villa 2008). Samoin Aaltonen, Joronen ja Villa (2008) kirjoittavat raportissaan, että naisiin kohdistuva syrjintä on usein yhteiskunnan rakenteissa johtuen maskuliinisista ja patriarkkaalisista kulttuureista ja täten aiheuttaa esimerkiksi eriarvoisuutta työmarkkinoilla. Syrjintään vaikuttavat lisäksi ihmisen omat asenteet ja se, miten syrjintään yleisesti ympäristössä suhtaudutaan sekä miten rangaistukset toimivat ja ovatko ne tehokkaita. (Aaltonen ym. 2008.)

Suomessa toimii erityisesti syrjintään puuttuvia tai sitä ehkäiseviä viranomaisia: vähemmistövaltuutettu, syrjintälautakunta ja työsuojeluviranomaiset. Etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten asemaa edistää Suomessa vähemmistövaltuutettu, jolle Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta 660/2001 asettaa riippumattoman ja itsenäisen aseman. Vähemmistövaltuutettu edistää yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa sekä hyviä etnisiä suhteita,

valvoo lain toteutumista Suomessa, vaikuttaa ehkäisevästi syrjintään sekä antaa lausuntoja ja ottaa kantaa syrjintään. (Vähemmistövaltuutettu 2008.) Syrjintälautakunta on puolueeton lainkäyttöelin. Se käyttää toimivaltaansa yhdenvertaisuuslain mukaisesti ja valvoo syrjintää koskevia asioita. Työsuojeluviranomaiset valvovat syrjintäkieltoa työsuhteissa. (Aaltonen, Joronen & Villa 2008.)

Syrjintä Suomessa 2008 (Aaltonen, Joronen & Villa 2008) raportin mukaan olisi tärkeää, että neuvontapalvelut löytyisivät helposti. Tällöin syrjintä tulisi ilmi, sillä syrjintäkokemuksista puhuminen ja niistä ilmoittaminen on uhrille usein vaikeaa. Tämä aiheuttaa luottamuksen vähenemiseen perusoikeuksia kohtaan. Laissa on määritelty muun muassa yhdenvertaisuussuunnitelmasta, joka viranomaisten tulisi laatia. Lisäksi viranomaisten tulisi tuntea lait ja sen antamat työkalut syrjinnän ehkäisemiseen ja lopettamiseen.

Syrjintää tutkitaan asennetutkimuksin sekä uhritutkimuksin. Uhritutkimuksella saadaan tietoa siitä, kuinka syrjinnän kohde kokee syrjinnän subjektiivisena kokemuksena. Uhritutkimuksen tulos on aina henkilökohtainen kokemus syrjinnästä eikä kerro siitä, onko syrjintää oikeasti tapahtunut. Subjektiiviseen kokemukseen vaikuttavat uhrin oma elämäns historia, maailmankuva ja asenteet. (Aaltonen, Joronen & Villa 2008.)

Sekä Wahlbeck (1999) että Rastas (2008: 247) toteavat, että keskustelu ja pohdinta rasismista on jäänyt vähäiseksi Suomessa. He toteavat, että Suomi on mielletty etnisesti yhtenäiseksi, joten rasismien tutkiminen tai siitä puhuminen ei ole pidetty ilmiönä, joka vaatisi huomiota. Suomi on kuitenkin aina ollut monikulttuurinen ja nykyinen maahanmuutto lisää entisestään heterogeenisyyttä. Suomalainen valkoinen katukuva on muuttunut värilliseksi. Miten tätä erilaisuutta siedetään ja miten siihen suhtaudutaan? Näitä kysymyksiä on tärkeä pohtia ennen kaikkea maahanmuuttajien hyvinvoinnin ja yhteiskunnallisen aseman vuoksi. Maassamme kasvaa lasten ja nuorten sukupolvi, jonka hyvinvointia ja arkipäivää nämä kysymykset koskettavat. Rastas (2008: 248) toteaa, että rasismi vaikuttaa sosiaalisten suhteiden muotoutumiseen ja sillä voi olla hyvinkin ratkaiseva vaikutus identiteetin muotoutumiseen. Syrjinnän kokemukset tuottavat toiseuden ja vierauden kokemuksia.

Pentikäinen (2005: 248) toteaa tutkimuksessaan, jossa hän tutki somalialaisten ja vietnamlaisien pakolaisten kotoutumista, että nämä kantavat erilaisuuden taakkaa ja ahdistuksen tunnetta toiseudesta. Hän puhuu sattuvasta toiseuden tunteesta ja erilaisuudesta, joita pakolaiset tuntevat jatkuvasti arjessaan. Tunteet tuovat mukanaan koti-ikävä ja vierauden kokemuksia. Erityisen ikäväksi näiden tunteiden synnyttämän koti-ikävän tekee se, etteivät pakolaiset ole lähteneet kotoaan omasta halustaan vaan pakotettuina usein säilyäkseen hengissä.

Myös Wahlbeckin (1999: 102-106) tutkimuksessa nousivat syrjinnän, toiseuden ja juurettömuuden kokemukset tavallisina tunteina kurdipakolaisten keskuudessa. Suurin osa Wahlbeckin (1999: 128-131) haastateltavista oli kohdannut syrjintää. Syrjintää kohdattiin eri muodoissa. Esimerkiksi miehet olivat joutuneet fyysisiin kahinoihin ja naiset ja vanhemmat ihmiset kertoivat sanallisista loukkauksista ja syrjinnästä yleisissä liikennevälineissä, joissa heidän viereensä ei istuuduttu. Tämä koettiin vaikeaksi ulkona liikkuesssa, sillä he eivät tiedä, kuka on heitä vastaan ja kuka ei. Yksi haastateltava toteaaakin, että kotimaassa he sentään tiesivät kuka heidän vihollisensa on.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksemme aihe on kurdiäitien kokemukset lasten päivähoidosta, kasvatuksesta ja kotoutumisesta. Kotoutumisen aihepiirin alla käsittelemme myös kokemuksia ja ajatuksia naisuudesta, tasa-arvosta, työelämästä ja sosiaalisista suhteista. Tutkimusaiheemme pohjautuu omiin erikoistumisopintoihimme, marginalisaatio ja varhaiskasvatus, ja niihin kysymyksiin ja kokemuksiin, joita pohdimme molemmat omissa työtehtävissämme kohdatessamme maahanmuuttajanaisia. Omin tavoitteinamme olivat maahanmuuttajaäitien aseman ymmärtäminen, vanhemmuuden haasteiden ja mahdollisuuksien tutkiminen, uusien työmenetelmien löytäminen kasvatuskumppanuuteen maahanmuuttajaäitien kanssa sekä ymmärryksen ja tiedon lisääminen kotoutumisesta. Pyysimme tutkimukseen mukaan työelämän ohjaajan, jolle tutkimustulokset kotoutumisesta ja lasten kasvattamisesta ovat hyödyllisiä hänen työssään maahanmuuttajien parissa. Päivähoidon näkökulmasta tutkimuksen tavoitteena oli selvittää äitien näkemystä vanhempien ja kodin välisen yhteistyön toteutumisesta. Tavoitteena oli myös ymmärtää ja tuottaa tietoa siitä, miten vanhemmuutta voidaan vahvistaa äitien kokemusten ja mielipiteiden esille tuomisen kautta.

Tutkimuksellamme halusimme selvittää kurdiäitien omia kokemuksia ja näkemyksiä tutkimusongelmistamme. Tutkimuskohteeksi kurdit valikoituivat siksi, että he tulevat erilaisesta kulttuurista kuin omamme ja kohtaamme heitä työtehtävissämme. Halusimme tutkia nimenomaan patriarkaalisesta kulttuurista tulevia pakolaisnaisia, sillä näiden asiakkaiden kohtaamisen haasteet ja mahdollisuudet kiinnostavat meitä. Lisäksi halusimme tietoa siitä, miten he kokevat elämänsä tasa-arvoisemmassa yhteiskunnassa ja miten he kasvattavat omia lapsiaan. Halusimme haastateltavien oman äänen kuuluviin niin, että he itse tuottivat tarinaa kysymyksiimme. Pohdimme suunnitteluvaiheessa narratiivista menetelmää haastatteluiden toteutuksessa, mutta päädyimme keräämään empiirisen aineiston teemahaastatteluin. Ratkaisuun päädyimme siksi, että halusimme varmistaa, että saamme tietoa tutkimusongelmiin jokaiselta haastateltavalta ja että kaikki haastattelut tuottavat tietoa samoista aiheista. Lisäksi pohdimme analyysiä eettisestä näkökulmasta, sillä halusimme säilyttää haastateltavien tun-

nistamattomuuden, joka tarinoiden kautta olisi voinut paljastua kurdiyhteisön ollessa suhteellisen pieni pääkaupunkiseudulla.

Tutkimus on toteutettu siten, että Nina perehtyi päivähoidon ja vanhemmuuteen ja Sari kotoutumiseen ja kurdikulttuuriin. Muut osuudet olemme suunnitelleet ja kirjoittaneet yhdessä. Tutkimusluvan haimme Vantaan kaupungilta.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiksi muodostui kolme aihetta. Tutkimuksen näkökulmana ovat kurdiäitien kokemukset tutkimuskysymyksistä.

- Millaisia kokemuksia kurdiäideillä on vuorovaikutuksesta lasten päivähoidon henkilökunnan kanssa?
- Millaisia kokemuksia kurdiäideillä on lasten kasvatuksesta Suomessa?
- Millaisia kokemuksia kurdiäideillä on kotoutumisesta?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä haimme tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia kurdiäideillä on lasten päivähoidosta ja vuorovaikutuksesta henkilökunnan kanssa. Miten vuorovaikutus toimii, jos yhteistä kieltä ei ole? Kokeeko kurdiäiti tulleen kuulluksi? Mitä hän itse toivoo päivähoidon henkilökunnalta ja miten hän kokee päivähoidon merkityksen? Voisiko päivähoido toimia kotoutumisen tukena ja luoko hän sosiaalisia kontakteja päivähoidon kautta?

Toinen tutkimuskysymyksemme liittyy äitiyteen ja lasten kasvatukseen. Kurdit tulevat yhteisöllisestä kulttuurista, jossa perheellä on suuri merkitys. Miten kurdiäiti kokee lasten kasvatuksen suomalaisessa yhteiskunnassa ja miten valtakulttuuri vaikuttaa kasvatuskäsityksiin? Millaista tukea äiti saa kasvattamiseen? Mitä arvoja äiti haluaa lapsilleen opettaa ja siirtää omasta kulttuuristaan? Miten uskonto vaikuttaa lasten kasvatukseen? Miten isät osallistuvat lasten kasvatukseen? Millaista on olla kurdiäiti Suomessa?

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tutkimme kurdiäidin kotoutumista, sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä naisen asemaa ja rooleja. Miten kurdiäiti kokee elämänsä naisena Suomessa? Miten tärkeänä hän kokee suomen kielen osaamisen? Millaiset ovat hänen sosiaaliset suhteensa? Millaisia mahdollisuuksia hän kokee yhteiskunnassa ja mitä hän toivoo tulevaisuudelta? Tutkimussuunnitelmassa rajasimme pois syrjinnän kokemukset. Analysoidessamme

empiiristä materiaalia tämä aihe nousi vahvasti esiin naisten tarinoissa, joten lisäsimme syrjinnän ja toiseuden kokemukset tähän tutkimukseen.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme laadullisen tutkimuksen. Tutkimuksemme perustuu teoriapohjaiseen lähestymistapaan, jossa lähdemme liikkeelle teoriasta hakien empiriasta vastauksia kysymyksiimme. Teoreettinen viitekehys tarkentui haastattelujemme jälkeen analysoituamme empiirisen aineiston. Johtopäätöksissä tarkastelemme tutkimustuloksia ja vertaamme niitä aiempiin tutkimuksiin. Otantamme on harkinnanvarainen. Eskola ja Suoranta (2008: 18) toteavat, että laadullisen tutkimuksen tieteellinen kriteeri on laatu, tulkintojen kestävyys ja syvyys. Haastateltuamme viittä kurdiäitiä totesimme, että olimme saaneet tutkimuksemme riittävän laajan empiirisen aineiston.

5.3 Haastattelut

Empiirisen aineiston keräsimme haastattelemalla viittä kurdiäitiä yksilohaastatteluin huhtikuussa 2009. Valitsimme haastattelumetodiksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Menetelmän etuna pidimme sitä, että pystyimme haastattelutilanteissa etenemään yksilöllisesti mahdollistaen tilan antamisen haastateltavien omien kokemusten kerronnalle ja etenimme kunkin haastateltavan kanssa hänen omalla tavallaan tarinan tuottamisessa. Samalla pystyimme ohjaamaan haastattelua teemoittain ja varmistamaan keskustelun suunnan niin, että aihepiiri oli kaikille sama. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 47-48.)

Haastattelu on aktiivinen tapahtuma, jossa kertoja jäsentää omaa elämäänsä hetkessä, jossa hän tuottaa kertomuksensa. Tässä prosessissa kertoja saattaa saada uusia näkemyksiä itsestään ja elämästään. (Hänninen 1999: 34.) Hirsijärvi ja Hurme (2001: 21-22) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tulee esiin haastateltavan näkökulma ja tutkija osallistuu haastattelutilanteessa henkilökohtaisesti pyrkien ymmärtämään empaattisesti haastateltavan tarinaa ja vastauksia. Tällöin haastattelija on mukana luomassa todellisuutta ja hän voi vahvistaa vuorovaikutuksessa haastateltavan tarinaa. Haastattelukysymyksiä suunniteltaessa pidimme mielessämme tämän, sillä ymmärrämme, että tutkimuksemme aihepiiri käsittelee arkoja asioita ja saattaa herättää erilaisia tuntemuksia, muistoja ja ajatuksia haastateltavissa. Pyrimme haastatteluissa kuuntelemaan, empaattiseen ja avoimeen ilmapiiriin, jotta vakavista asioista keskusteleminen sujuisi luontevasti. Tässä mielestämme auttoi se, että haastattelut pidettiin pääsääntöisesti haastateltavien kotona ja heille sopivana aikana niin, että mahdollisimman vähän häiritsimme heidän arkirutiinejaan. Jokaisella haastateltavalla on oma subjek-

tiivinen tulkintansa todellisuudesta, johon vaikuttavat ihmisen historiallisuus, ympäristö ja siinä opittu kieli, jonka kautta todellisuus saa merkityksiä ja jota käytetään vuorovaikutuksessa luotaessa totuutta, joka muuttuu ajan kuluessa. Haastattelutilanteessa haastattelijan tapa kysyä ja ohjata haastattelua vaikuttavat haastateltavan vastauksiin (Hirsijärvi & Hurme 2001: 17, 49).

Haastateltavat olivat yhtä luokun ottamatta meille tuntemattomia. Kolmen haastateltavan tiedot saimme työelämän ohjaajamme kautta ja pohdimme yhteisesti, keitä pyydämme haastatteluun. Kriteereinä meillä oli, että haastateltavilla on kokemuksia tutkimusongelmistamme. Haastateltavat tapasimme ensimmäisen kerran haastattelutilanteessa. Ennen haastattelua olimme käyneet jokaisen kanssa puhelinkeskustelun, jossa pyysimme lupaa haastatteluun, kerroimme, mistä tutkimuksessa on kyse ja sen nimettömyydestä sekä sovimme haastatteluajan ja paikan. Kysyessämme kurdiäideiltä suostumusta haastatteluun kaksi äitiä kieltäytyi.

Erittäin tärkeänä haastattelutilanteissa koimme vuorovaikutuksen: miten saamme luotua heti sellaisen vuorovaikutuksen, että haastateltavamme kokisivat tilanteen mahdollisimman avoimeksi ja luottamukselliseksi. Tässä meitä auttoi se, että työpaikkaohjaajallamme oli luottamukselliset suhteet naisiin ja hän kysyi heitä alustavasti haastateltaviksi ja vasta sitten saimme heidän yhteystietonsa. Näille naisille edustimme ystävän ystäviä ja tämä auttoi luottamuksen syntymisessä. Neljäs haastateltava oli tuttu toiselle meistä työn kautta ja suhde häneen oli jo ennestään avoin. Viides haastateltavamme osallistui tutkimukseen siten, että meistä toisen sukulainen oli samassa työpaikassa ja kysyi mahdollisuutta tutkimukseen osallistumiseen. Tämä haastattelu oli se, jonka toinen meistä teki yksin.

Tutkimusta suunniteltaessa varauduimme myös tulkin käyttöön haastattelutilanteissa. Anoinme ja saimme apurahaa tulkia varten Vantaan Lions Clubin Komeetoilta. Palautimme rahan käyttämättömänä, sillä emme tarvinneet tulkkaukspalveluja. Kaikki haastateltavamme puhuivat suomea riittävän hyvin. Haastateltavat ymmärsivät kysymyksemme ja joitakin kohtia täsmensimme selittämällä asian toisilla sanoilla. Näin teimme varsinkin joidenkin käsitteiden kohdalla. Vastauksia antaessaan haastateltavat selittivät asian niin, että he tulivat ymmärretyiksi. Tämän he tarkistivat keskustelemalla asioista ja kysymällä meiltä kysymyksiä varmistukseen, että ymmärsimme heidän kantansa.

Haastattelujen jälkeen purimme haastattelut nauhalta melko pian, kun keskustelut olivat vielä tuoreina mielessä. Litteroimme haastattelut sanasta sanaan. Äännähdykset, naurahdukset ja huokaukset lisäsimme kirjoitettuun tekstiin, jotta myöhemmin analysoidessamme haastatteluja muistaisimme tarinaan liittyvät tunneilmaisut.

5.4 Haastattelutilanteiden toteutuminen

Haastattelimme äitejä liitteenä olevan haastattelurungon mukaisesti. Haastattelut toteutuivat pääosin kysymysjärjestyksessä. Ennen haastattelujen aloittamista sovimme, kumpi meistä esittää kysymyksiä ja kumpi havainnoi. Sovimme myös etukäteen siitä, että havainnoija voi myös esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Ensimmäinen haastattelu oli haastava, sillä haastattelutilanteessa kotona oli läsnä myös haastateltavan erittäin vilkas pieni lapsi, ja haastattelu keskeytyi useaan kertaan. Refleктоimme haastattelukokemuksiamme heti haastattelun jälkeen ja totesimme, että koimme haastattelun raskaaksi. Syitä olivat se että, haastattelu oli ensimmäinen ja että emme omasta mielestämme saaneet haastattelusta juuri mitään konkreettista esiin. Haastateltava äiti joutui puuttumaan lapsen tekemisiin jatkuvasti eikä pystynyt keskittymään kysymyksiimme. Teimme toisen haastattelun heti ensimmäisen perään ja se sujui oivallisesti. Haastattelutilanne oli rauhallinen, vaikka haastateltavan kotona olivat myös lapset. Vuorovaikutus välillämme sujui ja haastateltava puhui avoimesti ja vastaili kysymyksiimme laajasti ja innostuneesti. Kolmas haastateltava oli toiselle meistä tuttu työpaikan kautta. Haastattelimme häntä kotona, jossa läsnä oli myös hänen lapsensa, mutta tämä ei häirinnyt haastattelua. Neljännen haastattelun teki toinen meistä yksin edellä mainittujen olosuhteiden takia. Haastateltava oli löytynyt omien suhteiden kautta ja haastattelu toteutui haastateltavan työpaikalla rauhallisissa olosuhteissa neuvotteluhuoneessa. Viidennen haastattelun teimme jälleen yhdessä haastateltavan kotona. Haastattelutilanne oli haastava, sillä kaikki perheen lapset olivat läsnä ja pienimmät lapset vaativat huomiota lähes koko haastattelun ajan. Haastattelu sujui hyvin ja haastateltava kertoi elämästään ja vastaili kysymyksiimme laajasti.

Kuula (2006: 136-139) kirjoittaa, kuinka kulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, mitä kukakin pitää arkaluontoisena ja mitä ei. Lisäksi hän pitää tärkeänä, että vuorovaikutustilanteessa huomioi erilaiset merkit esimerkiksi haastateltavan kiusaantuneisuudesta. Haastattelutilanteissa pyrimme mahdollisimman avoimeen ilmapiiriin ja mielestämme onnistuimme siinä, mikä näyttäytyi äitien avoimen innostuneessa puheessa. Kolme äideistä kertoi meille hyvin henkilökohtaisia tarinoita esimerkiksi väkivallasta, kunniakulttuurista, syrjinnästä ja naisten asemasta kurdiyhteisöissä. Pystyimme syventämään tarinoita tarkentavilla kysymyksillä ja koimme naisten luottavan meihin. Kahden naisen haastatteluissa koimme, että äiti sai positiivisen kokemuksen saadessaan kertoa tarinaansa ja tullessa kuulluksi.

Haastattelut toteutuivat suunnitelmien ja aikataulujen mukaisesti. Kuhunkin haastatteluun käytimme aikaa noin puolitoista tuntia. Yksi haastatteluista kesti yli kaksi tuntia, koska haastateltava innostui pohtimaan asioita. Kaikki hyväksyivät nauhurin käytön, joten paikan päällä emme juuri tehneet muistiinpanoja. Haastattelujen yhteydessä meille tarjottiin usein kahvia tai teetä ja naiset olivat hyvin vieraanvaraisia ja kohteliaita. Pääsimme tutustumaan heidän

koteihinsa ja perheisiinsä usein valokuvien kautta, joita jokaisella kurdiperheellä oli seinillä. Haastateltavia kiitimme kukilla ja mukaan annoimme kortin, jossa olivat yhteystietomme.

5.5 Aineiston analyysi

Käytimme analyysissämme sisällönanalyysiä. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2002: 93-95) toteavat, on tärkeää, että tutkimustuloksissa näkyy se, mikä on tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja sen tehtävät. Kaikki muu mielenkiintoinen, mikä tulee ilmi, tulee pystyä rajaamaan ulos ja jättämään seuraavaan tutkimukseen.

Tutkimuksessamme tuomme esiin mahdollisimman paljon naisten omaa puhetta tutkimuskysymyksistämme lähtien heidän maailmankuvastaan ja subjektiivisista kokemuksistaan. Ymmärrämme oman läsnäolomme ja maailmankuvan tutkimuksessa ja näiden vaikutuksen koko tutkimukseen, sen kulkuun ja lopputulokseen. Hirsijärvi ja Hurme (2001: 18) painottavat tutkimuksessa tutkittavien maailman näkymistä ja tästä syystä sisällytimme analyysiimme paljon naisten suoraa puhetta.

Eskola ja Suoranta (2008: 138-145) muistuttavat, että empiiristä aineistoa analysoidessa tutkija nostaa esiin tiettyjä näkökulmia sulkien samalla toisia pois siitä aineistosta, jonka haastateltava on haastatteluhetkellä kielellään rakentanut tuottaen todellisuutta juuri siinä hetkessä. Kieli heidän mukaansa on elementti, jolla todellisuutta ja sosiaalista elämää rakennetaan ja haastattelusta tuotettu versio on yksi tarina aiheesta.

Tulostimme kirjoitetut haastattelut ja luimme materiaalin ensin useaan kertaan, jotta pystyimme muodostamaan siitä yleiskuvan ja ymmärsimme aineiston kokonaisuudessaan. Perehdyimme aineistoon avoimin mielin ja pyrimme sulkemaan ulkopuolelle omat ennakkokäsityksemme ja asenteemme (Virtanen 2006: 183). Tämän jälkeen pohdimme, mitä aineistosta nousi esiin. Keskityimme aineistoon tutkimuskysymystemme ja teemahaastattelurungon kautta (Eskola ja Suoranta 2008: 152). Lisäksi kartoitimme, nouseeko aineistosta esiin jotain huomattavaa näiden lisäksi.

Totesimme aineistomme olevan laaja. Litteroitua tekstiä oli yhteensä 76 sivua. Naiset olivat tuottaneet puhetta laajasti kysymyksiimme. Aineisto oli kattavaa ja tietoa oli paljon. Pohdimme, miten rajaamme tietoa, mistä näkökulmasta ja miten jaottelemme aihealueet. Pohdimme myös tekisimmekö vastauksista jonkinlaista taulukointia. Päädyimme rajaamaan empiiristä nousevia aihealueita niin, että nostimme sieltä esiin tutkimuskysymyksiimme liittyvät aiheet. Näitä ovat perheen muotoutuminen, vanhemmuus, lasten kasvatusta, vuorovaikutus päivähoiton henkilökunnan kanssa ja kotoutuminen, jonka alle kuuluvat naiseus, kielitaidon

merkitys, työ, tasa-arvo, syrjintä, sosiaaliset suhteet ja tulevaisuus. Analyysin alkuun kokosimme taustatiedot haastateltavista ja uskonnon merkityksen naisten elämässä. Uskonnon otimme analyysiin siksi, että halusimme tuoda esiin sen merkityksen äitien arkielämässä ja kuinka se vaikuttaa lasten kasvatukseen ja rajoittaako se elämää esimerkiksi päivähoidon näkökulmasta. Syrjinnän ja toiseuden kokemukset tulivat niin voimakkaina esiin, että päätimme nostaa naisten kokemukset näkyviin tutkimuksessamme. Teorian syrjinnästä ja toiseudesta lisäsimme luonnollisesti teoriaosuuteemme. Analysoimme materiaalin sisällönanalyysin keinoilla ja vertasimme sitä tutkimuksemme teoriaan. (Eskola & Suoranta 2000: 137 - 152.)

Analyysin rakensimme kirjoitetusta aineistosta siten, että kooditimme tekstiin ne aihealueet, jotka olimme päättäneet nostaa esiin. Siirsimme analyysiimme naisten kertomat tarinat niiden sisällön mukaan. Lainauksista valitsimme kuvaavimmat ja joihinkin osiin otimme mukaan useita kohtia tarinoista, koska halusimme naisten äänen kuuluviin. Suorista lainauksista emme ole korjanneet kielivirheitä, vaan lainaukset on kirjoitettu, kuten ne puhuttiin.

Eskola ja Suoranta (2008: 137-152) toteavat laadullisen tutkimuksen tuottavan uutta tietoa tutkittavasta asiasta analyysin kautta. He kirjoittavat, että analyysissä kerätty tieto tiivistetään, jotta tieto saadaan selkeään muotoon. Tärkeää analyysissä on, että kerätyn tiedon sisällön informaatio säilyy muuttumattomana. Analyysi on meidän näkökulmamme empiirisestä aineistosta ja tuomme siinä esiin kurdiäitien omia kokemuksia tutkimuskysymyksistä hakematta niistä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia teoriaan. (Tuomi ja Sarajarvi 2002: 94-99, Tuomi: 2007: 128-132.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelimme viittä pääkaupunkiseudulla asuvaa kurdiäitiä, jotka ovat olleet Suomessa 7 - 17 vuotta. Kolme naisista on kotoisin Iranista ja kaksi Irakista. Kaikki naiset ovat asuneet kotimaassaan kaupungissa. Neljä naisista on pakolaisia ja yksi on tullut Suomeen avioiduttuaan täällä asuvan pakolaismiehen kanssa. Kaksi naisista oli joutunut jättämään kotimaansa jo nuoruusvuosina. Muut kolme olivat lähteneet avioiduttuaan noin 20 vuoden ikäisinä. Pakomatka suuntautui pääosin Turkin kautta Suomeen. Yksi naisista eli pakolaisena Aasiassa usean vuoden ennen Suomeen pääsyä. Matka Suomeen kesti yleensä muutamasta kuukaudesta kahteen vuoteen. Kotimaassa hankittu koulutus vaihteli: yläaste, ammattikoulu, kätilö ja lukio. Neljän naisen perheissä pidettiin itsestään selvänä, että myös tytöt käyvät koulua. Yhden naisen äiti lähetti kaikki tyttärensä kouluun vastoin miehen toivomusta. Tämä äiti joutui myös itsenäisesti hoitamaan tyttäriensä koulunkäytökulut.

Kaikki olivat osallistuneet Suomessa suomen kielen kurssille ja osa oli opiskellut itselleen ammatin. Yksi haastateltavista opiskelee edelleen, yksi on työelämässä, yksi käy läpi työharjoittelua ja kaksi oli haastatteluhetkellä kotiäiteinä, mutta hekin toivoivat pääsevänsä työhön saatuaan nuorimmat lapsensa hoitoon.

6.1 Kokemukset päivähoidosta

Kysyimme haastatteluissa naisilta heidän kokemuksistaan päivähoidosta. Pyysimme kuvailemaan tuntemuksia päivähoiton aloituksesta sekä kertomaan niin hyvistä kuin huonoistakin kokemuksista. Kysyimme myös, olivatko he saaneet tukea tai neuvoja päivähoiton työntekijöiltä. Voisivatko he kuvitella päivähoiton sellaiseksi paikaksi, josta voisi kysyä neuvoja myös muuhun kuin lapsiin liittyvissä asioissa? Kaiken kaikkiaan haastateltavat olivat enimmäkseen tyytyväisiä suomalaiseen päivähoitoon. Työntekijöitä pidetään ammattilaisina ja heidän osaamiseensa luotetaan.

"-- mun mielestä siellä oli kaikilla semmonen positiivinen asenne ja et vaikka joskus oli jotain ikävääkin kerrottavaa, he silti sano sen ja se oli mun mielest sillee kiva, ettei sitte kaarrellu ja kierrelly sitä asiaa vaan sano suoraan, että näin on asia ja mitä pitäis tehdä. Ja että kyl mun mielest on semmonen, kyl mä ainakin koen sen hyväks, tän vastaanottamisen päiväkodissa."

"-- päiväkotikin on niin hyvä, mä olen tyytyväinen -- joo, mä olen niin tyytyväinen, että he ovat tarhassa ja he auttavat paljon."

Päivähoiton koettiin olevan lapsia varten ja haastateltavat eivät ajatelleet löytävänsä itselleen ystäviä sitä kautta. Lapset saavat ystäviä päivähoiton kautta, mutta äitien kontaktit lasten ystävien vanhempiin jäävät vähiin. Yksi äiti, joka on asunut Suomessa lapsuudestaan asti, oli käynyt lapsensa kanssa puistoissa suomalaisäitien mukana.

"Siis silloin, kun hän oli siellä (päivähoitossa), niin kyllä hänellä oli pari ystävää. Niin kyllä heidän äitien ja muitten kanssa, kun nähtiin, niin kyllä käytiin puistoissa ja muissa. Muttei nyt olla. Siit on niin kauan, kun hän ollut. Ne siiteet on nyt poissa."

Neuvojen kysyminen päivähoiton työntekijöiltä ei ollut tavallista. Vain yksi äideistä kertoi saaneensa konkreettisia neuvoja lastensa kasvatukseen.

"-- ei koskaan kysy. En tiedä mitä kysyy."

Jotkut taas kysyivät työntekijöiltä kaikkea mahdollista, ihan ruokaresepteistä lähtien.

" No, hmmm. En tiedä kyllä, jos on joku semmoinen tärkeä asia, siis en mä niin ku ajattele, että nyt he ei vastaa tai et nyt se on niistä varmaan hassua, kun mä kysyn tämmöistä. Mä yleensä kysyn heilt ihan rohkeesti, et hei, mitä mieltä te ootte tästä? Et kyl mä oon joskus resepetejäkin kysynyt. (nauraa) Et ei siinä mitään."

Yhteisen kielen puute aiheuttaa ongelmia työntekijöiden ja vanhempien vuorovaikutukseen. Päiväkodin toiminnasta, esimerkiksi retkistä toivottaisiin selkeämpää ohjeistusta kielitaidottomille vanhemmille. Ei riitä, että päiväkodissa on ilmoitustaululla viikko-ohjelma, jossa lukee päiväkotiryhmän toiminnat. Kielitaidottoman on todella hankala hahmottaa kaikkien suomenkielisten tiedotteiden seasta esimerkiksi tärkeää lähtöaikaa tai muuta ohjeistusta. Jo pelkästään suomenkielisten aakkosten hahmottaminen on arabiankielisille hyvin vaikeaa.

"Retkipäivä esimerkiksi. Kaikki eväät mukaan, minun poika ei ole. Ei sano. Vain hän sanoo, minä kirjoitan seinälle. Ja sitten minä itse mietin, pitää minun hyvin ja nopeasti opiskelee suomea. "

"Meillä on vaikea, koska me on, pitää kaikki sanoo, kieli ja me ei saa, ei tiedä lukea suomen kieli. Me kirjoitan arabiaa, on eri kirjaimet."

Yksi haastateltava kertoi, kuinka oli kokenut positiivisena kirjallisen lapun saamisen lapsen päivän tapahtumista. Siten hän pystyi kotona katsomaan vaikka sanakirjasta, jos ei tiennyt jonkin sanan merkitystä.

"-- jos tulee jotain ongelmia ainakin päiväkodin tädit kirjoittaa lapussa ja kun illalla menee hakee lapsia, näkee ja ymmärrä ja katsoo sanakirjasta, mitä tarkoittaa esimerkiksi tarvii vaippoja, tänään on hyviä tai itkeä. Ymmärrän."

Myös suomenkielentaitoihin ystäviin tukeuduttiin kun ei ollut yhteistä kieltä ja päivähoidossa koettiin ongelmia.

"-- Ja sitten minä otan puhelini ja minä soitan kaveri. Kaveri hänen kanssa puhuu ja sanoo, miksi te ei sano?"

Haastateltavat olivat saaneet huonojakin kokemuksia suomalaisesta päivähoidosta. Kurdien tapoja ei aina ollut huomioitu päiväkodeissa.

"Ei. Vain hän ottaa tulkki lapsen kanssa, mitä lapsen asiasta, mitä lapsen tekee, miten lapsi menee, vuosi yksi kerta. Ei meiltä kysy mitään kurdilainen ja mitä tapa. Ei vain lapsen, mitä menee päiväkodissa ja mitä tekee päiväkodissa."

"Mä en koskaa tykännyt tuo päiväkotia. koska joka päivä mun tyttö itkemässä -kyllä joo. Jos sä olet joku paikka töissä, etkä katso mistä maasta, mikä iho, mikä väri ja mikä kieli, sä katsot tasa, sama silmä kaikille lapsille. Miksi sä otat suomalaiset ensin? Valmistat ja autat ja sitten se ulkomaalaiset kaksi poikaa ja heti, heti nopeasti, nyt me jätetään sinua yksin."

Yksi äiti oli velvoitettu laittamaan kolmen kuukauden ikäinen lapsensa päiväkotiin, jotta hän menisi suomen kielen kursseille.

"Kun minä tulen suomessa, minun poika on kolme kuukautta. Mminä annan päiväkotia. Kukaan ei sano minulle, sinun pitää jäädä hänen kanssaan kotona. Ja sitten sano, pitää tämä on sinun poikan päiväkotia siellä kolme kuukautta -kaksi kuukautta ja kukaan ei sano mene sinä äitiyslomalle. Ja sitten minä sanon, joo okei. Ja sitten lapset kolme kuukautta menee päiväkotia."

Joidenkin äitien kertomuksista nousi esiin, kuinka he olivat kokeneet syrjintää päivähoiton henkilökunnan toiminnan ja käytöksen taholta. Syrjintää koettiin lasten kohtelussa hoitopäivän aikana.

"Lapset yksi päivä sano, tulla kotiin sanoo, anna hänellä suomalaiset anna kaksi leipää, minulla yksi. Ja minä pyydän, hän ei anna minulle."

"Kyllä mä yritän puhua heidän kanssa, mutta tiedätkö he nauravat samaan aikaan. Elikkä asia ei mene mihinkään, eli puhut ja samaan aikaan ohoh (työntekijät tavallaan haukottelevat)."

"-- jos ei tykkää ulkomaalaisesta, sitten haluaa kiusata lasta eri juttu. Joskus harvoin ei aina. Voi olla joku työntekijä päiväkodissa ei tykkää ulkomaalaisia, suomalainen lapsi, kurdi lapsi, somalialainen lapsi, kuka vaan, voi olla vaikea kun hän ei tykkää."

Äideille jätettiin kertomatta asioita, äitejä ei huomioitu samalla tavoin kuin suomalaisia tai he eivät kokeneet pystyvänsä vaikuttamaan asioihin tai päätöksiin.

”Minun poika kolme viikkoa ilman pastilli ja kaikki lapset oma pastilli. Minun lapset ei. Hänen opettaja ei sano minulle.”

”On tosi vaikea. Meillä on tosi, tosi vaikea. Minä näen kaikki suomalainen hän seisoo ja opettajan kanssa hän puhuu, mitä tapahtuu. Ja hänen (työntekijä)tekee eri. Ei hän ei sano.”

Yksi naisista oli työharjoittelussa päiväkodissa ja hän pystyi vertailemaan omia kokemuksiaan päiväkodissa, johon hän vei lapsensa heti Suomeen tultuaan. Äiti laitettiin heti suomen kielen kurssille ja hänen piti laittaa kolmikuukautinen vauvansa päivähoitoon. Tämä äiti kertoo, kuinka hän käveli kilometrejä kovassa pakkasessa, ripset jäätyneinä imettämään vauvaansa päiväkotiin kurssin lounastauolla.

”Kun minä tulen suomessa, minun poika on kolme kuukautta, minä annan päiväkotiin, kukaan ei sano minulle, sinun pitää jäädä hänen kanssaan kotona. Vain ottaa minun lapset ja minun lapset kovasti hän itkee. Ei minä en saa jäädä hänen kanssa, ei saa minulla tulee hänen kanssa harjoittelemaan. Heti anna hänelle lapsi, vaikka hän ei tunne, ei tunne aikuiset ja hän ei ole oma kieli, pitää hän opiskelee suomen kieli ja sit se on vaikea. Ja minä näen tässä päiväkodissa ja minä mietin, miksi me ei saa mennä lapsen kanssa oman lapsen kanssa monta päivää harjoittelemaan? Sitten minä joskus itkeä, minä sanon, mitä minä teken. Miksi minä ei saa jäädä minun omat lapset kotona. Hän pieni.”

”He sanoi heillä on vähän työntekijöitä on siellä ja, kun he huomaa, että mä olen kotona. Sitten he sanoo, heidän mielestä se on hyvä, jos he (lapset) ovat kotona. Mietin miksi? Sanoin, että on tosi vaikeaa, ei saa enää päättää, kun monta kuukautta sitten.”

Sana kiertää nopeasti kurdilyhteisöissä. Yksi haastatelluista kertoi kuinka erään päiväkodin kohdalla oli käynyt, kun jotkut olivat joutuneet huonon kohtelun kohteeksi.

”Me puhuttiin kaikki tai kaikki tietää, että tuo päiväkoti, eli ei kukaan vie omat lapset tuohon päiväkotiin. kaikki on nähnyt siellä on huono hoitaja.”

6.2 Vanhemmuus

Haastateltavat kertoivat perheiden merkityksen tärkeydestä. Yhdellä naisista on vanhemmat ja muuta lähisukua Suomessa ja he ovat tiiviisti toistensa kanssa tekemisissä. Muilla naisilla

vanhemmat ovat joko kotimaassa tai kuolleet kuten myös miehen vanhemmat. Muuta sukua on sekä kotimaassa että ympäri maailmaa. Näihin pidetään yhteyttä puhelimitse. Sukulaiset myös vierailevat toistensa luona. Kotimaassa ei vierailta usein jos koskaan, sillä naisten miehet eivät voi palata. Huoli omista perheenjäsenistä on suuri joidenkin kohdalla. Kaikki ikävöivät lähisukulaisiaan paljon, ovat tiiviisti yhteydessä heihin puhelimitse ja toivovat näiden voivan vierailta Suomessa joko ensimmäisen tai toisen kerran.

”Minä olen kurdi meille perhe on tosi tärkeä. Elikä voi ihmiset sanoa ruoka, vaatteet, mä en tiedä mitä, mutta meille perhe on tosi tärkeä. Elikä kun asuu täällä ei vielä koskaan unohdeta elikä meidän sisaruksia. Ketä aina soittaa, jos kipeä, vaivoja tai surullista ja menemme käymään.”

”Kaikki on viikonloppuna, perjantaina meillä on viikonloppu, kaikki menee äitin kotiin ja auttaa ja äiti tekee ruokaa. Äitin kotia vähän siivotaan ja sitten takaisin omaan kotiin.”

”Siellä kaikki perjantait niin sukulaiset kokoontuu kaikki yhteen ja menee yhdessä ulos tai jos on kylmä ni ollaan sisällä. Et joskus voi olla neljäkin perhettä samassa huoneistossa ja kaikki lapset.”

”Koska nyt paljon ikävä äitiä. Koska ei voi mennä takaisin Iranissa kun pieniä lapsia ja ei pärjää yksin. -- Joo hänellä oli niin vaikeaa. Kyl mä muistan ja sitten ku mä itkin täällä, miksi mä olen täällä kaukana, kun mä asun aina hänen kanssaan 19 vuotta. Ja mä sanon miksi? Joskus mä mietin, mitä jos joskus jostain tapahtuu, en näe koskaan äitiä? Olin hänen kanssaan paljon.”

Haastateltavien puheissa korostui naimisiin meno ja äitiys itsestään selvyutenä. Kysyimme perheiden muodostumisesta lähinnä avoimilla kysymyksillä, esimerkiksi miten olet löytänyt miehesi? Kaikki haastateltavat kertoivat avoimesti aviokumppanin löytymisestä. He kertoivat, että kurdikulttuurissa on tapana mennä nuorena naimisiin. Varsinkin kotimaassa heillä on tapana, että vanhemmat valitsevat tulevat puoliset. Moni haastateltava puhui, että hänellä itsellään on käynyt hyvä tuuri miehen suhteen. He ovat saaneet itse päättää kenen kanssa avoituiivat, mutta kaikilla oli ystäviä samasta kulttuurista, joilla oli asiat huonommin.

”Meillä maassa joku pakko mennä isä ja äiti valitsee naimisiin.”

Kaikkien haastateltavien miehet olivat myös kurdeja. Monella vanhemmat tai sukulaiset olivat ehdottaneet mahdollista puolisoa kotimaasta ja hän oli saanut tutustua mieheen ja sitten päättää, haluaako miehen kanssaan naimisiin.

"Hän on mun veljen kaveri ja hän, kun etsi vaimoa ja mun veli sanoi, että minulla on sisko. Ja sitten isä tuli kosi minua Iranissa ja he sovitaan, että Turkissa me nähdään ja muuta."

"Vanhemmat tulee ja sanoo, teidän tyttö onko menee naimisiin meidän pojan kanssa? Jos sinä ei kiinnostunut, sano ei, mutta jos haluan sitten vanhemmat äiti ja isosisko sanoo haluatko mennä? Sitten mä saan mietin, minkälainen, onko siisti, haluaako hoitaa vaimoa, hän voi antaa rahaa, hoitaa minua, koska mä meen hänen luokseen naimisiin, antaako ruokaa, vaatteita ja kaikki."

Itse he olivat kaikki naimisissa ja omien lasten ajateltiin menevän myös. Kaikki haastateltavat olivat jo pohtineet omien lastensa tulevaisuutta. Lasten toivotaan menevän samasta kulttuurista olevan kanssa naimisiin. Seurustelua ei pidetä hyväksyttävänä.

" - elikä hyvä mun mielestä, jos oman kulttuurin poikan kanssa mun tyttö menee naimisiin. Elikä mä en halua joku eri kulttuuri, jos tulee vaikea sitten elämässä. -- Koska mä olen nyt tutustunut enemmän elikä suomalaisten kanssa tiedän. Elikä heillä on ihan erilainen kulttuuri kuin meidän, elikä suomalaiset ovat hyviä, mä en sano kaikki ovat pahoja tai huonoja, mutta kun heillä, tiedät kun, pojat aina leikkivät vain vähän aikaa tytön kanssa. Elikä jos he rakastavat, ei rakastavat koko elämän. Vaikka 10 vuotta he asuvat jonkun tytön kanssa, ennen kuin menevät naimisiin. Meillä ei saa. Ja saavat lapsia, mutta eivät naimisissa. Se vähän niin. Meillä tää on vähän kielletty ei voi."

Yksi äideistä hyväksyy lastensa seurustelun ja sen että he menisivät naimisiin myös suomalaisen kanssa.

"-- minä sanon suoraan hänelle, kuka sinä haluat, mene, valitse ja mene hänen kanssaan. Poikaystävä ja sopiiko yhdessä ja mene hänen kanssaan naimisiin.-- Hän itse haluaa. Hän hänen kanssaan, ei ole minun."

Haastatteluista tärkeimpänä arvona kasvatuksessa nousi vanhempien kunnioituksen tärkeys. Pahimpana asiana he pitivät lapsen tupakan tai alkoholin käyttöä.

"-- kaikki aikuisten kanssa kaikki kohtelias"

"Jos aikuiset elikä noustaan meillä tai vieraita, pitää nousta mukaan elikä ovi asti pitää lähteä mukaan, heippa."

"Meillä pitää 18 ja 20 vuotta kaikki uskoo äitiä ja isää. Ja sitten hänen kanssaan oli kotona. Ja sitten minä haluan. Meidän kulttuurissa tämä on tosi hyvä."

"-- minun äiti tekee kaikki on hyvin. Ja minä haluan ja kaikki lapsen äiti minun sisko ja mun veli ja kaikki on hyvin ja ei ole mitään tapahtu ja me ei olla polttaa tupakkaa ja me ei olla mitään ja kaikki on rauhoitettu ja sitten minä haluan minun lapset sama hänelle. Minä lapset haluan sama äitin lapset kasvaa."

"Jos mä nään mun tyttö tupakoi, mä heti pyörryn. (nauraa)."

Suomessa lastenkasvatusta pidettiin erilaisena kuin kotimaassa. Täällä kurdit pyrkivät tyttöjen ja poikien tasa-arvoiseen kasvatukseen. Kotimaassa heillä on selkeämmät sukupuolierot mm. lasten kotitöiden ja koulutuksen suhteen.

"Olisi paljon erilaisempaa, koska siellä siellä on rutiinit ihan eri ja siellä on se tukiverkosto paljon suurempi ja sit siellä lapselle siel on roolimallit paljon erilaisemmat kuin mitä täällä."

"Mutta kyllä kurdikulttuurissa vanhana aikana poika on tärkeä, poikien pitää saada kaikkia."

"Jos meillä on siivouspäivä, kyllä he siivoovat, mutta ei kaikki. Mulla on isovelji, jotka ei, mä olen mies, mä en tee."

Omassa maassa tytöt eivät välttämättä pääse opiskelemaan ja pojilla on monissa asioissa enemmän oikeuksia kuin tytöillä. Suomessa koulutusta ja opiskelussa pärjäämistä korostetaan.

"Tulevat hyvä ammatti, elikä he voi opiskella,-- he jatkuvat eteenpäin, opiskeleva ja tulevat hyvä ammatti."

Haastateltavat kertoivat uskonnon vaikuttavan suhteellisen vähän kasvatukseen, vaikka he kuuluivat kaikki islaminuskoon. Joidenkin lapset saavat syödä myös sianlihaa päiväkodissa ja kirkossa käynteihin saa osallistua kuten myös koulun juhliin.

"Kun itse asuin siis en ollut vielä naimisissa niin, mun isä ei hirveesti uskonnosta. Sillee et ei ollut pakko noudattaa mitään sääntöjä tai muuta, et me oltiin ihan tavallisesti oltiin koulussa, ei mitään huiveja olla koskaan käytetty"

tai muuta. Mun anoppi, hän on vähän uskonnollinen, mutta ei silti niin ku vaadi keneltäkään, et täällä ollaan ihan löyhästi. Et ei kyl me niin ku, ku on Ramadan niin kyl me koko perhe sitä niin ku kunnioitetaan, että paastotaan ja muuta, mutta ei muuta. Että kyllä lapsikin saa ihan päiväkodissa osallistua. Et kyl me ollaan kaikki lapset saatu osallistua kevätjuhliin, joulujuhliin ja semmoseen ja me ollaan päätetty et hänkin saa. Et siin ei oo mitään.”

”He heti kysyy, onko lapset he saa syödä sianlihaa (päivähoidossa)? Ja minä itse en syö ja mun mies, koska minä olen islamin uskonto, mutta mä sanon lapsille, että he ovat vapaat, he voi syödä. Tyttö joskus ja pojat ottaa aina tarhassa.”

Tukea lastenkasvatukseen haastateltavat kertoivat saavansa lähinnä puolisoiltaan ja muutama omalta äidiltään tai anopiltaan. Viranomaistahoilta saatu tuki oli lähinnä konkreettista lastenhoitoapua. Yksi äiti oli saanut kodinhoitajan auttamaan lasten kanssa kun he olivat pieniä.

”Siis yleensä me puhutaan hänen isänsä kanssa, et mitä nyt pitäis tehdä toisin, että tää asia niinku loppuis tai mitä on hyvää. Et sit kyl me neuvotellaan mun äitinkin kanssa ja anopinkin kanssa. Et me puhutaan ihan mitä pitäis tehdä, et mitä me ollaan nyt tehty väärin, et tää lapsi käyttäytyy tällä tavoin.”

”Minä en koskaan tiedä mikä se kotipalvelu ja näin on. Mutta kun kaksoiset syntyi sitten mä sain. -- En tiedä, että tällaisia on Suomessa. Ja kotipalvelu kaksosten kanssa auttaa paljon. Ja minulla oli vähän joskus oli 3 tuntii tai kolme kertaa päivässä alussa minulla oli oma aika kolme tuntii ja mä menin joskus yksin kauppaan ja näin.”

Suomalaisesta kulttuurista haastateltavat haluavat siirtää lapsilleen muun muassa rehellisyyttä ja asioista kiinni pitämistä, mutta toisaalta on asioita joita ei haluta omien nuorien omaksuman.

”Suomalaiset puhuvat totta enemmän kuin kurdilaiset. Jos sinä sovit mun kanssa jotakin aikaa tai jotakin sinä teet sitä, mutta ehkä kaikki kurdilaiset ei puhuvat totta. Minä voin sovi sun kanssa jotakin, mutta minä vaikka niin mä unohdan tai.. mutta teillä tämä on hyvä. Sitten mä en halua mun lapset oppii sama kuin suomalaiset nuorten. Aikuisten kanssa, vanhempien kanssa, elikä vähän he ei ole käyttäytyminen hyvä.”

Äitiydestä haastateltavat olivat keskenään samoilla linjoilla. Monet haastatelluista kokivat äitiyden aika raskaana. Kurdikulttuurissa äideillä on suuri vastuu lapsistaan. Äiti syyllistetään helposti, jos lapsella on joitain ongelmia.

"Tiedämme äiti aina. Vaikeaa. Koska paljon hommia, kotihommia, miehen hommia, lasten hommia, sukuhommia. Mulla on sellaista. Aina äitin elämä vaikea on lapsia."

Monille kuitenkin äitiys oli palkitsevaa rankkuudesta huolimatta ja oman äidin kannustus auttoi naisia jaksamaan.

"Mut kyl se on ihanaa, semmost ihanan palkitsevaa -- ensin katsoo sitä, et se on vähän pelottava asia, mut nyt se on semmost hyvä, että että lapsi on syntynyt. Et mun mielestä se on kyllä ihanaa, et tykkään, et lapsi on syntynyt. Ja lapset kasvaa."

"--joskus tuntui ku lapsi sairastui tai jotain, että jotain oho nyt mä teen jotain väärin. Mut meidän äiti aina lohdutti, et kuule sairastumiset kuuluu asiaan. Jokainen lapsi tulee jossain vaiheessa kipeeksi. Että mut sitte sitte ku ainaku, äiti kehuu, ni kyllä sitte tulee hyvä mieli. Että kyllä muuten olen ihan tyytyväinen, mitä hänen kanssaan on saavutettu."

Oman äidin tavat kasvattaa siirtyvät helposti myös tyttärelle. Haastateltaville tärkeitä arvoja lasten kasvatuksessa oli lasten vanhempien kunnioitus sekä tottelevaisuus.

"Kun mä olen nuori tyttö, äiti sanoo, älä mene myöhään ulkona äläkä myöhässä tule kotiin. Semmoisia tarpeita oli. Minä määrätä lapsia, kyllä voin. Mulla sama juttu, haluaa lapsi ei myöhässä tule kotiin, minä tiedän kenen kanssa ulkona, kuka hänen ystävä, mä kaukana näkee heidän vanhemmat, minkälainen, onko hyvä vai minkälainen. Sitten suostu kaverin kanssa. Tämä on tärkeä, kun lapsi."

Vanhempien kunnioitus näkyi vieläkin haastateltavien puheessa kun he kertoivat omista äideistään.

"--Mä haluan samaa kuin hän. Hän on niin rohkea nainen."

Isän roolista lastenkasvatuksessa kysyttäessä jotkut haastateltavat kertoivat, ettei heidän kulttuurissaan ole tapana miehen osallistuvan perheen arkeen.

*"Joo mä haluan, että hän auttaa, mutta hänellä on niin vaikea. -- Auttaa hän mutta joskus kun hän tulee kotiin, hän syö vaan ja sitten heti sohvalle nukah-
taa."*

Mutta poikkeuksiakin löytyi, sillä äidit kertoivat heidän omien miehiensä poikkeavan muista kurdimiehistä ja osallistuvan kotitöihin ja auttavan lasten hoidossa.

"Ei. Voi olla ei kaikki. Monia naisia näkee, kun mun mies tekee. Sanoo, mun mies ei tekee, vaihda vaippoja, siivoa. Mulla on hyvä mies. Joskus mä katson elokuvia, hän vessassa, hän vaihtaa vaatteet ja pesee oma lapsi. Kaikki isät pitäisi tehdä."

"Aika paljon, että enemmän kuin mitä meidän muut kurdilaiset miehet osallistuu. Et hän jos hän huomaa, et mul on jotain tärkeätä ja vaik hänellä ois-kin jotain menoa, ni hän kyllä peruu sen. Et hän vie lapsen ulos ja joskus, kun mä oon kipee tai näin mulla on jotain muuta, ni hän antaa ruoat ja kylvettää, et ihan niin ku arkipäivisiin juttuihin osallistuu kyllä."

"-- että meillä ei oo sillee, et mies tekee tätä ja naiset tätä, et ei oo mitään semmoisii."

6.3 Kotoutuminen

Naisten kotoutumista ja Suomeen asettumista kartoitimme kysymällä naisilta heidän kokemuksistaan siitä, kun he tulivat Suomeen. Miten se oli tapahtunut, miten he olivat saaneet asiansa hoidettua ja miten he kokevat suomen kielen taidon tärkeyden. Kysyimme myös naisuudesta, miten se koetaan Suomessa? Kokevatko he sen erilaiseksi ja mitä mahdollisuuksia heillä on Suomessa? Onko heidän asemansa täällä tasa-arvoinen miehiin nähden? Lisäksi pyysimme heitä kertomaan, kokevatko he miestensä muuttuneen Suomessa.

Suomesta ei tiedetty juuri mitään tänne tultaessa. Kaikki oli uutta. Eräs äiti kertoo, että hän sai tietoa Suomesta pakolaishaastattelussa ja siellä jaetusta materiaalista. Hän sai materiaalista kuvan kylmästä ja lumisesta Suomesta ja pohti, miten ruoka täällä säilötään ja miten ihmiset jaksavat elää ainaisen lumen keskellä. Toinen nainen kertoo, kuinka he tulivat Suomeen syksyn pimeyttä hämmästellen. Ulkomaalaisia heidän ympäristössä oli vähän ja ihmiset olivat uteliaita.

"Ennen kuin tulin Suomeen, mä en tiennyt mitä suomi on. Suomi näin pieni maa, koulussa ei koskaan opittu."

"Sitten mä kuulin, että Suomen maakin ottaa, he ottivat meitä. Me haastatettiin heidän kanssa, oli mukavia kyllä. Sitten antavat kirjan, elikä koko kuva kaikki oli vain lunta, lunta, lunta. Ja siellä lukee Suomi kylmä maa, kauniit naiset, syövät paljon kalaa. Elikä kun mulla tuli vain mieleen, vain kalaa, ja sitten jos vain lunta. Koko ajan, jos mä kysyn mun mieheltä elikä jos ollaan yhdessä: Onks sielä jääkaappia? Kun niin kylmä, ei ole varmasti. Semmoisia ei tarvitse, kun näin kylmä. Mitä sitten? Mitä he käyttävät, jos laittavat ruoka? Niin sitten he sanovat, ehkäpä sama kuin kori laittavat ulos, ruoka sielä jäähtyy, toisena päivänä. Sitten tuli mieleen, miten tuo maa kesällä, talvella koko ajan vain lunta? Miten nämä ihmiset jaksavat, näin lunta?"

"Tyttö sanoo, äiti siellä paljon sokeria. Siellä oli hieno valkoinen lunta, hän ajatteli sokeria on laitettu tuonne. Mä sanoin, ei ole sokeria, se on lunta. Mutta oli tosi kylmä, mutta vähän kasvoi kukkia, ja ihana aurinko."

"Mä muistan todella hyvin ku me tultiin, niin silloin Turkissa oli ihanan lämmintä ja meillä oli kaikilla kesävaatteet. Sitten ku tultiin, täällä sato kaatamalla ja syksy oli pitkällä jo. Me oltiin niin ku apua, mitenköhän me, ku täällä oli kauheen pimeetä. Ni kurdilaisii ei ollu ku pari perhettä siellä ja niitä me ei tunnettu. Ja ulkomaalaisia oli todella vähän silloin. Et koulussakin mä olin ainoo (nauraa) ainoo tota ulkomaalainen, ni ekaksi kaikki katto niin ku vieroksuen, et kuka toi on ja miten se on tänne tullu ja kauheesti kyseltiin kysymyk-sii."

Nainen, joka oli tullut Suomeen ollessaan itse vielä lapsi, kertoo, kuinka kotoutuminen oli vaikeampaa vanhemmille ja kuinka tärkeänä vanhemmat kokivat sen, että pääsivät töihin.

"-- ja se on lapsille yleensä helpompaa ku vanhemmille, et mun vanhemmille se oli paljon vaikeempaa. Ku heidän piti aloittaa ihan alusta ja ku he jätti sinne kaiken mitä omisti ja kaikki, mitä heillä oli. Ni heillä oli sitte kyllä vaikeempaa täällä Suomessa, ku kielet piti opettaa ja kaikki. Meille lapsille niin heti, ku vähän oltiin, niin kyllä me sopeuduttiin mun mielestä ihan ok. Mut sitten vanhemmilla oli niin ku vaikeempaa olla. Mutta kyllä he nytten on tähän asti, ni kyllä he nyt, ku on työtä. Niin ku meidän äiti sanoi: jos on kotona, ni se on hirveen ahdistavaa, mut kun on työtä ja tekemistä, ni sit se helpottaa kummasti kyllä."

Osa naisista kertoi myös muiden kurdiperheiden tilanteista. Nämä perheet ovat heidän tuttavaperheitään, joihin he ovat tutustuneet joko Suomessa tai perheet ovat olleet naapureita kotimaassa. Ystävillä on ongelmia miehen kanssa tai lasten kanssa tilanteissa, joissa nämä haluavat valita itse vaatteensa poiketen kurdikulttuurin pukeutumissäännöistä.

”Ei. Ei kaikki. Joku tulee miehen kanssa ongelmaa. Mies vaikea. Ei. Ja sitten lapsen kanssa ongelmaa. Minä tunnen, joku sanoo minulla hän ei ole vapaana, hänen tyttö ei saa pukea mitä hän itse haluaa. Ei, ei kaikki sama. -- Lapset täällä saa olla vapaana. Kaikki täällä Suomessa on eri ihmiset kaikki on eri.”

”Ulkomaalaiset tarvitsee apua, vielä naiset enemmän. Kurdit vielä enemmän.”

Kysyimme naisilta, minkälainen on heidän sosiaalinen verkostonsa kartoittamalla heidän sukulaisuus- ja ystävyyssuhteitaan. Kurdeilla sosiaaliset suhteet ovat erittäin tärkeitä ja kuuluvat arkipäivään. Yksinäisyyttä tai yksin olemista ei koeta hyvänä. Aiemmin analyysissä kuvasimme perheen ja sukulaisten merkitystä naisille. Seuraavaksi kerromme heidän ystävyyssuhteistaan sekä naapureistaan.

Ystäväpiiri muodostuu lähinnä kurdeista. Suomalaiset ystävät ovat naapureita tai entisiä naapureita. Naistenkerhon ohjaajia ja maahanmuuttajien parissa työskenteleviä sosiaalialan työntekijöitä ja kirkon työntekijöitä pidetään ystävinä, joille voi soittaa, jos tulee ongelmia. Heitä kutsutaan myös kotiin. Eräällä perheellä oli kotoutumisen alkuvaiheessa ollut suomalainen tukiystäväperhe ja tästä oli muodostunut hyvä ystävyys. Yhdellä naisella on suomalainen mummo, joka käy säännöllisesti vierailulla. Näitä ystävyyssuhteita pidetään tärkeinä myös suomen kielen ja suomalaisten tapojen oppimisen kannalta. Ystävyyssuhteet kärsivät arkipäivän kiireistä tai siitä, että lapset vaativat paljon hoitoa. Välimatkat koettiin pitkiksi lasten kanssa kulkea.

”Tärkeä, hyvä ystävä oli X-kaupungissa. Hän oli naapuri ja sanoi hän on ystävä. Hänkin oppi meistä. Hän puhui, mikä tuntui pahalta. Ja koko ajan jos on ystävänpäivä tai jouluku, heti viesti meille tai kortit.”

”Meillä on mummu ja sitten hänellä on yks taas mummu kaveri ja hän asuu lähellä täällä. Hän tulee joskus kolme, kuukausi tulee kaks kertaa meille ja aina ottaa jotain mukaan lapsille ja hän leikkii heidän kanssa ja hän on vanha melkein 80 vuotta, mutta hän jaksaa hyvin, mutta aina yhdessä, ei oo yksin. Hän tulee ja hän aina kysyy mun Iranissa ja kulttuuri ja me aina puhutaan, mutta ei oo muita.”

”Mut ennen oli paljon semmosii, et he laitto ulkomaalaiselle perheelle he löys suomalaisen perheen, joka haluais olla kanssakäymisessä ulkomaalaisten kanssa. Ja sitte aina viikon kerran he tuli meille tai me mentiin heille. -- heillä oli samanikäinen tyttö ku mä olin, et me oltiin ystäviä ja sit hänen äidistä ja meidän äidistä tuli todella niin ku hyvät ystävät.”

Kerran viikossa kokoontuva naisten kerho on yhdelle äidille hyvin tärkeä sosiaalinen tapahtuma ja yhteys ystäviin. Kerhossa puhutaan suomea, opetellaan esimerkiksi käsitöitä ja juhli-taan merkkipäiviä yhdessä. Naiset puhuivat yksinäisyydestä. Yksi naisista koki olevansa ma-sentunut ja yksinäinen viettäessään päivänsä lasten kanssa kotona. Useammilla on tuttavapii-rissä perheitä, joissa naiset ovat aivan yksin ja vailla kielitaitoa. Suomalaisten kanssa halu-taan ystävystyä, mutta se koetaan vaikeaksi.

”Mä tykkään perjantain sitten kun meillä on tossa kerho: erilaisia, kurdilaisia, iranilaisia ja turkkia, vielä somalia. Välillä kaikki puhuvat kurdia. Sitten oho oho, sori sori täällä on somali, puhutaan suomen kieli ja vitsailla toisistaan, vaikei kaikki mitään me aina ollaan. Me menemme tuo kerho 10 asti illalla, nauretaan, puhutaan. Välillä suomalaisetkin tulee kylään. Katsovat vähän mitä siellä tai opettavat vähän käsityötä. Se on kiva päivä kyllä. Pidetään yhdessä kaikki synttärin tai naistenpäivä. Aina sovitaan sinä teet tuon, sinä tuon, mä otan vähän ruokaa. Kaikki yhdessä. Tosi kiva.”

”Mä haluan, että ulkomaalaiset ja suomalaiset enemmän tutustuvat toisiin. Koska vaikka vielä etelässä vähän vaikee tai yleensä suomalaiset ei halua tai kyllä nuoret ihan parempi. Mutta mulla ei mitään ongelmia. Mutta jos vielä vanhempi kuin minä. Mulla on ystäviä, jotka heillä ei ole yhtään kieli ja he ei osaa käyvät yksin vaikka kauppa tai ystävä ja he ovat ihan yksin kotona. Heillä ongelmia ja on tosi vaikea. Suomalaiset ei halua tutustua, naapurit vähän vai-kea.”

Suhteet naapuriin koetaan tärkeiksi ja Suomessa naapurien välinpitämättömyys omista naapu-reistaan kummastuttaa varsinkin, kun ei edes tervehditä tai tunneta, kuka naapurissa asuu. Omassa kotimaassa naapureiden kanssa ollaan tiiviisti yhteydessä ja heidän kanssaan hoide-taan muun muassa arjen töitä.

”Mutta Irakissa on ihan erilainen. Vaikka tekee ruokaa, meillä on erilaista ruo-kaa, joka kestää kaks-kolme tuntia, naapurit auttavat toisia tekevät ihan. Naapurit tekevät, samalla nauravat ja puhuvat vitsiä ja sitten on ruokakin valmis. Vaikka jos peset mattoja, ei yksin koskaan pese.”

"Mä kerron mulla on naapuri elikä kulttuuri ja tuo on ihan erilainen kuin Suomi. Mä asun neljä vuotta täällä sama asunnossa, sama talossa. Naapurit ei tervehti toisia. Kyllä vähän vaikuttaa. Mä lähden töihin, välillä mä sanon huomenta huomenta, joskus jos ei vastaa, sitten ku mä meen näin (näyttää, että menee lähelle) toistaa huomenta, et miks et vastaa? Sitten he nauravat ja pyytävät anteeksi. Sen mä oon huomannut, et se helpotta päivä minulle ja sullekin. Kun me ollaan opittu näin. Jatkuu, jatkuu. Ei tervehditä toisia. Melkein mekin opitaan sama suomalaiset. Jos joku tervehtii niin hei hei, mutta jos ei, sitten ei pakota."

"Suomalainen? Naapurissa on joskus, minä menen hänen, hän tulee minun luona, ja sitten tulee vähän ongelmaa, minä pyydän hän voisitko auttaa minua ja hän tulee, on hyvä. Joku hyvä, joku hyvä. Hän eri ihminen."

"--et varsinki tää meidän naapuri, niin hän on todella semmoinen ystävällinen ja ollaan paljon tekemisissä. Heillä on vähän vanhempi lapsi ku meillä, ni he leikkii sit yhdessä."

Suomen kielen taito ja sen opiskelu koetaan erittäin tärkeäksi. Asioiden hoitaminen esimerkiksi päivähoidon kanssa oli vaikeaa ilman kielitaitoa ja tämä vaikutti siihen, että motivaatio kielen opiskeluun vahvistui. Suomalainen tukiperhe koettiin erittäin hyväksi, sillä heidän kanssaan oli juteltava suomeksi. Lisäksi naisten kerho tarjoaa mahdollisuuden suomen kielen puhumiseen, sillä siellä kokoontuvat naiset tulevat eri maista ja ainut yhteinen kieli on suomi. Naiset kertoivat myös tuttavistaan, jotka eivät ole oppineet suomea, sillä kursseja ei aina ole saatavilla juuri tarvittavalla tasolla tai sitten voi joutua odottamaan, että kurssille pääsee.

"Ulkomaalaiselle perheelle he löys suomalaisen perheen, joka haluais olla kanssakäymisessä ulkomaalaisten kanssa. Ja sitte aina viikon kerran he tuli meille tai me mentiin heille. Ja et se autto hirveesti sen kielen kanssa. Koska jos sä oot oman kulttuurin tai kielellisen kanssa, niin sä puhut sitä sun omaa kieltä."

"Sitten mä kuuntelen paljon suomen kieli, tv ja tekstiä luen, ja sen jälkeen kurssi alkaa nopeasti. Ja suomen ystävä paljon, paljon aina suomalainen kanssa. Joskus pihalla puhun naapurin kanssa, rapussa."

"On tärkeä. Minusta on tärkeä, toinen äidinkieli meille."

”Sitten he ovat tuo seisemän vuotta tuo nainen ei vielä ole oppinut yhtään suomen kieli. On vaikea. Hän ei osaa mennä kauppaan yksin, pitää mennä mies kauppaan tai lasten kanssa. Vaikee. Kyllä minä pärjään, mutta joku muu ei pärjää.”

Naisten halukkuutta ja tarvetta opiskella suomen kieli painotettiin ja yksi naisista esitti ideoita, kuinka kielitaidon opiskelua voisi edistää esimerkiksi järjestämällä naisille leirejä, joihin eri kulttuureista tulevat naiset osallistuisivat ja puhuisivat suomea keskenään. Lisäksi hän toivoi suomen kielen kursseja kotona oleville naisille.

”Jos vaikka joku leiri, kaikki naiset yhdessä, muut kulttuurit, ei vain suomalaiset tai irakilaiset. Ihan sekoittaa kaikkia elikä he pakottaa puhumaan suomen kieltä. He oppivat toisista jotakin.”

” Mutta on jotka ei pärjää täällä Suomessa. He haluavat suomen kansalaisiksi, mutta ei voi, koska eivät osaa suomen kieltä. He haluavat suomen kieli, mutta ei voi, koska ei ole hänen tasoa. Mutta jos tällaisia kerhoja vaikka viikossa on kolme, kaksi päivää, vaikka kaksi tunti, yksi tunti suomen kieli, kyllä kaikkia kiinnostaa. Mutta ei ole. Kyllä naiset menee, koska haluavat oppia.”

Yksi naisista kertoi, kuinka hän halusi oppia suomea. Hän meni iltaisin kävelyille ja puhui sauvakävelyllä olevien mummojen kanssa, koska halusi harjoitella suomen kielen taitoaan.

”Kesällä aurinko paistaa, aina mummot kävelevät vähän sauvakävelyä tai niitä. Sitten mä menen vähän lähelle. Mä sanon: Huomenta. Se on kymmenen illalla. Ei voi sanoa huomenta. Mä muistan yksi nainen, kun hän katsoi minuun, kello, kello. Mutta aurinko, katso tuossa. Ei, ei huomenta. Sano hyvää iltaa. Mutta älä sano huomenta. Hän yritti opettaa minua. Katso hänellä oli hyvä mieli. Hän haluaa auttaa minua, koska minä haluan oppia. Mä sanon hyvä, hyvä. Sano: hyvää iltaa. Mä sanon kiitos hei.”

Työelämään naiset olivat päässeet työharjoittelun kautta. Yksi naisista jäi harjoittelupaikkaansa töihin ja on ollut siellä jo vuosia, muttei ole vielä saanut vakituista paikkaa. Yksi nainen kertoi, ettei kaupungilla ollut varaa pitää häntä harjoittelun jälkeen, vaikka he olisivat häntä tarvinneet. Kaikki naiset kokevat työn merkityksen tärkeäksi ja kaikki he haluavat työelämään. Vaikeaksi he kokevat työpaikan löytymisen.

"Että mun vanhemmat ei viihdy kotona. He ei pidä siitä et ollaan kotona istuskelemassa, et nyt heillä on oma yritys, ni se on ihan heidän jokapäiväinen työ."

"Suomessa mitä on vaikea? Löytää työpaikka, tosi vaikea. Kaikki on helppoa, vain työpaikka on vähän vaikea."

"Ja nyt on mulla on tärkeitä mä saan työpaikka ja saan omaa."

Haastattelemamme naiset ovat lähtöisin Kurdistanista, jossa patriarkaalinen kulttuuri on hallitsevaa. Naisten asema on alisteinen miehiin nähden. Kysyimme heiltä, miten he kokevat naiseuden nyt kotiuduttuaan Suomeen. Vapaus ja oma elämä nousivat vahvana esiin kaikilla naisilla. He ovat saaneet rohkeutta tehdä omia päätöksiä ja uskaltavat kyseenalaistaa miehen yksipuolisia päätöksiä. Naiset saavat uida, ajaa pyörällä, käydä juhlissa, kävelyllä ja opiskella vielä aikuisinakin.

"Helppoo on opiskelu. -- ku maksut ei oo suuria, jos joutuu jotakin maksaa. Ja on helppo laittaa se lapsi sinne päivähoitoon ja mennä opiskelemaan. Et meidän maassa se on todella niin ku vaikee, koska se on erittäin kallista, se opiskelu. Ja kaikki ei kato sitä hirveen hyvällä, et aikuinen nainen menee opiskelemaan. Niin se on vaikeeta siellä meidän maassa, mut täällä se on ihanan helppoa, et opiskelet mitä haluat."

"Kyl mä luulen, et jos mä olisin Iranissa niin, mun pitäis enemmän keskittyä kotiin ja lapsiin. Et Iranissa mä olisin varmaan, että vaikka olisinki ollu töissä, niin kyl mä olisin joutunut enemmän hoitaa sitä kotia ja lasta. Et se on varmasti erilaista.-- siis kyllä se kulttuuripaine on, et ku kaikki on semmosii niin, pitää pitäähän sit ite jotenki. Tääl on helpompi kyllä olla nainen kuin siellä."

"Esimerkiksi Suomessa nainen enemmän vapaa kuin meidän maassa. Kyllä on nainen eri Suomessa."

"-- niin mä muutin niin kuin vaikeasta paikasta ja mä olen elänyt vähän mun kotimaassa, kun - (pakomaassa, jossa vietti useamman vuoden) oli tosi vaikee, naiset ei voi uskaltaa yksin mennä kaupalle tai ostoksille tai mitän. Kun täällä mä voin mennä yksin, mä ajan autoa yksin, mä voin yksin mennä kävelyllä, mä voin illalla mennä juhlaan tai ystävät kutsuvat, uimaan. Mä olen oppinut uimaan. Tai mä voin sanoa, kotimaassa en voinut ajaa pyörää. Mä oon oppinut

Suomessa pyörää. Kyllä minä osaan, mutta kotimaassa en osaa tai voi tai sukulaiset katsoo. Ei voi, kulttuuri vähän erilainen.”

”-- Tai joskus mä taas mietin, että on tosi vaikeaa, mutta mä olen tyytyväinen, että mä asun Suomessa, koska Iranissa nainen ei ole, ei saa yhtään. Mä täällä olen vapaa, mutta Iranissa nainen on niin alhaalla siellä. Mä olen tyytyväinen, täällä mä saan, olen vapaa ja kaikki on hyvin.”

”On paljon erilaista. Ja siellä on tosi vaikeaa. Elämä on vaikeaa. Siellä on kaikki köyhiä ja nainen ei oo mitään siellä, ei oo mitään.”

Kaikki naiset ovat islaminuskoisia. Uskonto vaikuttaa heidän kaikkien kertomansa mukaan vähän arjen elämään. Moskeijassa ei käydä. Ramadania kunnioitetaan paastoamalla muiden kanssa. Huivia nämä kurdinaiset eivät käytä.

”Täällä Suomessa ei. Kaikki saa ihan riittävästi omaa uskontoa ja vapaa ja kaikki. - Mitä uskot, sulla on mahdollista-- Kuitenkin emme mene moskeija, jos mitä mä uskon, mä uskon kotona. Islamin uskonto on vaikea, mutta kuitenkin ei mitään eroa meillä ja teillä, vähän, jos ajattelet kaikkia hyvä, tappelu, riitely tai kiusaamista, varastelu, murhaaminen kaikki on kielletty kaikki uskonto. Mutta ihmiset, jotka auttavat, mä en tiedä, miksi he sekoittavat politiikkaa ja uskontoa välillä? Sanovat muslimiuskonto tehdä näin kristitty näin. Ei, kaikki uskonnot sama.”

”Et ei, kyl me niin ku, ku on Ramadan, niin kyl me koko perhe sitä niin ku kunnioitetaan, että paastotaan ja muuta, mutta ei muuta.”

Avioero nousi esiin kahden naisen tarinoissa. Kunniamurhasta puhuttiin myös tässä yhteydessä. Samoin kunniauskulttuuriin liittyvät käsitykset tulivat esiin kahden naisen puheessa. Naiset kertovat, kuinka naiselle on mahdotonta erota, vaikka mies olisi väkivaltainen. Suku ei hyväksy eroa ja naisen pitäisi ymmärtää miestä ja hänen tulisi vain jaksaa jatkaa avioliittoa. Jos nainen haluaa eron, hänen on varauduttava jäämään yksin, ilman yhteisön ja perheen tukea. Vaikka eron syy olisi mikä, nainen syyllistetään siitä. Jotkut ovat kuitenkin eronneet, tosin se on harvinaista. Kotimaan uutisista naiset ovat kuulleet, että nykyään naisten on mahdollista hakea eroa myös Kurdistanissa, jos mies on väkivaltainen.

”(Avioero on) paha. On paha. Kaikki sitten suuttuvat vain naiselle, vaikka jos nainen on oikeenkin. Meillä on tosi paha tuo asia. Jos joka päivä tulee riitelee, mun ystävä vain jos tulee ero, mutta kun kulttuurissa ei antaa lupa. Mies saa

mennä neljä kertaa naimisiin, mutta vaimo ei saa erota kerrankin. On erottu, mutta harvinaista. - Mitä sitten on tapahtunut? - Sukulaiset ei puhu hänen kanssaan. Veljet suuttuvat: Miksi sä eroot? miksi niin? Sun vika, sun vika, mutta ei katsovat mikä takana. Ei se mitää, se on mies, se on vähän, voi sinä yrittää hänen kanssaan. Mutta ei ole oikein. Minä ei tykkää tämä, meillä kurdia tai muslimia. Tämä kaksi tapa ei ole hyvä. Jää yksin (nainen). Ei ole hyvän. Nyt tällä hetkellä, me kuulemme telkkari, kun meidän uutisia voi mitä sanotaan, kotimaan uutisia. Muuttunut. Elikä ei saa lyödä naisia, jos tosi vaikea mies, saa eron. Nii. Välillä, kun jos vaikka vanha, vanha aikana jos nainen, tyttö tykkää tai rakastaa, jos joku sanoo: sun sisko rakastaa. Sitten hän menee kotiin, hän näin tai he tietävät tai ennen kuin he menevät naimisiin, jos menee jonkun poikien kanssa vaikka ei lupaa näin. Heti tappavat tai murhaavat. Mutta onneksi nyt ei enää. --minä ei kiinnostanut koskaan tämä meidän, tämä kaksi kulttuuri tai tuo tapa ei ole hyvä."

Suomessa käsitykset ja rajoitukset avioerosta eivät ole yhtä tiukkoja, sillä eron mahdollisuus on olemassa. Eräs kurdiäiti kertoo olevansa onnellinen, koska Suomessa voi erota eikä menetä lapsiaan. Omalle lapselle hyväksytään Suomessa avioero, jos avioliitto ei toimi. Kotimaassa lapset menevät eron myötä isälle ja nainen palaa omien vanhempiensa luokse, koska hänellä ei ole rahaa. Suomessa autetaan myös taloudellisesti, jotta äidin on mahdollista elää lasten kanssa eron jälkeen.

"No mun miehen kanssakin mä oon sanonut, että älä ajattele nyt meillä vanha kulttuuri ja nyt mä sanon mun velille ihan rokeasti. Jos mä tuntee vaikea, mä en voi painaa itselleni. Mulle tulee sairaus. Ei, erotaan ihan ystävällisesti ja sitten hän asu itselle, mä asun itselle. Hänelle oma elämä, mulle oma elämä. Ja kysytään lapsilla kenen kanssa haluat elää."

"Täällä on mä tykkään paljon tää kulttuuri, että eroo, sitten äiti saa lapsia, mutta Iranissa on aina isä. Se on aina. Äiti on, hän sanoo ei haittaa, hän tekee kaikki, että ei eroo, koska hän lasten takia hän tekee kaikki. Ja sitten jos mies lyö tai kaikki hän ei sano mitään, koska hän sanoo, mul on lapsia, mä en voi. Tääl on hyvä, että täällä voi, jos eroo lapsi on sun ja sitten on rahaa, on auttaa, että voit jos on työtön sitten saat rahaa. Mutta Iranissa on, jos eroo nainen pitää mennä takaisin isän ja äitin luona ja se on niin vaikeaa."

Haastateltujen mielestä miehet kokevat naisten tasa-arvon Suomessa uhkana omalle asemalleen. Tosin monen naisen mielestä myös heidän miehensä ovat muuttuneet Suomessa ren-

noimmiksi ja hyväksyvämmiksi. Eräs nainen kertoi myös vanhempiensa olevan täällä hyväksyvämpiä.

"-- Vähän ystävällisempi voi olla, tai enemmän syvällä katsoo, ei hermostunut tai jotakin. Jos meillä jotakin ongelmia, me keskustelemme yhdessä kyllä."

"Muuttumisesta niin, kyl mun mielestä ympäristö vaikuttaa hirveesti ihmiseen. Että kyl mun vanhemmat niin, heillä on mun mielest erilainen ajattelutapa ku mitä Iranissa oli. Että nyt ollaan enemmän semmosii avarakatseisempia ja et siellä he ei niinkö tieny, miten suhtautua eri uskontoon tai eri kasvatustelmään tai muuta. Mut täällä he on enemmän semmosii avara katseisii. He aina ensin kattoo, et miten se asia oikeesti on ja sit vasta päättää, pitäiskö tota käyttää vai ei. Kyl mun mieskin on on muuttunut."

"Ei ole kaikki, mutta 50% ulkomaalainen mies ei ole tyytyväinen nää systeemit, mutta kaikki nainen on tyytyväinen."

"Ei. Ei kaikki. Joku tulee miehen kanssa ongelmaa. Mies vaikea. Ei. Ja sitten lapsen kanssa ongelmaa. Minä tunnen, joku sanoo minulla hän ei ole vapaana. Hänen tyttö ei saa pukea mitä hän itse haluaa. Ei ei kaikki sama."

"Sitten hän aina sanoo minulle, miten niin helposti sinä muutut? Sanon, tää on hyvä hyvä, miksi sinä et muutu? (nauraa) Koska me asumme Suomessa ja mä sanon, nyt mä olen suomalainen. Koska minulla on Suomen kansalaisuus ja mä haluan, koska mä tykkään täällä, kun nainen on sama kuin mies."

"Mun mielestä he (miehet) pelkää täällä. He aina sanoo, joskus mä kuulen, että kaveri sanoo, he ei joskus he ei halua, että he ovat täällä, koska he tiedä, että nainen täällä on hyvä. Ja miehet ei ole tyytyväinen, että he ovat täällä ja heidän vaimo voi tehdä kaikki, että ja aina he Suomi on ottaa enemmän nainen puolella, koska hän on oikeassa. Hän ei halua tehdä joku virhe, vain hän haluaa vapaa. Miksi hän ei saa uida, miksi hän ei saa laittaa kaunis vaate sama kuin suomalainen nainen. Mutta he pelkää, jos he ovat Iranissa ja tehdään lyödä, mutta täällä mulla on kaveri, hän sanoo minulle, jos hän lyö, hän heti soittaa poliisi tai heti lähtee turvapaikaa. Se on hyvä."

Tässä tutkimuksessa nostamme esiin syrjinnän kokemuksia haastateltujen naisten kokemina nimenomaan uhritutkimuksen kautta. Haastateltavat kertoivat omia subjektiivisia kokemuksiaan syrjinnästä. Tutkimustuloksissa syrjinnänkokemusten nouseminen esiin oli yllättävää, sil-

lä olimme rajanneet syrjinnän kokemuksista kysymisen tutkimuksemme ulkopuolelle. Kolme haastateltavistamme nosti itse esiin kokemuksiaan syrjinnästä joko muiden kysymysten kohdalla tai haastattelun lopussa, kun kysyimme heiltä mitä muuta he haluavat kertoa.

Sosiaaliviranomaisten toiminta Suomeen tullessa koettiin ystävälliseksi ja avuliaisiksi. Pakomatkan jälkeen sosiaalityöntekijöiden toiminta ja kohtelu sai tuntemaan itsensä hyväksytyksi.

”Sama kuin uunista lähtee jääkaappiin ja sitten huono ihmisestä menet hyvä ihminen.”

Kotoutumisen edistyessä ja ajan kuluessa mielipiteet muuttuivat. Suoranaista syrjintää sosiaaliviranomaisten taholta ei kuitenkaan koettu vaan koettiin, ettei sosiaalityöntekijöillä ole aikaa kuunteluun ja auttamiseen.

”Kuitenkin heillä ei ole aikaa. He tekevät joku muu asia. Pitää olla joku muu paikka, jotka hoitavat nämä asiat. Mutta jos menet sosiaalitoimistoon, heillä ei ole aikaa. He istuvat ja kuuntelevat ja sanovat, että jos sulla tosi vaikea, mene poliisille.”

”Siis silloin nää sosiaalivirastot ja nää oli ihan erilaiset silloin, koska ei ollut niin paljon autettavia. Silloin he lähetti työntekijöitä kotiin ja et miten kotona pärjäiltiin ja tuli ihan tulkki mukana. Mut nykyään ei o semmoista. Niin kylä oli ihan eri systeemit, et silloin autettiin hirveesti. Tultiin käymään kotiin.”

Poliisia ei koettu auttavaksi tahoksi. Rasismista ei tehdä ilmoituksia ja poliisin koettiin jopa syrjivän maahanmuuttajia. Eräs äiti kertoo esimerkin kuinka he yrittivät kertoa poliisille autovarkauksista, mutta poliisit eivät puuttuneet tapahtumiin ja autot varastettiin. Sama nainen kertoo, kuinka koira oli purrut hänen tyttärtään. Hän ei kuitenkaan tehnyt ilmoitusta poliisille, koska hän kokee, ettei poliisi puuttuisi asiaan, kun kyseessä on maahanmuuttajalapsi.

”Ulkomaalaiset ääni ei koskaan mene ylempään. Jos vaikka minulle, me molemmat mennään, minä ja sinä, vaikka meille käynyt jotakin, vaikka mennään poliisille, minä kerron, ja sitten he erilaiset laittavat erikseen, ja sitten samaan aikaan. Jos sinä vaikka joku muu asia menet kertomaan, he hoitavat sinun asia ennen minun. Koska monta kertaa me olemme kokeiltu. Vaikka kesällä täällä me ollaan kävelty. Näemme, kun varas tulee varastaa autoa. Ja mun kaveri soittaa kolme kertaa, täällä kaksi miehet, jotka yrittävät avata autoja, mutta ei poliisi koskaan tullut. Ja herään aamulla ja autot on varastettu.”

”Verta tuli jalasta. Jos oli tuo suomalainen lapsi, oikeesti voi mennä tuo poliisi asia, voi mennä toinen. Mutta mä tiedän, jos mä menen poliisille, ei mitään vaikutusta.” (Nainen kertoo, kuinka naapurin koira puri hänen lastaan.)

Naiset kokivat syrjintää ympäristössään. Naapurit käyttäytyivät rasistisesti huutelemalla tai antoivat vihaisen koiransa hyökkäillä ja murista maahanmuuttajaperheille. Muualla Suomessa koettua rasismi johti siihen, että kaksi perhettä päätti muuttaa pääkaupunkiseudulle. Ystävien ja sukulaisten kokemukset pääkaupunkiseudusta sekä syrjinnän että työpaikkojen osalta vaikuttivat heidän muuttopäätökseensä.

”Nuoret kylällä, jotka lauantaina tai perjantaina juovat paljon tai paljon rasismia on sisällä. Mä muistan, kun joku tuo heitti tuo, hänellä oli paljon kädessä ja heitti. Hän sanoi, lähtekää pois, romaa, romaa. Mä sanoin, anteeksi mä en ole romaania. Mä olen Irakista. Vaikka hän sanoo, sä olet Romaniasta, mutta hän sanoo romaa eli nii paha. Sit mä kerroin kaverille, hän sanoo, ei hän tarkoitti paha, mutta älä välitä, ei kaikki ihmiset samanlaisia.”

”Meidän naapurilla oli koira, jotka vain haukku tumma ihmisiä. Mulla tuli suomalaiset, hänen koira ei koskaan haukkunut. Mulla tuli ulkomaalaisia, heti hau hau. Kaksi kertaa mun tytön perässä tuo koira, iso koira. Kaksi kertaa, kolme kertaa mä sanon, että kun lähdetään, voisitko ottaa koira vaikka kiinni. Sitten lapsi ajattelee, no on turva kyllä, vaikka haukkuu, mutta se on kiinni. mutta ei.”

”Meillä oli alakerrassa semmonen tota naapuri niin, he oli hirveesti meitä vastaan. Et he valitti aina. Et vaik me ei oltu edes kotona, he meni valittaan meistä.”

”Meillä oli auto niin, parkkipaikka oli vähän kaukana, niin auto hajotettiin ihan kokonaan, vaan sen takia että omistaja oli ulkomaalainen.”

”(Rasismi ensimmäisessä Suomen kaupungissa) se oli suurimpia syitä, et miks me lähettiin. Siellä oli hirveesti rasismia. Et siellä oli ihan niin ku, joskus kun käveltiin kaupassa niin uhkailtiin tai jotain, haukuttiin tai kysyttiin ihan type-riä kysymyksiä. Miks sä oot täällä ja maksat sä sun laskus? (nauraa) Tommosii kysyttiin, maksat sä sun laskus?. Että joskus teki mieli sanoo, että kuule, min-käkin olen ihan yhtä paljon töissä kuin sinäkin tai tommosta. Varsinkin mun vanhemmat oli, et he halus heti töihin, et he ei halunut, että muut ihmiset kattois, että joo noi elää niin ku meidän kustannuksella tai.”

Yksi naisista koki olevansa eriarvoinen työpaikallaan ja että häntä syrjitään. Hän on ollut työpaikassaan määräaikaisena jo vuosia, mutta ei saa vakinaista paikkaa. Myös hänen palkkansa on pienempi kuin muiden.

”Mä en saa (vakinaista virkaa), sillä heti mulla tuli mieleen, koska minä olen ulkomaalainen ja mun ystävät (samassa työpaikassa) ovat suomalaiset. Monta johtajaa on vaihtunut, jos olet kolme vuotta, sitten pitää saada vakituinen paikka. Kaikki mun kaverit saa, me olemme yksi somali ja minä, emme saa. Koko ajan me kysytään johtajalta. Niin teillä ei ole kokemuksia, teillä ei ole koulutuksia. Teillä ei ole niitä. Miksi muut saavat, miksi me emme saa? Minä katsotaan myöhemmin, me katsotaan ja kaikki unohtaa. Sitten toinen asia, kun mä kysyn miksi, miksi mä en saa tuo työpaikka eli vakinaista? Ei kukaan osaa selittää, on myöhemmin, myöhemmin, neljä vuotta kestänyt. Ei kaikki elikä ei haluavat.”

Haastattelemamme naiset olivat kaikki olleet Suomessa jo pidempään ja he joko hakivat tai heillä oli jo Suomen kansalaisuus. Kaksi naista, jotka olivat töissä ja opiskelleet nostivat esiin toiseuden kokemuksen. He kokivat, että ovat suomalaisia, heillä on kansalaisuus, mutta kuitenkin he olivat vieraita, toisia.

”No mmm sitä vaan, että vaikka on niin ku asunut täällä pitkään ja ihan lapsesta asti, niin silti niin ku tuntee, että on vieras täällä. Ei ei sillee, että vaik mulla on jo Suomen kansalaisuus ja kaikki, niin silti joskus tulee semmonen olo, että miks toi kattoo tälle ja muuta. Pienessä kaupungissa, missä me oltiin ensin, niin siellä niin ku oli hirveesti semmosta, et mitä sä täällä teet ja muuta. Täällä pääkaupunkiseudulla se on ihan, et mun mielestä täällä ihmiset on paljon suvaitsevaisempia kuin pienissä kaupungeissa. Täällä on ihan sillee mukava olla, että ei oo semmonen, ei oo aina semmonen, toi tossa.”

”Mulla on kansalaisuus suomi, mutta ei koskaan mä en saanut, mä en tunne, että oi sama kuin kotimaassa. Ei mitään hätää, mutta ei, ei. On jotakin. Jotenkin pelottaa.”

”Koska maahanmuuttajat kyllä he näyttävät olla vahvoja, mutta ei vahva. Minä näyttää minä olen vahva nainen, minä en ole vahva, minä pelkään. Minä en ole vahva. Minulla tarvitsen vielä paljon apua, mutta minä en saa. Mutta minä en näytä, mä kävelen kadulla sama kuin Tarja Halonen, mutta en ole näin, minä olen tosi heikko.”

"Mutta te suomalaiset ette näe kaikkia. Helposti, vaikka jos sinä matkustat joku ulkomaille, sinä näet heti. Mutta kun sä asut oma maassa, sä katsot elämää sun silmissä. Sinä et katso mun silmillä. Mitä sä näet. Oikeesti, ei näe kaikki, koska te olette suomalaisia ehkä vähän erilainen kuin mitä me näemme."

Haastattelun lopuksi kysyimme, mitä naiset toivovat tulevaisuudelta. Kaikkien naisten tulevaisuuteen kuuluu oma työ, Suomen kansalaisuus ja se, että lapset suorittavat koulun ja saavat hyvän elämän. Opiskelu on tärkeää yhdelle naisesta ja tämän miehelle. Osa naisista ei ole käynyt kotimaassaan sieltä lähdön jälkeen ja he toivovat pääsevänsä siellä käymään tai että heidän läheisensä saisivat luvan vierailla heidän luonaan Suomessa.

"Mä haluan mennä töihin taas."

"Ja lapset menevät iso. Ja sitten minä voin mennä ammatti, ehkä lapsen hoitaja."

"Mitä minä odotan? Minä odotan koe menee hyvin, suomen kansalaisuus ensin, on tosi. Ehkä minä saan takaisin, minä oma koti minä näen vanhemmat, minä menen kotiin siellä, koska minulla itse ei ole ongelmaa. Mies ei voi mennä. Ja sitten minä otan kansalaisuuden ja minä ehkä menen matkalle siellä ja näen minun vanhemmat ja sitten minä tulen takaisin. Minä paljon odotan Suomen kansalaisuus."

"Suomen kansalaisuus ja työ tämä on tärkeä ja lapset opiskelee ja menee hyvin ammattia ja tämä on hyvä."

"Lapset kasvaa ja sitten heillä on hyvä elämä. Ja itsekin haluan yks hyvä työpaikka. Ja nyt on mulla on tärkeätä mä saan työpaikka ja saan omaa."

"Nyt mä odotan innolla sitä ens kesää, et mä pääsen sinne käymään. Sitte se on aika semmonen tärkeä meille.-- Sit että mä saisin hyvän koulutuksen ja mun mies sais sen koulutuksensa, että hän aloittaa opinnot. Et se on meille tärkeätä. Ja että lapsen kasvatus on hirveen tärkeä meille, et miten hän niin ku tulee pärjäämään kaksikulttuurisessa kodissa. Vaik me ollaan kummatkin kurdilaisia niin, kyllä meillä on myös se suomalainen kulttuuri täällä kotona, että joulut vietetään ja ihan uuden vuodet, meillä on vuodessa kaks uutta vuotta. (nauraa)"

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätökset analyysistä kokoamme tutkimuskysymystemme alle. Tähän yhteenvedoon olemme keränneet empiriasta nousseet keskeiset asiat.

7.1 Kurdiäitien kokemuksia vuorovaikutuksesta lasten päivähoidon henkilökunnan kanssa

Äidit olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä lasten päivähoitoon ja päivähoidon henkilökunta koettiin ammattitaitoiseksi. Myös Minna Zechnerin (2007: 245-263) haastattelemat virolaisnaiset olivat tyytyväisiä ja kokivat päivähoitopalvelun enemmänkin annettuna etuutena. Suomessa päivähoitojärjestelmä on erilainen kuin monessa muussa maassa. Suomessa jo laki velvoittaa kaikille päivähoitopaikan. Moni kurdiäiti kertoi, ettei heidän kotimaassaan päivähoitoa välttämättä ole ollenkaan tai siitä pääsevät nauttimaan vain hyvätuloiset vanhemmat. Kurdistanissa lapset hoidetaan pääsääntöisesti kotona. Hoitajana on joko oma äiti, anoppi tai muu lähisukulainen.

Suomessa päivähoitolla on kasvatustavoitteet tukemassa lapsen kasvua ja kehitystä. Zandkari (2009) kertoo haastattelussa, että esimerkiksi Iranissa lasten päivähoito on lähinnä perustarpeiden ja turvallisuuden hoitoa. Johtopäätöksenä voimme todeta, että päivähoitoon ollaan tyytyväisiä siksi, että Suomessa päivähoito on lapsilähtöistä ja kasvattajat ovat oikeasti kiinnostuneita lapsen kehityksestä. Tyytyväisyyttä lisää se, että päivähoidon työntekijät koetaan luotettaviksi ammattilaisiksi, jolloin äiti voi rauhallisin mielin keskittyä omiin asioihinsa päivän aikana.

Kasvatuskumppanuus päivähoitossa on äideille terminä tuntematon. Äitien puheesta kävi ilmi, että käytännössä kasvatuskumppanuus on toteutunut esimerkiksi kasvatuskeskustelujen muodossa. Varsinaisesta kasvatuskumppanuuden toteutumisesta ei voida mielestämme puhua, kun yhteistä kieltä ei ole. Kolme äideistä kertoi käyneensä kerran vuodessa kasvatuskeskustelun, jossa tulkki oli mukana. Tutkimuksestamme käy ilmi, että kurdiäidit ovat kiinnostuneita lapsensa päivähoitopäivän sujumisesta eli haluavat tietää, mitä lapsi on päivän aikana tehnyt. He ottavat mielellään myös vastaan apua ja neuvoja koskien lasten kasvatusta. Yksi äideistä kertoi, kuinka hän sai konkreettisia neuvoja, kuinka toimia, kun lapsi käyttäytyy haasteellisesti.

Tutkimuksemme aiheena oli kartoittaa päivähoiton mahdollisuutta tukea äitien kotoutumista. Päivähoitoa käytetään Suomessa lastensuojelun avoimuuden tukitoimena. Pohdimme tutkimuksemme, miksei päivähoito voisi olla myös kotoutumisen tukena kotiäideille, joille päivähoito voi olla ainoa kontakti ulkomaailmaan päivän aikana. Voisivatko äidit saada ystäviä muista vanhemmista? Haastattelemamme äidit eivät olleet ajatelleet päivähoitoa tältä kannalta. He

kokivat enemmänkin päivähoiton olevan vain lapsia varten. Kun kysyimme äideiltä, voisivatko he ajatella kysyvänsä neuvoja muista perheen arkeen liittyvistä asioista, äidit sanoivat pohdinnan jälkeen, etteivät olleet ajatelleet asiaa, mutta voisivat kyllä kysyä. Kuitenkin äidit kokevat, että työntekijät ovat kiireisiä eikä heillä ole aikaa keskittyä muuhun kuin lapsiin.

Päivähoiton asiakasperheiden keskinäisiä sosiaalisia kontakteja eivät kurdiaidit tutkimuksemme mukaan päivähoiton kautta solmi. Lapset ystävystyvät toisten lasten kanssa, mutta äitien kosketus muihin vanhempiin jää lasten menojen sopimisen tasolle.

Tutkimuksemme mukaan vuorovaikutus äitien ja päivähoiton henkilökunnan välillä koettiin ongelmalliseksi yhteisen kielen puuttumisen takia. Haastateltavat kokivat, etteivät he ole tasa-arvoisia suomalaisten vanhempien kanssa, koska eivät voi päivittäin keskustella työntekijöiden kanssa. Tulkin käyttö koetaan riittämättömäksi, koska tulkki pyydetään vain kasvatuskeskusteluun kerran vuodessa. Normaalin arjen asioiden toimittaminen päivittäin on hankalaa. Esimerkiksi päivähoiton käyttämien viikko-ohjelmien lukeminen on äideille hyvin vaikeaa. Eräs äiti kertoo, kuinka hän ei Suomeen tullessaan osannut lukea länsimaisia aakkosia. Päivähoiton näkökulmasta ongelma kyllä tunnustetaan, mutta ratkaisuja vuorovaikutuksen parantamiseen on hankala löytää. Toinen äiti kertoo saaneensa suomeksi kirjoitettuja viestejä siitä, mitä päivähoitossa oli päivän aikana tapahtunut. Hän oli käytäntöön tyytyväinen, koska pystyi kotonaan kääntämään viestit sanakirjan avulla. Toisaalta se, että vuorovaikutus koettiin vaikeaksi ja se, että äiti halusi tietää lapsensa päivästä, motivoi äitiä opiskelemaan suomen kieltä. Kun päivähoitossa esiintyvät vuorovaikutushankaluudet kehkeytyivät liian suuriksi, turvaututtiin paremmin suomea puhuvan ystävän apuun, joka oli yhteydessä päivähoitoon ja selvitti tilanteita.

Yhteisen kielen puute päivähoiton henkilökunnan ja äidin välillä vaikuttaa yllättävän paljon. Äidit kokivat, etteivät he tulleet kuulluksi. Heidän kurdikulttuurinsa tapoja ei otettu puheeksi. Uskonnon merkityksen tunnistaminen kasvatuksessa ja arjen elämässä jäi ruokavaliosta kysymisen tasolle.

Tutkimuksestamme ilmeni, että vaikka äidit kokivat päivähoiton positiivisena, he olivat tunteet myös syrjintää. Esimerkiksi äitien hakiessa lapsia päivähoitosta he näkivät, kuinka työntekijät juttelivat pitkään suomalaisten vanhempien kanssa, kun heille itselleen ei välttämättä kerrottu mitään. Äidit kertoivat myös omien lapsiansa kokeneen syrjintää päivähoitossa. Eräs äiti oli yrittänyt ottaa lapsensa kokemusta puheeksi henkilökunnan kanssa, mutta koki, että hänen puheitaan ja palautettaan ei otettu vakavasti. Päivähoitossa koetut negatiiviset kokemukset leviävät suusanallisesti maahanmuuttajayhteisöissä ja eräs päiväkotito on jopa leimattu paikaksi, jonne kukaan ei halua lapsiaan viedä.

7.2 Kurdiäitien kokemuksia lasten kasvatuksesta Suomessa

Kurdit elävät yhteisöllisessä kulttuurissa, jossa perheen merkitys on tärkeä. Perhekäsitys poikkeaa suomalaisesta ydinperhekäsityksestä. Naiset kertovat perheensä muodostuvan oman ydinperheen lisäksi myös miehen vanhemmista ja tämän veljien perheistä. Omat vanhemmat koetaan lähiomaisiksi. Äidit pitivät perheen perustamista sekä omaa ja lastensa naimisiin menoa itsestään selvänä. Yksinelämistä tai -olemista ei koettu hyväksi. Perheenjäsenet ja lähisukulaiset ovat tiiviissä kanssakäymisessä toistensa kanssa. Yhteyttä pidetään yli maailmanlaajuisesti lähinnä puhelimen välityksellä. Äidit kertovat kysyvänsä neuvoja ja saavansa tukea lasten kasvatukseen omilta äideiltään.

Kaikki haastattelemamme naiset olivat naimisissa kurdimiesten kanssa. Yksi äiti kertoo, kuinka hänelle löydettiin puoliso sukulaissuhteiden kautta Kurdistanista. Toinen äiti oli tullut Suomeen kurdimiehen vaimoksi. Mies oli löytänyt hänet naisen veljen välityksellä. Naiset kertoivat, kuinka kurdikulttuurissa vanhemmat yleensä valitsevat lasten puoliset. Nämä naiset kokivat, että he olivat itse voineet vaikuttaa puolisoonsa. Heillä oli mahdollisuus ensin tutustua mieheen ja tehdä sitten päätös avioliitosta. Myös omien lasten toivottiin löytävän puolisonsa oman kulttuurin keskuudesta. Yksi äideistä pitää mahdollisena myös esimerkiksi suomalaista puolisoa. Toinen äiti kertoi, että alkuaikoina Suomessa ollessaan hän piti mahdollisena sitä, että tytär avioituisi suomalaisen miehen kanssa. Tutustuttuaan paremmin suomalaiseen kulttuuriin hänen mielipiteensä on muuttunut. Naiset pitivät eri kulttuurien välistä avioliittoa ongelmallisena. Esimerkkinä mainittiin, ettei kurdikulttuurissa ole sallittua yhdessä eläminen ja lasten saaminen ilman avioliittoa ja että avioeroa ei hyväksytä. Avioerosta kirjoitamme lisää kotoutumisen alla. Myös Wahlbeck (1999: 118-119) toteaa tutkimuksessaan, että kunnia ja häpeä ovat läsnä kurdiperheen arvoissa. Näitä varsinkin naisten tulee varjella ja heidän käytöstään ja tekemisiään peillataan kunniaan liittyviin arvoihin ja käsityksiin. Oman tutkimuksemme mukaan uuden kulttuurin vapaa seksi ja nuorison päihdekäyttäytyminen koetaan kurdien keskuudessa sopimattomaksi. Suojellakseen perheen kunniaa kurdinuorten avioliitot ovat usein sovittuja vanhempien kesken siten, että pojille hankitaan aviovaimo Kurdistanista tai tytöt lähetetään kotimaahan avioon.

Kurdien yhteisöllisyys ja kunnia-kulttuuri näyttäytyy selkeästi niissä arvoissa, joita halutaan siirtää lapsille. Lasten kasvatuksessa korostuu vanhempien kunnioitus ja hyvä käytös sekä omia vanhempia ja sukulaisia että vieraita kohtaan. Äitien puheissa näkyi selkeästi ympäristön vaikutus kasvatuservoihin. Suomalaisnuorten käytös vanhempiaan kohtaan ja päihteiden käyttö nähtiin negatiivisena ja uhkakuvana siitä, mihin heidän omat lapsensa voisivat samastua. Myös seurustelusuhteet suomalaisnuorten kesken nähdään arveluttavina eikä seurustelua omien lasten kohdalla hyväksytä. Suomalainen kulttuuri yleensä kyllä koettiin positiivisena. Kulttuurisina erityispiirteinä esiin nousivat rehellisyys ja asioista kiinni pitäminen.

Tyttöjen ja poikien tasa-arvoinen kasvatusta ei välttämättä toteudu kurdien kotimaassa. Pojille suodaan enemmän vapauksia. Suomessa pyritään lapsia kohtelevaan tasa-arvoisesti ainakin opiskelun ja kotitöiden osalta. Lasten koulumenestys ja valmistuminen ammattiin koetaan hyvin tärkeäksi.

Islamin uskonnon merkitys kasvatuksessa on vähäinen. Lasten annetaan usein itse valita, kuinka paljon he haluavat itse uskonnon vaikuttavan esimerkiksi syömiseen. Lapset saavat osallistua päivähoiton joulujuhliin ja kirkoissa käynteihin. Äidit kokivat, että Suomessa lasten kasvattaminen on helpompaa ja vapaampaa kuin kotimaassa. Esiolettamuksena lasten kasvatuksesta kurdikulttuurista meillä oli se, että lapsen kasvatukseen käytetään ruumiillista kurittamista. Tässä tutkimuksessa äidit itse kertoivat kokeneensa ruumiillista kuritusta, mutta kukaan heistä ei kertonut käyttävänsä sitä itse omiin lapsiinsa.

Isän rooli lasten kasvatuksessa oli selkeästi muuttunut. Isät osallistuvat lasten hoitoon mahdollisuuksiensa mukaan. Neljä naisista koki miestensä osallistuvan lastenhoitoon enemmän kuin kurdimiehet yleensä. Äitien mukaan kurdimiehet eivät yleensä osallistu lastenhoitoon. Tutkimuksemme tulokset ovat samansuuntaisia kuin Kakabavehin (2004) toteuttama tutkimus Ruotsissa Näyttäisi siltä, että suomalaisen kulttuurin malli, jossa myös isä osallistuu lasten kasvatukseen, saattaisi madaltaa myös kurdi-isien kynnystä osallistua lasten kasvatukseen.

Äitiys koettiin yleisesti positiivisena, mutta raskaana. Kurdikulttuurissa äidillä on suuri vastuu lasten kasvatuksessa ja äitiä syyllistetään helposti lapsen huonosta käyttäytymisestä (Zandkari 2009). Suomessa äitiys koetaan erilaisena kuin mitä se olisi kotimaassa. Siellä elämä keskittyisi enemmän kodinhoitoon ja lasten kasvatukseen. Naisen perheen ulkopuolista elämää esimerkiksi opiskelua ei hyväksyttäisi yhtä helposti kuin Suomessa. Tukea äitiyteen naiset saavat enimmäkseen omilta äideiltään ja ystäviltään.

7.3 Kurdiäitien kokemuksia kotoutumisesta

Naiset ovat tulleet Suomeen pakolaisina yhtä äitiä lukuun ottamatta, joka tuli Suomeen menettämään naimisiin täällä asuvan pakolaismiehen kanssa. Suomesta ei juuri tiedetty mitään, kun tänne saavuttiin. Yksi naisista kertoo, kuinka hänelle oli muodostunut mielikuva ikilumisesta ja kylmästä Suomesta ja hän pohti, miten ihmiset täällä jaksavat elää ainaisen lumen ympäröimänä. Kaikki kokivat viranomaisten vastaanoton täällä lämpimänä ja ystävällisenä. Tätä ihmeteltiin, sillä pakolaisten kohtelu muualla oli koettu tyydyttäväksi. Pakolaisena maahan tulleet naiset oli aluksi asutettu muualla Suomeen, josta he olivat siirtyneet pääkaupunkiseudulle työn ja opiskelun takia tai rasmin vuoksi. Pääkaupunkiseudulle he asettautuivat monesti täällä asuvien kurdiystävien suosituksista.

Wahlbeck (1999: 3) toteaa tutkimuksessaan kurdeista, että pakolaisia tutkittaessa on vaarana se, että heidät usein nähdään voimattomina uhreina, jotka kohtaavat syrjintää ja jotka ovat riippuvaisia sosiaalisista rakenteista. Tällöin korostetaan erilaisuutta ja kulttuurisia eroja eikä nähdä heidän omia voimavarojaan tai tunnisteta heidän sosiaalisia suhteitaan. Haastattelemamme naiset olivat kaikki sopeutuneet yhteiskuntaan omasta mielestään hyvin ja heillä oli sosiaalinen verkosto. Sosiaalinen elämä on kurdeille tärkeää ja yksinäisyys koetaan ahdistavaksi. Yksi naisista koki yksinäisyyttä hoitaessaan lapsia kotona. Naisten sosiaaliset suhteet olivat tiiviitä sukulaisiin, joihin he pitävät säännöllisesti yhteyttä vaikka nämä asuisivatkin toisella puolella maailmaa. Yhteyttä pidetään puhelimitse ja netin kautta ja kaikilla perheillä oli satelliittivastaanotin, joilla he seuraavat aktiivisesti oman maansa tv-kanavia. Sukulaiset vierailevat myös toistensa luona ympäri maailmaa. Kotimaassa naiset eivät ole käyneet tai käyvät siellä harvoin. Tämä johtuu siitä, etteivät heidän miehensä voi palata. Wahlbeck (1999: 145) kirjoittaa, että kurdit ovat sidoksissa omaan kotimaahansa sekä tunnetasolla että psykologisesti. He pitävät suhteita yllä myös muissa maissa asuviin sukulaisiinsa ja ystäviinsä muodostaen transnationaalisia yhteisöjä.

Ystävyysuhteet on solmittu lähinnä kurdien kesken. Ystävyysuhteita pidetään säännöllisesti yllä. Suomalaisia haluttaisiin ystäviksi, mutta ystävyystyminen koetaan vaikeaksi. Suomalaisia ystäviä oli muodostunut lähinnä sosiaalialan ja kirkon työntekijöistä, jotka vetävät naisten kerhoja. Yksi äideistä kertoo, että heidät oli kotoutumisen alkuvaiheessa tutustutettu suomalaisen ystäväperheen kanssa. Tämä ystävyysuhteiden muodostuminen oli syväksi ja kurdiperhe oli saanut perheeltä tukea ja apua kotoutumiseen. Vuorovaikutus perheen kanssa oli auttanut myös suomen kielen taidon oppimisessa. Wahlbeck (1999: 141) toteaa, että suhteet suomalaisiin eivät muodostu sellaisiksi ystävyysuhteiksi kuin Kurdistanissa ja että pakolaiset jäävät eristyksiin varsinkin Suomessa, jossa heidät sijoitetaan ympäri maata paikkoihin, joissa ei ole muita kurdeja. Heille muodostui ystävyysuhteita muiden pakolaisten kanssa esimerkiksi kursseilla, mutta nämä suhteet eivät muodostuneet syvämmiksi. Wahlbeck (1999: 149) ja Zandkariimi (2009) toteavat myös poliittisten näkemysten vaikuttavan kurdiperheiden välisiin suhteisiin. Tämä ei tullut haastateltaviemme puheissa esiin emmekä sitä heiltä erikseen kysyneet. Naapuruuskäsitys Suomessa koetaan omituiseksi. Täällä naapureita ei tunneta eikä heitä tervehditä kohdatessa. Kotimaassa naapurit ovat tekemisissä keskenään ja auttavat toisiaan arjen rutiineissa kuten ruoan laitossa tai mattojen pesussa. Naapureista oli myös saatu ystäviä, joiden kanssa keskustellaan ja ollaan tekemisissä. Toisaalta naapurissa saattaa myös asua rasisti, joka käyttäytyy uhkaavasti tai tekee valituksia maahanmuuttajanaapureistaan.

Eläminen Suomessa koetaan helpoksi. Lapset saavat käydä koulua ja naisten elämä on vapaata. Naiset voivat käydä töissä ja opiskella. Kotoutumisprosessiinsa naiset kuitenkin olisivat tarvinneet enemmän tukea. Suomalainen kulttuuri on erilainen verrattuna heidän omaansa. Vie aikaa ymmärtää ja oppia suomalaisia tapoja ja se, miten yhteiskunta toimii ja asiat hoide-

taan. Suomalaisen tukiperheen rooli oli ollut suuri kotoutumisessa ja tästä kertova äiti ihmetelikin, miksei tukiperhetoiminta ole enää käytössä. Pentikäisen (2005: 249) mukaan kotoutuminen tapahtuu yksilöllisesti. Ihminen hakee kotoutumisprosessissa omaa paikkaansa ja identiteettiään. Tämä tapahtuu sopusoinnussa ympäröivän yhteiskunnan ja oman taustan kanssa. Tämä tapahtuu ajan kuluessa ja niin, että jokainen etenee prosessissa omassa tahdissaan. Kielitaidon puute vaikuttaa kotoutumiseen. Osa naisista osasi esimerkiksi englantia, joka auttoi asioiden hoitamisessa, kun taas jotkut joutuivat tukeutumaan tulkin tai oman miehen apuun. Kielitaidottomana asioiden hoitaminen on vaikeaa ja erityisen vaikeaksi he kokivat vuorovaikutuksen päivähoiton työntekijöiden kanssa, koska eivät pystyneet neuvottelemaan lapsiaan koskevista asioista. Suomen kielen osaaminen koetaan erittäin tärkeäksi. Naiset haluavat saada suomen kansalaisuuden ja päästä töihin.

Naiseuden kautta vapaa elämä nousi vahvana esiin ja Suomessa naiset koetaan tasa-arvoisemmiksi kuin kotimaassa. Naiset ovat tulleet rohkeammiksi ja uskaltavat kyseenalaistaa asioita. Äidit kertovat, että täällä he saavat muun muassa pyöräillä, liikkua yksin ulkona, käydä juhlissa, opetella uimaan ja opiskella vielä aikuisinakin. Kotimaahan verrattuna asiat ovat paljon paremmin ja naiset ovat tyytyväisiä, että asuvat Suomessa. Kaikki naiset haluavat käydä töissä. Eräs Wahlbeckin (1999: 138) haastateltava toteaa, että häntä pidettäisiin Kurdistanissa sairaana, jos hän ei olisi töissä. Tämä asenne työntekoon näkyi myös haastateltaviemme puheissa. Kaikkien miehet olivat töissä ja äideistä yksi oli työsuhteessa, kaksi hoiti lapsia kotona, yksi oli työharjoittelussa ja yksi opiskeli.

Kaikki haastatellut naiset ovat islaminuskoisia. Uskonto ei vaikuta heidän arkielämäänsä. Moskeijassa he eivät käy ja ramadanin ajan paastoa noudattaa osa, koska sen koetaan kuuluvan asiaan. Naiset sanovatkin, että sen mitä uskon, uskon sisälläni ja kotonani. Wahlbeckin (1999: 160-162) tutkimuksessa nousi esiin samoja piirteitä. Kurdit ovat uskonnollisia, mutta usko on henkilökohtaista eikä sitä sekoiteta esimerkiksi politiikkaan. Uskontoon suhtautuminen on mielestämme lähellä sitä, miten suomalaiset itse suhtautuvat omaan kristillisyyteen. Tutkimukseemme osallistuneet naiset olivat kotoutuneet Suomeen ja olivat suhteellisen tyytyväisiä omaan elämäänsä. Wahlbeckin (1999: 120) tutkimuksen mukaan pakolasina Suomeen ja Englantiin tulleet kurdinaiset ovat huonosti koulutettuja ja heillä on puutteellinen kielitaito. Uusi kulttuuri aiheuttaa kulttuurishokin, koska he ovat eläneet patriarkalisissa yhteisöissä ja miehet joutuvat avustamaan heitä käytännön asioissa, kuten julkisissa palveluissa. Naiset eristäytyvät, heillä ei ole sosiaalisia suhteita eivätkä he pääse kielikursseille, kun heidän oletetaan hoitavan perheensä. Omassa tutkimuksessamme samanlaisia kokemuksia nousi naisten puheista, kun he puhuivat ystäväperheistään.

Naisista suurin osa kokee kotoutumisen ja Suomeen asettumisen myötä muutoksen tapahtuneen myös heidän miehissään. Täällä miehet eivät ole yhtä jyrkkiä mielipiteissään ja asioista

voidaan keskustella. Eräs äiti kertoo, kuinka he olivat joutuneet miehensä kanssa tiukkaan tilanteeseen vaimon aloittaessa uimassa käymisen. Mies oli ihmetelty, kuinka helposti hänen vaimonsa muuttuu. Tähän nainen oli todennut, että nyt hän on suomalainen ja asuu Suomessa, joten miksi hän ei saisi olla, kuten naiset täällä ovat. Miehen oli tähän tyytyminen. Naiset kertovatkin, että heidän kokemustensa mukaan miehet kokevat oman asemansa olevan uhatuna tasa-arvoisessa Suomessa eivätkä miehet pidä tästä muutoksesta. Kun naiset tietävät oikeutensa, on miesten pakko pikkuhiljaa sopeutua.

Wahlbeck kirjoittaa tutkimuksessaan, että kurdinaisten asema pakolaisina on vaikeampi verrattuna kurdimiehiin. Perhe sosiaalisena instituutiona ja siinä vallitsevat roolit vaikuttavat voimakkaasti naisten elämään ja arvot kurdiperheissä koettiin erilaisiksi kuin nykyisissä kotimaissa. Kurdistanissa ystävät, sukulaiset ja perheenjäsenet ovat lähellä osallistuen jokapäiväiseen elämään sekä auttaen vaikeuksissa. Suomessa ja Englannissa, joissa Wahlbeck toteutti tutkimuksensa, perhearvot koettiin erilaisiksi: avioero ja perheiden pirstoutuminen ovat ristiriidassa syvällä kurdikulttuurissa valitseviin käsityksiin avioliitosta ja perheestä. Kurdikulttuurissa miehet suuntautuvat sosiaalisissa suhteissaan perheen ulkopuolelle julkiseen elämään, kun naiset taas hoitavat perheen ja sen sisäisiä suhteita. (Wahlbeck 1999: 116-122.) Tämä näkyy myös omassa tutkimuksessamme, kun naiset puhuvat siitä, että naiset ja varsinkin kotiäidit tarvitsevat enemmän tukea kotoutumisessaan kuin kurdimiehet.

Avioero nousi keskusteluissa esiin. Kurdikulttuurissa avioero ei ole hyväksyttävää ja jos pari eroaa, syyllistetään siitä naista ja tämä jää yksin vaille yhteisön tukea. Perheen miehet painostavat naista yrittämään ja kestäämään ja usein nainen jääkin avioliittoon, sillä hän ei halua menettää lapsiaan, jotka avioerossa automaattisesti jäävät isälleen. Nykyään avioeron mahdollisuus on perheväkivaltilanteissa myös naisille mahdollista Kurdistanissa. Suomessa avioeroa ei näiden naisten puheissa koeta niin pahaksi. Hienoa on myös se, että avioerotilanteessa nainen saa taloudellista tukea ja pystyy pärjäämään myös yksin, ja että lapset saavat jäädä äidille. Kunniaväkivaltakäsitykset ja kunniamurha nousivat esiin kahden naisen puheista. Toisen naisen mielestä kunnialkulttuurin käsitykset ovat lähinnä vanhan ajan kurdikulttuuria, mutta elävät edelleen joissakin perheyhteisöissä. Toinen nainen taas kertoi tuttavaperheestä, jossa tytär kokee vaikeuksia vanhempien rajoittaessa tämän elämää. Hän kertoo yrittäneensä keskustella tytön äidin kanssa tuloksetta ja pelkää tytön karkaavan kotoa ristiriitojen takia. Kumpikaan naisista ei itse hyväksy kunnialkulttuuriin liittyviä tapoja ja käsityksiä.

Olimme tutkimuksen suunnitteluvaiheessa rajanneet tutkimuksen ulkopuolelle syrjimisen kokemukset. Haastattellessamme kurdinaisia nousi neljän naisen puheesta esiin syrjintä ja toiseuden kokemukset. Kokemukset syrjinnästä ja toiseudesta olivat vahvoja, joten lisäsimme syrjinnän tutkimuksemme aiheisiin. Syrjintää koettiin sekä viranomaisten, ympäristön että työyhteisön taholta. Syrjinnän kokemukset ovat naisten omia subjektiivisia kokemuksia ja tut-

kimme näitä uhritutkimuksen kautta. Myös Wahlbeck (1999) ja Pentikäinen (2005) toteavat tutkimustulostensa perusteella, että maahanmuuttajat kokevat syrjintää ja toiseutta.

Viranomaisten syrjintää koettiin poliisin ja päivähoidon työntekijöiden taholta. Poliisi koettiin etäiseksi eikä uskottu, että poliisi olisi puuttunut asioihin, jos ilmoitus esimerkiksi rasisisesta käytöksestä olisi tehty. Eräs nainen oli nähnyt autovarkaiden yrittävän murtautua autoihin ja kertoi soittaneensa ystävänsä kanssa useita kertoja poliisille. Poliisi ei tullut paikalle ja autot oli varastettu. Tanner (2008: 176-178) kirjoittaa artikkelissaan poliisin ja maahanmuuttajien välisestä suhteesta. Hän toteaa Martikaisen ja Egharevban (Tanner 2008: 95, 142) tutkimuksessaan korostavan, että maahanmuuttajien asenteet viranomaisia ja tässä poliisia kohtaan eivät välttämättä riipu uuden kotimaan poliisin toiminnasta vaan niistä kokemuksista, joita heillä on poliisista aikaisemmassa kotimaassaan. Suomen poliisi ei kuitenkaan voi tuudittautua tähän, sillä poliisin laiminlyönnit ja heikkoudet voidaan tulkita helposti syrjinnäksi omien ennakkoluulojen kautta. Lisäksi tutkimuksesta käy ilmi, että poliisivoimillakin on asenteissa parannettavaa, tosin tätä ei voi yleistää. Tanner näkee, että asenteiden muuttuminen on mahdollista, kun maahanmuuttajien tiedot ja kulttuurituntemus lisääntyy ja poliisin oma syrjinnävastainen asenne ja kulttuurien tuntemus kasvavat.

Päivähoidossa koettua syrjintää olemme kertoneet tämän luvun ensimmäisessä osassa. Sosiaaliviranomaisia ei koettu syrjiviksi, mutta koettiin, ettei heillä ole riittävästi aikaa. Tämän koki ongelmalliseksi yksi naisista, sillä sosiaalityöntekijät kehottivat naista kääntymään poliisin puoleen ja sama nainen koki, ettei poliisi ole kiinnostunut hoitamaan maahanmuuttajien asioita. Näyttäisi olevan niin, että rasismin uhrit eivät tiedä kenen puoleen he voivat kääntyä asiassaan ja näin rasismi jää elämään ja syvenee kokemuksena. Tämä voi taas vaikuttaa siihen, miten ympäristön käyttäytyminen koetaan. Nähdäänkö kaikki epäreilut kohtaamiset rasisminkokemuksina?

Ympäristön syrjiminen koetaan raskaaksi ja se aiheuttaa ahdistavaa toiseuden kokemista. Vaikka naiset ovat asuneet jo vuosia Suomessa, heillä on Suomen kansalaisuus, he käyvät töissä ja ansaitsevat oman toimeentulonsa, silti he kokevat itsenä toisiksi. Ympäristö syrjii heitä ja määrittelee heidät ulkopuolisiksi, vieraisiksi, muukalaisiksi. Kaksi perhettä on muuttanut pääkaupunkiseudulle pienemmältä paikkakunnalta kokemansa naapureiden ja muun ympäristön rasismin vuoksi.

Tulevaisuuden naiset näkevät valoisana ja positiivisena. Lasten odotetaan opiskelevan ja pääsevän omille jaloilleen. Suomen kansalaisuuden saaminen on toiveissa ja kaikki naiset haluavat töihin. Haaveissa elää myös matka kotiseudulle tapaamaan sukulaisia. Yhden naisen unelmissa elää vahvana toive siitä, että olosuhteet kotimaassa muuttuvat paremmiksi ja he voivat miehensä kanssa elää ainakin osan vuotta Kurdistanissa. Wahlbeck (1999: 121-122) toteaa sa-

maa: vaikka kurdit kaipaavat kotimaahansa, he haluavat opiskella, oppia uuden maan kielen ja asettua sinne asumaan.

8 POHDINTA

Pohdinnassa mietimme tutkimuksemme eettisyyttä ja luotettavuutta. Toisessa osuudessa pohdimme tutkimustuloksia. Mitä ajatuksia tulokset meissä herättivät? Miten voisimme kehittää työtämme?

8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Mediassa on viime aikoina käyty keskustelua maahanmuuttajista, maahanmuutosta, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista. Keskustelu on mielestämme ollut yksipuolista, ja sitä on käyty pääasiassa valtakulttuurimme väestön kesken ja suomalaisten näkökulmasta. Itse kohtaamme työssämme maahanmuuttajia, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Olemme pohtineet heidän asemaansa, tapojaan ja sopeutumistaan ja koimme, että on tärkeää tuoda heidän äänensä kuuluviin.

Tuomi ja Sarajärvi (2002: 125) toteavat, että kaikki valinnat, joita tutkimuksessamme teemme, ovat moraalisia valintoja. Tämä moraalinen valinta alkaa jo siitä, mitä koemme tärkeänä tutkia ja mitkä aiheet valitsemme. Olemme itse huolestuneita muun muassa siitä, miten kotoutuminen toteutuu kotiäitien kohdalla, miten se käytännössä onnistuu ja miten yhteistyötä päivähoiton ja maahanmuuttajavanhempien, lähinnä äitien kanssa, voitaisiin parantaa. Lisäksi koimme kiinnostavaksi sen, mitä mieltä kurdiäidit itse ovat ja miten he kokevat ne asiat, joihin tutkimuskysymyksillämme haemme tietoa. Tutkimuskysymyksemme valinta perustuu täten omiin ja osin työelämän ohjaajamme esille tuomiin aiheisiin. Vaikka kuulemme vastauksissa kurdiäitien kokemuksia, olemme itse valinneet ne aiheet ja kysymykset, joista pyysimme heitä kertomaan (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 126).

Tutkimussuunnitelmaa ja haastattelukysymyksiä laatiessamme pohdimme tutkimuksemme hypoteesittomuutta. Keskustelimme kartoittaen omia ennakkokäsityksiämme ja -olettamuksiamme tutkimuskysymyksistämme ja tutkimuskohteestamme. Eskola ja Suoranta (2008: 19-20) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulisi analyysivaiheessa yllättyä tai oppia uudesta tiedosta, jota tutkimus tuottaa. Tässä he pitävät tärkeänä, että tutkija tiedostaa ennako-oletuksensa ja ottaa ne huomioon. Tämä mahdollistaa uusien näkökulmien muodostamisen, jolloin tutkija ei tyydy pelkästään todentamaan sitä, mitä hän epäilee.

Luotettavuuteen liittyy kysymys puolueettomuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa tieto suodattuu tutkijan historian ja maailmankuvan läpi sekä sen, mitä tutkija kuulee tai havainnoi. Tiedostamme, että tutkimuksemme kokonaisuudessaan on meidän tulkintamme, joskin olemme pyrkineet nostamaan esiin ja analysoimaan kurdiäitien kokemukset ja näkemykset mahdollisimman totuudenmukaisesti. (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 133.) Eskola ja Suoranta (2008: 210-212) toteavat, että laadullisen tutkimuksen luotettavuus lähtee tutkijasta itsestään sekä tutkimusprosessista. Tutkijoina olemme tutkimuksemme tutkimusvälineitä. Luotettavuutta parantaa se, että tutkimuksen toteutus kerrotaan yksityiskohtaisesti.

Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkimus on tehty hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Koko tutkimusprosessi ja raportin kirjoittaminen tulee tehdä nämä käytännöt huomioon ottaen. Omassa tutkimuksessamme olemme noudattaneet näitä käytäntöjä. Viittaukset ja suorat lainaukset olemme kirjoittaneet asianmukaisella tavalla ja empirian hankkimisessa sekä analyysissä olemme käyttäneet asianmukaista tutkimus- ja analyysimenetelmää. Lisäksi olemme pyrkineet avaamaan ja kuvaamaan tutkimusprosessimme niin kuin se toteutui. (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 129-130.)

Kurdiyhteisö on Suomessa suhteellisen pieni, joten pidimme erityisen tärkeänä sitä, ettei haastateltujen naisten henkilöllisyys käy ilmi tutkimuksesta. Taustoista kerromme yleisellä tasolla analyysin alussa ja haastattelujen lainauksista olemme poistaneet sellaiset kohdat, joista voisi päätellä kertojan henkilöllisyyden. Työelämän ohjaajamme tietää kolmen haastatellun henkilöllisyyden, mutta hänkään ei ole kuullut tai nähnyt haastatteluja. Haastattelut on taltioitu tietokoneelle ja ne on tulostettu paperiversioiksi. Nämä molemmat tulemme poistamaan ja tuhoamaan, kun opinnäytetyömme on hyväksytty.

Kysyimme jokaiselta suostumusta haastatteluun puhelimitse. Haastattelujen aluksi kerroimme, että he voivat olla vastaamatta kysymyksiin, jos he haluavat, ja että haastattelu voidaan keskeyttää heidän niin toivoessaan. Kerroimme myös haastattelun tarkoituksesta, tutkimuksesta ja sen sisällöstä ja siitä, että haastatteluissa keskusteltu jää vain meidän välisemmeksi. Puhuimme lisäksi anonymiteetistä ja siitä, että heidän tarinansa kirjoitetaan ja tuodaan tutkimuksessa esiin siten, ettei kertojaa voi tunnistaa.

Haastatteluissa keskustelimme kurdiäitien kanssa asioista, kokemuksista ja tunteista, jotka saattavat olla monille hyvin yksityisiä. Koimme joidenkin naisten kohdalla, että keskustelu oli lähellä terapeutista keskustelua, kun naiset kertoivat elämästään hyvinkin henkilökohtaisia tunteita ja kokemuksia. Tiedostimme sen, että keskustelumme vaikuttaa haastateltavan elämään ja tästä syystä pyrimme viemään haastattelua eteenpäin niin, että naiset saivat rauhassa kertoa ja käsitellä asiat loppuun asti. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 20.)

Kuula (2006: 21) toteaa, että eettisyyden periaatteet pohjautuvat omiimme ja yhteisöme arvoihin. Pohdimme paljon tätä kysymystä tutkimusta ja haastattelukysymyksiä suunniteltaessa, sillä olimme valinneet tutkimuskohteeksemme kurdit, jotka ovat pakolaisia ja tulevat erialaisesta kulttuurista. Mietimme, miten arvot eroavat meidän arvoista ja mitä voimme heiltä kysyä loukkaamatta heitä tai heidän yksityisyyttään. Tutustuessamme kurdikulttuuriin huomasimme heidän olevan avoimia ja koimme haastatteluja pyytäessämme heidän olevan otettuja kiinnostuksestamme heidän kulttuuriaan kohtaan. Uskomme, että he mielellään kertoivat omasta kulttuuristaan ja omista kokemuksistaan. Haastattelijoina edustimme valtakulttuuria, mutta uskomme oman naiseutemme ja äitiytemme vaikuttaneen positiivisesti siihen, miten haastateltavat meihin suhtautuivat ja mitä he kertoivat.

Pentikäinen (2005: 64) toteaa, että haastattelutilanteiden vuorovaikutukseen vaikuttaa kolmannen persoonan eli tulkin läsnäolo varsinkin, kun keskustellaan arkaluontoisista asioista. Lisäksi tulkin asema pakolaisyhteisössä voi olla haastava, jos tulkki itse on pakolainen. Pohdimme myös tätä näkökulmaa omassa tutkimuksessamme. Tulkin käyttäminen haastatteluisa, hänen etninen taustansa ja sukupuolensa olisi voinut vaikuttaa tutkimustuloksiimme. Tässä tutkimuksessa emme tätä näkökulmaa enää huomioineet, koska kaikki haastattelut tehtiin suomen kielellä. Pohdimme kuitenkin mahdollisten väärinymmärrysten tai ymmärtämättömyyden vaikutuksia tutkimustuloksiin ja otimme sen huomioon jo haastatteluja tehdessämme selventämällä mahdollisimman tarkkaan kysymyksiä, joissa koimme olevan epäselvyyttä.

8.2 Tulosten pohdintaa ja kehitysehdotuksia

Tutkimustuloksia ja -kokonaisuutta pohtiessamme mietimme, että olosuhteiden ollessa toisenlaiset olisimme voineet käyttää empirian keräämiseen hieman enemmän aikaa, jolloin olisimme voineet haastatella useampaa äitiä ja saada joukkoon sellaisiakin, jotka ovat olleet täällä vähemmän aikaa. Kuitenkin analysoituamme haastatteluja totesimme, että olimme saaneet yllättävän paljon materiaalia tutkimuskysymyksiimme ja koemme tutkimuksemme onnistuneen hyvin. Mielestämme saimme haastatteluista paljon tietoa, koska olemme itsekin naisia ja äitejä. Meillä on kokemusta elämästä ja vuorovaikutuksesta sekä ymmärrystä tarttua keskusteluissa oikeisiin asioihin. Uskomme tutkimuksemme antavan tietoa kurdeista, joita ei omien kokemusiemme mukaan useinkaan tunnisteta oman ryhmänsä edustajiksi vaan heidät luokitellaan sen maan mukaan, josta he ovat lähtöisin.

Omassa työssä päiväkodissa olemme todenneet, ettei kasvatuskumppanuus toteudu maahanmuuttajaperheiden kanssa. Syynä siihen on usein yhteisen kielen puute. Huolenaiheeksi on noussut myös äitien osallistuminen päivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön. Monissa perheissä isät osaavat suomea ja keskustelut käydään heidän välityksellään. Tutkimuksemme pe-

rusteella myös äidit kokivat vuorovaikutuksen ilman yhteistä kieltä ongelmaksi. He haluavat tietää mitä lapsi on tehnyt päiväkodissa päivän aikana ja keskustella työntekijöiden kanssa lasten kasvatuksesta. Päivähoidon näkökulmasta tilanne koetaan haasteellisena, koska siellä tiedostetaan, että vastuu vuorovaikutuksesta on työntekijöillä. Tulkin käyttö on kallista eikä sellaisen jokapäiväinen käyttö olisi käytännössä edes mahdollista. Arjessa kirjallisten viestien käyttö on muodostunut hyväksi käytännöksi suullisen keskustelun lisäksi. Kirjallisesta viestistä äiti voi kotona esimerkiksi sanakirjan avulla selvittää asian. Vaikka äiti ei paljon suomea puhuisikaan, on jokapäiväinen kuulumisten kertominen hyvä mahdollisuus äidille oppia kieltä, mikä varmasti myös motivoi äitiä kielen oppimiseen.

Pohdimme keinoja vuorovaikutuksen parantamiseen päiväkodissa. Esimerkiksi lastenkin kanssa käytettäviä kuvia voisi hyödyntää kerrottaessa vanhemmille päivähoiton arjesta. Kuvat selkeyttäisivät suullista viestiä ja kuvista voi muodostaa tarinoita esimerkiksi siitä, mitä päivän aikana on tehty. Omien kokemustemme mukaan vanhempainiltoihin maahanmuuttajat osallistuvat harvoin. Maahanmuuttajavanhemmille voitaisiin järjestää vanhempainiltoja erikseen, joissa olisi tulkkeja paikalla. Päivähoidon arjesta ja käytännöistä kerrottaessa voisi hyödyntää videokuvausta. Tämä auttaisi selkeyttämään päivähoiton tapahtumia ja lisäisi tietoa päivähoidosta ja vähentäisi vääriä oletuksia käytänteistä. Työntekijöiden olisi hyvä tiedostaa, että päivähoitoon liittyvät rutiinit eivät ole vanhemmille välttämättä itsestään selviä. Päivähoitosta ja sen käytänteistä olisi myös hyvä työstää kirjallista materiaalia, joka voitaisiin käänntää eri kielille.

Vuorovaikutuskontaktin luominen äitiin lasta tuotaessa ja haettaessa on tärkeää, koska se saattaa olla monelle äidille ainut kontakti valtaväestöön päivän aikana. Onnistuneet kontaktit valtaväestöön antavat positiivisia, hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Osa äideistä koki eriarvoisuutta, koska työntekijät eivät tulleet heille kertomaan lapsen päivästä, mutta he näkivät, että suomalaisten vanhempien kanssa keskusteltiin. Jäimme pohtimaan, kokevatko työntekijät vuorovaikutuksen ja kohtaamisen niin haasteelliseksi, että se on helpompi ohittaa, kun yhteistä kieltä ei ole. Tässä painotamme vuorovaikutusvastuuta, joka kuuluu työntekijälle. Kohtaamista ei saa ohittaa, vaan vuorovaikutukseen on löydettävä työkaluja. Maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa kuluu enemmän aikaa ja se tulee ottaa huomioon. Avain asioita ovat aito kiinnostus ja vanhempien huomioiminen. Vaikka suomalaisessa kulttuurissa pidetään asioiden kyselemistä uteliaisuutena, ovat kurdiäidit kokemuksemme mukaan hyvillään ja otettuja siitä, kun heidän asioistaan ollaan kiinnostuneita. Kurdikulttuuriin kuuluu se, että tapaaamisen aluksi keskustellaan kuulumisista ja kysellään, miten perheenjäsenillä menee. Tämän jälkeen siirrytään keskustelemaan muista asioista. Suomalaisilla on tapana mennä suoraan asiaan ja tämä voi tuntua kurdeista epäkohteliaalta ja siltä, että heitä ei huomioida. Tärkeää on äidin huomioiminen tasavertaisena asiakkaana. Mielestämme työyhteisöissä olisi todella

tärkeää kiinnittää huomiota tällaisiin asioihin. Esimerkiksi järjestämällä työntekijöille arvo-keskusteluja, joiden aiheena olisi juuri maahanmuuttajaäitien kohtaaminen.

Kulttuurin ja tapojen tuntemus on tärkeää. Näiden tunteminen ja tunnistaminen avartaa maailmankuvaa sekä lisää ymmärrystä. Henkilökunnalle tulee järjestää koulutusta eri kulttuureista, jotta maahanmuuttajien kulttuuriset lähtökohdat tulisivat tutuiksi. Tämä lisää ymmärrystä ja auttaa yhteistyötä lapsen kasvatuksessa. Tärkeänä pidämme myös yksilöllistä näkökulmaa, jossa ketään ei ymmärretä jonkun ryhmän kulttuurista käsin vaan jokainen nähdään yksilönä. Korostamme sitä, että kaikki asiakkaat tulisi hyväksyä yksilönä ja äiteinä riippumatta siitä, edustavatko he suomalaisia, somalialaisia vai kurdeja. Vuorovaikutuksen luominen kielitaidottomaan äitiin vaatii työtä ja aikaa, mutta se palkitsee molempia osapuolia. Kuitenkin kaikkien edun mukaista on, että maahanmuuttajat saadaan kotoutumaan mahdollisimman hyvin. Eikö viranomaistahoilla olisi kannattavaa yrittää löytää juuri päivähoidon kaltaisia instansseja, joiden mahdollisuuksia kotouttavana apuna olisi hyvä lähteä kartoittamaan ja kehittämään?

Kurdiarvot, joita he haluavat siirtää lapsilleen, eivät poikkea oleellisesti omista arvoistamme, mutta lasten rajoista pidetään tiukemmin kiinni. Vanhempien kunnioitus ja kohteliaisuus kuuluvat suomalaistenkin vanhempien kasvatuseriaatteisiin. Kurdikulttuurissa vanhempien kunnioitus, kuunteleminen ja totteleminen toteutuvat kuitenkin vahvemmin kuin omassa kulttuurissamme. Useimmat suomalaiset vanhemmat keskustelevat lastensa kanssa asioista kuunnellen lasten mielipiteitä. Kurdikulttuurissa vanhemmat sanovat, miten asiat ovat ja lapset tottelevat. Lapset eivät sano vastaan ja tämä voi johtaa siihen, että lapset mieluummin valehtelevat vanhemmilleen säilyttääkseen näiden kunnian. Kunniakäsitys liittyy vahvasti kasvatukseen sekä vanhempien ja lasten väliseen suhteeseen. Kurdiäidin vastuu lasten kasvatuksessa on kattava. Kurdiyhteisön syyllistävät katseet kohdistuvat äitiin, jos lapsi käyttäytyy huonosti. Tämän johdosta kurdiäiti elää jatkuvan paineen alla. Tämä on hyvä huomioida, kun työntekijät ja viranomaiset kohtaavat kurdivanhempia.

Kurdiäidit puhuvat tasa-arvoisesta kasvatuksesta. Kuitenkin Zandkarimi (2009) kertoo, että tyttöjen vapautta rajoitetaan enemmän kuin poikien. Tämä kuului myös haastattelimme äitien puheessa. Kurdikulttuuriin kuuluu suvun kunnian vaaliminen. Negatiivisena piirteenä kunnian vaaliminen näkyy kunniaväkivallana ja äärimmilleen vietyinä kunniamurhina. Naiset puhuivat kunniaväkivallan piirteistä ja kertoivat tapauksia omista ystäväpiireistään, joissa kunniaväkivaltaa ilmenee myös täällä Suomessa. Vaikka kurdiarvoisissa yhteisöissä on monia hyviä piirteitä, ihmisoikeuksia rikkovat tapoja ei tule sallia edes kulttuurillisista syistä. Mielestämme kunniaväkivaltaa ei viranomaistaholla tunnisteta tai ajatellaan, ettei sitä Suomessa vielä ilmene, kun täällä ei ole tapahtunut vielä yhtään tunnistettua kunniamurhaa. Suomessa on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Amoral - projekti (MLL 2009), joka on perehtynyt kunniaväkivallan ilmiöön ja pyrkii ratkaisemaan ongelmia ennen kuin tilanne pahenee

kriittiseksi. Lisäksi he kouluttavat viranomaisia tunnistamaan kunniakulttuurin negatiivisia piirteitä. Aiheesta on tehty myös jonkin verran tutkimuksia ja julkaistu kirjoja. Naapurimaassa Ruotsissa on tapahtunut jo useita kunniamurhia, joten tiedon lisääminen aiheesta on erittäin tärkeää, jotta tilanteet pystytään tunnistamaan ja niihin puututaan ennen vakavia seurauksia.

Mielestämme meillä on myös opittavaa kurdeilta, esimerkiksi heidän yhteisöllisyytensä ja toisista huolen pitäminen. Suomessa usein halutaan antaa toisten olla rauhassa eikä haluta häiritä. Voisi kuitenkin olla parempi, jos kantaisimme enemmän vastuuta lähiympäristöstä, kuten naapureista ja ystävistä. Tämä lisäisi yhteisöllisyyttä ja suvaitsevuuksia erilaisuutta kohtaan.

Tutkimuksessa esiin noussut syrjintä herättää ajatuksia. Valtakulttuurin jäsenenä emme välttämättä huomaa ja näe sitä syrjintää, jota maahanmuuttajat arjessaan kohtaavat. Haastattelemamme äidit tunsivat kokevansa syrjintää usealta eri taholta. Tällöin on vaarana, että he peilaavat ylipäätään kohtaamisiaan ja kokemuksiaan rasismien kautta. Syrjintä subjektiivisena kokemuksena on aina henkilökohtainen. Kokemukset tulevat ottaa vakavasti ja ne on tärkeä huomioida ja niihin tulee puuttua mahdollisuuksien mukaan. Asiakassuhde on parhaimmillaan avoin ja vastavuoroinen, luottamuksellinen suhde, jossa on helppo ottaa esille negatiivisetkin asiat. Erityisen tärkeää on, että asioista puhutaan ja tilanteet selvitetään. Jos asioista ei puhuta, ne jäävät elämään omaa elämäänsä henkilökohtaisten tulkintojen ja luulojen varassa.

Tutkimuksestamme nousseet syrjintäkokemukset esimerkiksi päivähoitossa jäivät selvittämättä asianomaisten työntekijöiden kanssa. Tämä johti siihen, että yksi päiväkotitoiminta oli maahanmuuttajien keskuudessa leimattu paikaksi, jossa henkilökunta käyttäytyy rasistisesti. Tärkeänä työntekijän ammattitaitoa kuvastavana ominaisuutena on, että tämä pystyy ottamaan vastaan myös kritiikkiä toiminnastaan ja on valmis muuttamaan toimintatapojaan kritiikin myötä. Syrjinnästä ja erityisesti rasismista tulisi puhua avoimesti. Asiakkaalta voi kysyä, kokeeko hän rasismia. Jos asioista ei puhuta, ne usein luovat vaivaantuneen ilmapiirin ja rajoittavat keskustelua. Syrjinnän kokemuksia ei saa vähätellä. Avoin keskustelu, jossa asiat nostetaan esille, lisää luottamusta asiakkaan ja työntekijän välille. Kun työntekijä ottaa syrjinnän esille, hän osoittaa tunnistavansa sen. Asennekasvatus on hyvä aloittaa jo varhain. Päivähoidon ja koulujen henkilökunta ovat avainasemassa olemalla tasapuolisia ja suvaitsevaisia omalla esimerkillään.

Syrjintäkokemukset, joita naiset olivat kohdanneet ympäristön taholta, kertovat yhteiskunnassamme vallitsevista rasistisista asenteista. Syrjinnän vastaista työtä tehdään aktiivisesti, mutta asenteet muuttuvat hitaasti. Kontaktit ja yhteistyö valtaväestön ja maahanmuuttajien välillä yhdistää, muuttaa asenteita ja luo yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Haastattelemamme naiset toivoivat saavansa ystäviä suomalaisista, mutta kokivat sen haasteelliseksi.

Suomalainen ystäväperhe oli toiminut kotoutumisen tukena ja käytäntö oli kurdiäidin mukaan toimiva. Perheet olivat ystäväystyneet. Esimerkiksi Suomen Punainen Risti välittää vapaaehtoisia ystäviä muun muassa maahanmuuttajille. Pohdimme, kuinka aktiivisesti kotouttamistyössä hyödynnetään tällaisia kontakteja ja voitaisiinko toimintaa lisätä?

Tutkimusta suunniteltaessa pohdimme paljon naisten asemaa pakolaisten tai turvapaikan hakijoiden keskuudessa. Olemme tavanneet monia naisia, joiden kotoutuminen on näyttänyt jääneen puutteelliseksi. Pohdimme, onko syynä kotoutumispalvelujen riittämättömyys, naisten oma motivaation puute tai heidän asemansa patriarkaalisessa perheessä. Oma hypoteesimme on, etteivät kaikki kotiäidit ole samassa asemassa palveluiden tai tasa-arvon suhteen.

Omat tutkimustuloksemme muuttivat käsityksiämme jossain määrin. Kaikki haastattelemamme naiset näyttivät kotoutuneen yhteiskuntaan ja puolustivat oikeuksiaan. He puhuivat suomea sujuvasti, halusivat kansalaisuuden ja toivoivat työllistyvänsä. He tiesivät naisten tasa-arvoisen aseman Suomessa ja olivat tyytyväisiä, että asuvat täällä. He kertoivat kuitenkin myös, ettei kaikilla kurdinaisilla asiat ole yhtä hyvin kuin heillä. He tuntevat perheitä, joissa kotiäidit eivät ole oppineet suomen kieltä, eivätkä täten pärjää arjen asioissa ilman tukea. Lisäksi he kertoivat joissakin perheissä vallitsevasta kulttuurista, jossa naiset edelleen elävät alistettua elämää ja että joissakin perheissä kunnialkulttuurin käsitykset ja tavat ovat vahvasti näkyvillä. Itse toivoimme, että olisimme saaneet tutkimukseemme mukaan myös äitejä, jotka ovat olleet täällä vähemmän aikaa tai joilla kotoutuminen ei ole sujunut yhtä hyvin kuin tutkimukseemme osallistuneilla naisilla. Yritimme saada haastateltavaksi myös tällaisia äitejä, mutta he kieltäytyivät. Toivomme, että jatkossa myös tällaisessa asemassa olevat maahanmuuttajaäidit saavat tutkimuksissa äänensä kuuluville.

Tutkimusten mukaan suomen kielen opetus kotoutumisessa on todettu puutteelliseksi. Tutkimustuloksemme vahvistavat tätä näkökulmaa pakolaisten omista näkemyksistä käsin. Kielikursseja kotiäideille ei ole riittävästi. Toinen kysymys on, saavatko kotona olevat äidit riittävästi tietoa mahdollisista kursseista? Tiedämme muun muassa Vantaan maahanmuuttajakoordinaattorin työn haastavuudesta tässä asiassa. Kursseja on järjestetty Unifemin naisten voimin vapaaehtoistyönä. Tietoa kurssista jaettiin sekä kirjallisesti että suullisesti, joka monessa maahanmuuttajaryhmässä on tärkeä tiedonjakamisen väline. Kotiäitien on vaikea esimerkiksi perhesyistä tai lastenhoitosyistä saapua kursseille tai liikkuminen lasten kanssa on vaikeaa. Kurssille on saatu osallistujia, kun lasten hoito järjestetään paikan päällä samanaikaisesti. Mielestämme tällaisia paikkoja tulisi olla enemmän ja kursseja useammin ja eri tasoilla. Lisäksi tarvitaan lisää matalan kynnyksen paikkoja, joissa olisi erilaista toimintaa päivän aikana. Tärkeintä tällaisissa kohtaamispaikoissa olisi se, että siellä tapaa muita ihmisiä ja pystyy kes-

kustelemaan suomen kielellä. Äitien suomen kielen osaaminen on tärkeää heidän itsensä ja lastenkasvatuksen kannalta.

Wahlbeckin (1999: 100-101) mukaan kotoutumisen epäonnistumisesta ei voida syyttää ainoastaan kotoutustukitoimia, sillä toimet ovat joidenkin kohdalla onnistuneita ja positiivisesti koettuja. Ongelmat ovat syvään juurtuneita yhteiskuntarakenteissamme, mikä näkyy muun muassa rasismina ja maahanmuuttajien korkeina työttömyysasteina. Omassa tutkimuksessamme tulimme Wahlbeckin kanssa samaan tulokseen. Tulokset kertovat haastateltujen kurdiäitien olevan ahkeria, työtä haluavia naisia, jotka ovat tyytyväisiä mahdollisuudestaan rakentaa Suomessa jatkuvasta uhasta vapaa elämä. Työmarkkinat edelleen syrjivät maahanmuuttajia ja haastattelemamme naiset kokivat työsaannin vaikeaksi. Maahanmuuttajien työttömyysaste on korkeampi kuin valtaväestön ja työn saannin vaikeudesta puhutaan paljon mediassa ja viranomaistaholla. Jäimmekin pohtimaan, miten työllistymiseen voitaisiin vaikuttaa. Maahanmuuttajilla voi olla jo Suomeen tullessa ammatillinen koulutus ja täällä heillä on mahdollisuus kouluttautua ja heitä koulutetaankin paljon. Siltikään he eivät saa töitä tai koulutustaan vastaavaa työtä. Yhteiskuntamme kannalta ei ole järkevää olla käyttämättä näitä voimavaroja, kun samanaikaisesti keskustellaan siitä, että Suomeen tarvitaan lisää työvoimaa ja toivotaan tätä tulevan maahanmuuttajien taholta.

Tutkimuksellamme haimme tietoa, voisiko päivähoito auttaa äitejä kotoutumisessa. Koska kohtaaminen päiväkodissa työntekijän kanssa saattaa olla äidin ainut kontakti valtakulttuuriin, pitäisi se mielestämme hyödyntää. Kotiäitien kotoutumisen haasteellisuus on viranomaisien tiedossa. Esimerkiksi kotouttamiselonteossa todetaan kotouttamistoimet osin riittämättömiksi. Keinoja ja työmenetelmiä pohditaan ja kehitetään. Mielestämme päivähoito voisi olla yhtenä tahona mukana kotouttamisprosessissa. Pohdimme kotoutumiseen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia koko perheen kannalta. Kasvuturve - projektin (Keskinen & Virjonen 2004) tulokset osoittavat, että päivähoiton yhteydessä tehty lastensuojelun matalan kynnyksen perhetyö koettiin toimivana. Mielestämme tarvetta tämänsuuntaiselle palvelulle olisi ja sen luomat mahdollisuudet kotouttaa maahanmuuttajaperheitä saattaisivat olla hyviä.

Yksi keino maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen tukemiseen on ammattilaisten verkostoituminen alueittain. Päivähoidon henkilökunta olisi mukana tässä verkostossa. Yhdistämällä eri ammattilaisten voimavarat voidaan löytää uusia keinoja maahanmuuttajien parempaan kotoutumiseen. Myös kolmannen sektorin toimijat tulisi ottaa mukaan yhteistyöhön. Kuten maahanmuuttoministerimme Thors painottaa puheessaan Jyväskylässä 10.11.2009 vuorovaikutus kulttuurien välillä on avaintekijä ymmärtämiseen. Vuorovaikutusta hänen mukaansa on koko ajan, mutta sitä tulisi aktivoida esimerkiksi kannustamalla maahanmuuttajataustaisia vanhempia mukaan vanhempienkerhoihin ja urheiluseurojen työhön. Verkostoitumalla tieto li-

sääntyy ja näin päivähoidon henkilökunnallakin olisi riittävästi tietoa eri palveluista. Työntekijät pystyisivät ohjaamaan maahanmuuttaja-asiakkaita heitä tukevien palveluiden pariin.

Mielestämme olisi hyvä, jos perheillä olisi oma työntekijä, jolla olisi hallinnassaan koko perheen tilanne ja kotouttamistoimien suunnitelma. Palvelun rakenne toimisi lastensuojelun perhetyön tavoin. Tämä henkilö voisi alueellisesti vastata perheistä. Työntekijä olisi yhteyshenkilö eri tahoihin kuten päivähoitoon, kouluun ja muihin viranomaisiin. Perheenjäsenet voisivat olla häneen yhteydessä kaikissa mieltään askarruttavissa asioissaan. Haastattelemamme naiset kokivat olevansa jonkin verran yksin ja varsinkin syrjäntäkokemuksiaan he eivät osanneet viedä eteenpäin. He kertoivat, ettei sosiaalityöntekijöillä ole aikaa. Yksi äideistä korosti sitä, että maahanmuuttajien kanssa tekevällä tulee olla aikaa kuunnella. Mielestämme tällainen maahanmuuttajaperheiden tukihenkilö voisi olla sosionomi, joka työskentelee esimerkiksi sosiaalitoimiston alaisena ja on selvillä kaikkien alueellaan asuvien maahanmuuttajaperheiden kotoutumisprosessien vaiheista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta. Kotoutumisen onnistuminen ja kotoutumiselle annettavat mahdollisuudet ovat vakavasti otettava poliittinen kysymys, kun halutaan, että maahanmuuttajat kotoutuvat Suomeen hyvin eikä haluta toistaa niitä ongelmia, joita maahanmuutto on tuonut esiin muualla Euroopassa.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Joronen, M. & Villa, S. 2008. Syrjintä Suomessa 2008. [WWW-dokumentti]. <http://www.ihmisoikeusliitto.fi/sivut_print_book.pdf>. Helsinki: Ihmisoikeusliitto ry. (Viitattu 25.7.2009).
- Alasuutari, M. 2003. Kuka kasvattaa lasta. vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus (toim. Karila Kirsti, Alasuutari Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Rasku-Puttonen Helena). Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2004. Maahanmuuttajien kotoutumisessa perheellä on keskeinen merkitys. Lehtiartikkeli.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.
- Amnesty International. 2008. IRAN: Human Rights Abuses Against The Kurdish Minority. [PDF-dokumentti]. <<http://kurdish-info.net/media/files/amnestyiran.pdf>>. (Viitattu 13.2.2009). London: Amnesty International.
- Anzia, L. 2008. Suffering Without A Nation - The Plight of Kurdish Women in the Diaspora. [WWW-dokumentti]. <<http://womennewsnetwork.net/2008/02/14/suffering-without-a-nation-%E2%80%93-the-plight-of-kurdish-women-in-the-diaspora/>>. Women News Network. (Viitattu 13.2.2009).
- Arajärvi, P. 2009. Maahanmuuttajien työllistymistä edistää parhaiten nopea kotouttaminen. [WWW-dokumentti]. <www.intermin.fi/julkaisu/022009>. (Viitattu 29.1.2009).
- Berg, K. 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Vammalan kirjapaino oy.
- Cullberg, J. 1991. Tasapainon järkkyessä. Keuruu: Otava.
- Elison Jr, M. Map of the Kurdish regions. [WWW-dokumentti]. <<http://www.khrp.org/content/view/276/125/>>. (Viitattu 13.2.2009).
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hammar-Suutari, S. 2006. Kulttuurien välinen viranomaistyö. Työn valmiuksien ja yhdenvertaisen asiakaspalvelun kehittäminen. Työpoliittinen tutkimus.
- Hautamäki, A. 2008. Naisen yksilöllistymisen mahdollisuus ja hinta - oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa Kulttuuri lapsen kasvattajana (toim. Lahikainen Anja Riitta, Punamäki Raija-Leena ja Tamminen Tuula. Helsinki: WSOY.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2002. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Härkönen, K. 2004. Kunniallisen naisen taakka. Raportti seksuaalisesta väkivallasta Turkissa. Keuruu: Like.

- Kakabaveh, A. 2004. "Vi dras allihop över en kam, samhället tvingar en att vara i försvarsläge." Nio kurdiska föräldrar berättar om sina uppfattningar om könsroller. [PDF-dokumentti]. <urn_nbn_se_su_diva-580-1__fulltext.pdf>. (Viitattu 14.2.2009). Stockholm: Stockholm Universitetet.
- Karila, K. (2006). Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus (toim. Karila Kirsti, Alasuutari Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Rasku-Puttonen Helena). Tampere: Vastapaino.
- Karsikas, A. & Rehumäki, P. 2005. Pakolaisuus elettyinä kokemuksena – Fenomenologinen tutkimus Suomessa asuvien pakolaistaustaisten naisten näkökulmasta. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino oy.
- Keskinen, S. & Virjonen, H. 2004. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-paino oy.
- Kiesiläinen, K. 1998. Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatustyössä. Hämeenlinna: Arator.
- Koivunen, K. 2001. Teetä Kurdistanissa. Helsinki: Like.
- Koivunen, K. 2007. Serhildan. Kurdien kansannousu Vanissa. Helsinki: Like.
- Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki: Karas-sana.
- KurdishMedia. 2008. [WWW-dokumentti]. <<http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=14610>>. (Viitattu 13.2.2009).
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Könönen, K. 2007. Kumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö. Maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. [WWW-dokumentti]. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>>. (Viitattu 22.2.2009).
- Laki lasten päivähoitosta. [WWW-dokumentti]. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>>. (Viitattu 18.2.2009).
- Leitzinger, A. 1999. Kurdistan. Helsinki: Ulkomaalaisvirasto.
- Lehtonen, E. 2004. Kurdit Turussa. Yhteisöllisyyden rakentuminen diasporassa. [PDF-dokumentti]. <tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00451.pdf>. Tampere: Tampereen yliopisto. (Viitattu 15.1.2009).
- Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa: Maahanmuuttajat – Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Luopajarvi, K. 2003. Honour Killings as Human Rights Violations. Institute for Human Rights. Åbo Akademi University. [PDF-dokumentti]. <<http://web.abo.fi/institut/imr/norfa/Katja%20Luopa%20honour%20killings.pdf>>. (Viitattu 13.2.2009).

- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset - käsitteet tutkimukset ja haasteet. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ (toim. Martikainen Tuomas ja Tiilikainen Marja). Helsinki: Väestöntutkimuslaitos.
- McDowall, D. 1996. The Kurds. London: I.B. Tauris & Co.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- MLL. 2009. [WWW-dokumentti]. <<http://amoral.mll.fi/>>. (Viitattu 15.10.2009).
- Monikuhanke. 2007. [WWW-dokumentti]. <<http://www.socca.fi/moniku/tilannekatsaus.html>>. (Viitattu 21.2.09).
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.
- Nerweyi, F. 1991. Kurdit. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Pentikäinen, M. 2005. Loputon matka. Vietnamilaisten ja somalialaisten kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Työministeriö.
- Rastas, A. 2008. Kuinka rasismi värittää kulttuuria ja identiteettiä. Teoksessa Kulttuuri lapsen kasvattajana (toim. Lahikainen Anja Riitta, Punamäki Raija-Leena ja Tamminen Tuula. Helsinki: WSOY.
- Rauhala, L. 2005. Ihminen kulttuurissa - kulttuuri ihmisessä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Shahzad, M. 2001. Woman of a Non-State Nation. The Kurds. Costa Mesa. CA: Mazda.
- Shahzad, M. 2001. Conflicting Loyalties: Nationalism and Gender Relations in Kurdistan. Teoksessa Of Property and Propriety: The Role of Gender and Class in Imperialism and Nationalism. Tekijät Himani Bannerji, Shahzad Mojab, Judith Whitehead. [WWW-dokumentti]. <<http://books.google.com/books?hl=fi&lr=&id=Pk-6k3yiK3wC&oi=fnd&pg=PA116&dq=shahzad+mojab+women+of+a+non-&ots=aXullHPfQkY&sig=Bmk5e0J1IdK1edMgTe-7edVbMM#PPA147,M1>>. (Viitattu 12.2.2009).
- Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. [WWW-dokumentti]. <<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/index.htm>>. (Viitattu 18.2.2009).
- Swanberg, L. 2002. Hedersmordet på Pela. Lillasystemen berättar. Stockholm: MånPocket.
- Tanner, A. 2008. Artikkelien analyysi: poliisin ja maahanmuuttajien välinen suhde tänään ja huomenna. Teoksessa Poliisi ja maahanmuuttajat (toim. Arno Tanner). Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Ulkomaalaislaki. 2004. [WWW-dokumentti]. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040301>>. (Viitattu 20.2.2009).
- UNHCR. 2009. YK:n pakolaisjärjestö. [WWW-dokumentti]. <http://www.unhcr.se/fi/Basics/refugee_fi.html>. (Viitattu 20.2.2009).
-

Valtioneuvosto. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta. 2008. [PDF-dokumentti].
<[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/\\$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf)>. (Viitattu 16.2.2009).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita 56. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino oy.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Toim. Metsämuuronen Jari. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. International Methelp ky.

Wahlbeck, Ö. 1998. Transnationalism and Diasporas: The Kurdish Example. Turku: Institute of Migration.

Wahlbeck, Ö., 1999. Kurdish Diasporas. A Comparative Study of Kurdish Refugee Communities. London: Macmillan Press Ltd.

Väestörekisterikeskus. 2008. [PDF-dokumentti].
<[http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/D7758D69FFD46658C225746C002D6DE6/\\$file/Taskutieto_2008.pdf](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/D7758D69FFD46658C225746C002D6DE6/$file/Taskutieto_2008.pdf)>. (Viitattu 20.1.2009).

Vähemmistövaltuutettu. [WWW-dokumentti].
<<http://www.vahemmistovaltuutettu.fi/intermin/vvt/home.nsf/pages/index1>>. (Viitattu 25.7.2009).

Yhdenvertaisuuslaki. 2004. [WWW-dokumentti].
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>>. (Viitattu 25.7.2009).

Zandkarimi, M. 2009. Haastattelu Väestöliiton Kotipuussa 17.2.2009. Helsinki.

Zechner, M. 2007. Maahanmuuttajaäitien näkemyksiä ja kokemuksia päivähoidosta ja koulusta palveluina. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ (toim. Martikainen Tuomas ja Tiilikainen Marja). Helsinki: Väestötutkimuslaitos.

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Taustatiedot

- Kuinka kauan olet ollut Suomessa ja olitko ennen Suomeen tuloasi muualla?
- Mistä maasta tulet? Tuletko kaupungista vai maaseudulta?
- Mikä on koulutustaustasi? Mitä teet työksesi tai opiskelet?

2. Perhe ja lähiyhteisö

- Keitä kuuluu perheeseesi? Lapset: tyttöjä / poikia, iät?
- Keitä kuuluu lähipiiriisi? Missä ja kuinka usein tapaavat heitä ja miten pidät yhteyttä heihin?
- Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai sukulaisia?
- Kuvaile tavallista arkipäivääsi.
- Miten uskonto vaikuttaa elämääne ja tapoihinne?

3. Vuorovaikutus päivähoitossa

- Kerro esimerkki siitä, kun viet lapsesi päiväkotiin. Kerro myös siitä kun haet hänet. (Mitä tapahtuu, kenen kanssa puhut?)
- Miten henkilökunta huomioi sinut?
- Miten puhut työntekijöiden kanssa ja mistä asioista?
- Kysyvätkö he mielipiteitäsi tai ajatuksiasi päiväkotiin liittyen?
- Miten päivähoiton henkilökunta suhtautuu teidän tapoihin, jotka liittyvät kurdikulttuuriin?
- Mitä toivoisit päivähoidolta tai sen henkilökunnalta?
- Oletko saanut ystäviä tai tuttavuuksia päivähoiton kautta? Entä lapsesi?
- Voitko tai haluaisitko kysyä päivähoiton henkilökunnalta myös muita asioita kuin kasvatukseen tai lapseen liittyviä?
- Koetko, että päivähoito voisi olla paikka, josta voisit pyytää neuvoja ja apua omissa asioissasi?

4. Lapsen kasvatusta

- Mitä muistoja sinulla on omasta lapsuuden kodistasi ja vanhemmistasi?
- Millainen oma äitisi oli lapsuudessasi? Entä isäsi?
- Oletko ottanut tapoja ja malleja omalta äidiltäsi lasten kasvatukseen tai muihin arkeesi liittyviin tehtäviin?
- Onko jotain tapoja, joita et halua siirtää omille lapsillesi?

- Mitä toivot lapsesi oppivan omasta kulttuuristasi? Entä suomalaisesta? Mitä et haluaisi heidän oppivan?
- Kerro esimerkki tilanteesta, jossa olet ollut tyytyväinen tai ylpeä lapsesi käyttäytymisestä.
- Kerro esimerkki tilanteesta, jossa et ole ollut tyytyväinen siihen, miten lapsesi käyttäytyy.
- Kenen kanssa jaat ilot ja murheet lapsiin liittyvissä asioissa?
- Kuinka paljon lasten isä osallistuu arkeen kotona?
- Miten tyttöjen ja poikien kohtelu eroaa perheessänne?

5. Äitiys

- Millaista on olla äiti? Millaisia kokemuksia sinulla on äitinä olemisesta?
- Miten koet äitinä olemisen täällä Suomessa, onko se erilaista kuin kotimaassa?
- Mikä merkitys lähipiirillä on sinulle? Saatko tukea, toivoisitko tukea enemmän tai vähemmän?
- Mistä muualta saat tukea tai toivoisit saavasi?
- Miten jaksat? Mikä auttaa jaksamaan?
- Oletko tyytyväinen itseesi äitinä? Mitä toivoisit, jos sinulla olisi taikasauva?

6. Kotoutuminen ja sopeutuminen

- Kerro tulostasi Suomeen.
- Miten sait aluksi asiat toimitettua Suomessa? Mistä sait apua?
- Miten koet elämäsi Suomessa, mikä on helppoa tai vaikeaa? Mikä on hyvin ja mikä on huonosti?
- Mistä saat apua kun on ongelmia?
- Mitä mahdollisuuksia sinulla on täällä Suomessa?
- Ovatko mielestäsi perheesi jäsenet muuttuneet kun tulitte Suomeen?
- Tehdäänkö asiat samoin kun ne tehtäisiin kotimaassa?
- Miten koet tapahtumat kotimaassasi?

7. Naiseus

- Miten koet tällä hetkellä elämäsi naisena Suomessa? Onko se erilaista kuin kotimaassa? Onko asemasi naisena muuttunut?
- Tunnetko suomalaisia? Keitä toivoisit, että lähipiirisi tai ystäviisi kuuluisi?
- Mitä odotat tulevaisuudelta?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tai kommentoida?